

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TAKIM SPORLARI İLE UĞRAŞAN YETİŞKİN SPORCULARIN
PRO SOSYAL VE ANTİ SOSYAL DAVRANIŞLARININ
BELİRLENMESİNDE MÜKEMMELİYETÇİLİK VE BAŞARI
HEDEFLERİNİN ROLÜ**

İlker ÖZDEMİR
(Yüksek Lisans Tezi)

BEDEN EĞİTİMİ ve SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Prof. Dr. F.HÜLYA AŞÇI

İstanbul - 2019

TEZ ONAYI

Kurum : Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Programın seviyesi : Yüksek Lisans
Anabilim Dalı : Beden Eğitimi ve Spor
Tez Sahibi : İlker ÖZDEMİR
Tez Başlığı : Takım Sporları ile Uğraşan Yetişkin Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Belirlenmesinde Mükemmeliyetçilik ve Başarı Hedeflerinin Rolü
Sınav Yeri : Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
Sınav Tarihi : 22/04/2019

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve kalite yönünden Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman (Unvan, Adı, Soyadı)

Prof.Dr.F.Hülya AŞÇI

Kurumu

Marmara Üniversitesi S. B.Fakültesi

İmza

Sınav Jüri Üyeleri (Unvan, Adı, Soyadı)

Doç.Dr.Cengiz KARAGÖZOĞLU

Marmara Üniversitesi S. B.Fakültesi

Doç.Dr.İhsan SARI

Sakarya U.B. Üniversitesi S.B.F.

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun ...15/Mart/2019 tarih ve 41. sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Feyza ARICIOĞLU
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmayla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

İlker ÖZDEMİR

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilimsel araştırma ve düşüncenin önemini anlamamı sağlayan, bilgisini ve desteğini hiç esirgemeyen sabırlı, anlayışlı ve neşeli tavırları ile bu süreci benim için kolaylaştırıp güzelleştiren çok değerli danışmanım Prof. Dr. F. Hülya AŐCI'ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte tecrübelerini benimle paylaşan sıkıntılı ve zor anlarımı anlayışı ve sevgisi ile aşmamı sağlayan can eşim, yol arkadaşım Ceren Ebru ÖZDEMİR'e ve bu günlere gelmemde çok büyük emekleri olan annem Fatma ÖZDEMİR ile babam Cemal ÖZDEMİR'e çok teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmama katkı sağlayan tüm sporcu ve antrenörlere teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

BEYAN	i
TEŞEKKÜR	ii
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
EKLER LİSTESİ	ix
1. ÖZET	1
2. ABSTRACT	2
3. GİRİŞ ve AMAÇ	3
4. GENEL BİLGİLER	6
4.1 Ahlak Nedir?.....	6
4.2 Sporda Ahlak ile İlgili Kavramlar.....	6
4.2.1 Ahlaktan uzaklaşma mekanizmaları.....	6
4.2.2 Sportmenlik.....	8
4.2.3. Ahlaki karar alma tutumları.....	9
4.2.4. Prososyal ve antisosyal davranış.....	9
4.3. Mükemmeliyetçilik Kavramı.....	10
4.3.1. Mükemmeliyetçilik modelleri.....	11
4.3.1.1. Tek boyutlu modeller.....	11
4.3.1.2. İki boyutlu modeller.....	11
4.3.1.3. Çok boyutlu modeller.....	12
4.4. Başarı Hedefi ve Başarı Hedefi Kuramı.....	14
4.4.1 Üçlü başarı hedefi modeli.....	16
4.4.2. 2 X 2 başarı hedefleri yapısı.....	16
4.5. Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranışlar ile İlgili Çalışmalar.....	18

4.5.1. Sporda prososyal ve antisosyal davranışlar, hedef yönelimi ve güdüsel iklim ile ilgili çalışmalar.....	19
4.5.2. Sporda prososyal ve antisosyal davranışlar ile mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalar.....	21
4.5.3. Sporda prososyal ve antisosyal davranışlar ile diğer psikolojik değişkenler arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalar.....	21
5. GEREÇ VE YÖNTEM.....	24
5.1. Araştırmanın Modeli.....	24
5.2. Katılımcılar.....	24
5.3. Araştırmanın Hipotezleri.....	24
5.4. Veri Toplama Araçları.....	27
5.5. Verilerin Toplanması.....	28
5.6. Verilerin Analizi.....	29
5.7. Tanımlar.....	32
6. BULGULAR	34
6.1. Takım Sporları ile Uğraşan Sporcuların Başarı Hedefi, Mükemmeliyetçilik Düzeyleri ve Prososyal Antisosyal Davranışları ile İlgili Tanımlayıcı İstatistikler.....	34
6.2. Takım Sporları ile Uğraşan Sporcuların Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	36
6.3. Takım Sporları ile Uğraşan Sporcuların Başarı Hedeflerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	37
6.4. Takım Sporları ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	38
6.5. Takım Sporları ile Uğraşan Sporcuların Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	39
6.6. Takım Sporları ile Uğraşan Sporcuların Başarı Hedeflerinin Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	40
6.7. Takım Sporları ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	41

6.8. Takım Sporü ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Takımdaşa Prososyal Davranışlar Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları.....	42
6.9. Takım Sporü ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Rakibe Prososyal Davranışlar Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları.....	44
6.10. Takım Sporü ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Takımdaşa Antisosyal Davranışlar Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları	46
6.11. Takım Sporü ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Rakibe Antisosyal Davranışlar Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları.....	48
7. TARTIşMA VE SONUÇ.....	50
7.1. Tartışma.....	50
7.1.1 Takım sporları ile uğraşan sporcuların başarı hedefi, mükemmeliyetçilik ve prososyal antisosyal davranış düzeylerinin incelenmesi.....	50
7.1.2. Takım sporu ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik düzeylerinin cinsiyete göre karşılaştırılması.....	51
7.1.3. Takım sporu ile uğraşan sporcuların başarı hedeflerinin cinsiyete göre karşılaştırılması.....	53
7.1.4. Takım sporu ile uğraşan sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının cinsiyete göre karşılaştırılması.....	55
7.1.5. Takım sporu ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik düzeylerinin spor deneyimine göre karşılaştırılması.....	57
7.1.6. Takım sporu ile uğraşan sporcuların başarı hedeflerinin spor deneyimine göre karşılaştırılması.....	58
7.1.7. Takım sporu ile uğraşan sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının spor deneyimine göre karşılaştırılması.....	59
7.1.8. Takım sporu ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin takımdaşa prososyal davranışları belirlemedeki rolü.....	59

7.1.9. Takım sporu ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin rakibe prososyal davranışları belirlemedeki rolü.....	62
7.1.10. Takım sporu ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin takımdaşa antisosyal davranışları belirlemedeki rolü.....	63
7.1.11. Takım sporu ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin rakibe antisosyal davranışları belirlemedeki rolü.....	65
7.2. Sonuç ve Öneriler.....	68
7.2.1. Sonuçlar.....	68
7.2.2. Öneriler.....	70
8. KAYNAKÇA.....	73
9. ÖZGEÇMİŞ.....	99

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1 Çalışmada Ele Alınan Değişkenlere Ait Betimsel İstatistikler.....	30
Tablo 3.2 Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayısı Değerleri.....	31
Tablo 6.1. Sporcuların Başarı Hedefleri, Mükemmeliyetçilik Düzeyleri ve Prososyal ve Antisosyal Davranışlarına Ait Betimleyici İstatistik Sonuçları.....	34
Tablo 6.2. Takım Sporları ile Uğraşan Sporcuların Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	36
Tablo 6.3. Takım Sporu ile Uğraşan Sporcuların Başarı Hedeflerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	37
Tablo 6.4. Takım Sporu ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	38
Tablo 6.5. Takım Sporu ile Uğraşan Sporcuların Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılması.....	39
Tablo 6.6. Takım Sporu ile Uğraşan Sporcuların Başarı Hedeflerinin Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılması.....	40
Tablo 6.7. Takım Sporu ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılması.....	41
Tablo 6.8. Takım Sporu ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Takımdaşa Prososyal Davranışlar Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları.....	43
Tablo 6.9. Takım Sporu ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Rakibe Prososyal Davranışlar Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları.....	45
Tablo 6.10. Takım Sporu ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Takımdaşa Antisosyal Davranışlar Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları.....	46
Tablo 6.11. Takım Sporu ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Rakibe Antisosyal Davranışlar Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları.....	48

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: 2 x 2 Başarı Hedef Yapısı.....17

EKLER LİSTESİ

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu	88
Ek 2. Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği.....	89
Ek 3. Sporda 2x2 Başarı Hedefleri Envanteri.....	90
Ek 4. Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranış Ölçeği.....	91
Ek 5. Kulüp İzin Yazısı.....	92
Ek 6. Bilgilendirme Formu.....	93
Ek 7. Onam Formu.....	94
Ek 8. Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranış Ölçeği Kullanım İzni.....	95
Ek 9. Sporda 2x2 Başarı Hedefi Envanteri Kullanım İzni.....	96
Ek 10. Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Kullanım İzni.....	97
Ek11.Etik Kurul Onayı.....	98

Takım Sporları ile Uğraşan Yetişkin Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Belirlenmesinde Mükemmeliyetçilik ve Başarı Hedeflerinin Rolü

İlker ÖZDEMİR

Danışman: Prof.F. Hülya AŞÇI; Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

1. ÖZET

Amaç: Bu çalışma takım sporları ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin prososyal-antisosyal davranışlarını belirlemedeki rolünü ve bu faktörlerin cinsiyet-spor deneyimine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya 2018-2019 sezonunda İstanbul’da futbol, voleybol ve basketbol branşlarında mücadele eden 156 kadın ($\bar{X}_{yaş}=19.52\pm 2.63$), 146 erkek ($\bar{X}_{yaş}=19.92\pm 2.78$) toplam 302 ($\bar{X}_{yaş}=19.71\pm 2.70$) sporcu katılmıştır. Sporculara “Kişisel Bilgi Formu”, “Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği” , Sporda “2x2 Başarı Hedefleri Envanteri ”ve “Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranışlar Ölçeği” uygulanmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar: Yapılan hiyerarşik regresyon analiz sonuçları, kişisel standartlar ve ustalık-yaklaşma alt boyutlarının takımdaşa prososyal davranışlar alt boyutunu pozitif yönde anlamlı olarak yordadığını göstermiştir ($p<0.05$). Analiz sonuçlarında hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutunun rakibe prososyal davranışlar alt boyutunu negatif yönde anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur ($p<0.05$). Bir diğer analiz sonucunda ustalık-yaklaşma alt boyutunun takımdaşa antisosyal davranışlar alt boyutunun negatif yönde anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur ($p<0.05$). Sporcuların mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin rakibe antisosyal davranışları yordayıp yordamadığını belirlemek için yapılan analizlerde algılanan aile baskısı, performans-yaklaşma, ustalık-yaklaşma alt boyutlarının rakibe antisosyal davranışlar alt boyutunu anlamlı olarak yordadıkları ve rakibe antisosyal davranışlar alt boyutuyla algılanan aile baskısı ve performans-yaklaşma alt boyutları arasında negatif, ustalık-yaklaşma alt boyutu arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Yapılan analizlerde sporcuların mükemmeliyetçilik, başarı hedefleri ve prososyal-antisosyal davranışlarında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Sporcuların prososyal-antisosyal davranışlarda spor deneyimine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$).

Anahtar kelimeler: Mükemmeliyetçilik, başarı hedefi, prososyal-antisosyal davranış.

The Role of Perfectionism and Achievement Goals in Determining The Prosocial and Antisocial Behaviors of Adult Athletes Involved in Team Sports

İlker ÖZDEMİR

Supervisor: Prof. Dr. F. Hülya AŞÇI; Department of Physical Education and Sport

2. ABSTRACT

Purpose: The purpose of this study was to investigate the role of sport perfectionism and achievement goal orientation of team sport athletes in determining the prosocial and antisocial behaviors. The study was also aimed to test the differences in these psychological factors with regard to sex and year of sports experience.

Materials and Methods: 156 female and 146 male athletes voluntarily participated in this study. Participants were selected from athletes who compete in football, volleyball and basketball leagues during 2018-2019 season in Istanbul. "Personal Information Form", "Multidimensional Perfectionism Scale for Athletes", "2x2 Achievement Goals Questionnaire for Sport" and "Prosocial and Antisocial Behavior Scale in Sport" were administered to athletes.

Findings and Conclusions: The results of the hierarchical regression analysis showed that the personal standards sub-scale of perfectionism and mastery-approach achievement goal orientation predicted the prosocial behaviors toward teammates and that there was a positive relationship between them ($p < 0.05$). Analysis also showed that the concern over mistakes sub-dimension of perfectionism significantly predicted the prosocial behaviors toward opponents ($p < 0.05$). Hierarchical regression analysis indicated negative significant relationship between the mastery-approach goal orientation and the antisocial behaviors toward teammate ($p < 0.05$). Perceived parental pressure subscale of perfectionism and performance-approach achievement goals were positively related with antisocial behaviors toward opponent, mastery-approach achievement goals were negatively related with antisocial behavior toward opponent ($p < 0.05$). Independent t-test results indicated significant sex differences in perfectionism, achievement goals and prosocial-antisocial behaviors of athletes ($p < 0.05$). There was a significant difference in prosocial and antisocial behaviors with regard to year of sports experience ($p < 0.05$).

Key words: Perfectionism, achievement goals, prosocial and antisocial behaviors.

3. GİRİŞ ve AMAÇ

Spor; bireysel ya da toplu olarak yapılan, bireyin fiziksel ve zihinsel yetilerini geliştiren, bir başkasıyla mücadele veya belirlenen bir hedefe ulaşma gayesiyle önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde icra edilen bedensel hareketler bütünüdür (Tanrıverdi, 2012). İnal (2009) sporu içinde sürekli olarak yarışma amacının bulunduğu, boş zamanları değerlendirmek, sağlıklı olmak ve performansı artırmak gibi amaçlar için yapılan, kişilerin doğa, zaman, kendileri ve rakipleri ile mücadele halinde oldukları bir uğraş olarak tanımlamıştır. Weiss ve Bredemeier (1990) ise sporun takım çalışmasını geliştirdiğini, ahlaki çıkmazları tartışarak çözmeyi, cesareti, kendini kontrol edebilmeyi ve dürüst olmayı öğrenmeyi sağlayan bir araç olduğunu savunmuştur. Diğer bir deyişle spor kişilere sosyal ortamlarda etkileşim imkânı sunarak kişilerin ahlaki gelişime katkı sağlayan, ayrıca bir düzen dâhilinde sistemli bir yapıda olması dolayısıyla kişilere kurallara uymanın gerekli olduğu anlayışını kazandıran bir aktivitedir. Öte yandan spor, bireyleri ve grupları karşılıklı rekabet ve yarışma içine soktuğundan, profesyonel amaçla ve ne olursa olsun kazanma isteğiyle yapıldığından sportmenlik dışı davranışların gelişmesine neden olmaktadır (Vallerand ve Losier, 1994; Tutkun, Güner, Ağaoğlu ve Soslu, 2010). Bu da sportif etkinliklerde ahlaki ve insani değerlerin geri plana itilmesine, kazanma hırsının ön plana çıkmasına neden olmaktadır. Böylece barış, sevgi, dostluk, sportmenlik gibi değerler üzerine kurulu olması gereken spor, günümüzde sık sık sportmenlik ruhuyla bağdaşmayan şiddet olaylarıyla anılmaya, gündeme gelmeye başlamıştır (Tanrıverdi, 2012).

Egzersiz ve spor psikolojisi alanında son yıllarda ahlaki gelişim ve ahlakla ilişkili kavramlar araştırmacılar tarafından ele alınıp incelenmeye başlamıştır. Sportmenlik, ahlaktan uzaklaşma mekanizmaları ve ahlaki karar alma tutumları alan yazında sıklıkla ele alınıp incelenen kavramlardır.

Bu kavramlardan biride prososyal ve antisosyal davranışlar kavramıdır. Prososyal davranış ve antisosyal davranış terimleri Bandura'nın, sosyal öğrenme kuramında ahlakın proaktif ve önleyici yönlerini ifade etmektedir (Kavussanu, Seal ve Phillips, 2006; Sage, Kavussanu ve Duda, 2006). Proaktif ahlak (prososyal davranışlar), insanca davranma gücünü temsil eder. Eisenberg ve Fabes'e göre, prososyal davranış başka bir şahsa yardım etmeyi ya da yararlanmayı amaçlayan

gönüllü davranıştır (Akt. Kavussanu ve Boardley, 2009). Örneğin sokak ortasında bir cüzdanın bulunması sonucunda cüzdanı sahibine teslim etmek bu davranışlardandır (Twenge, 2007). Sporda prososyal davranışlar, "takım arkadaşını teşvik etmek", "sakatlanmış bir rakibe yardım etmek" gibi davranışları içerir (Kavussanu, 2006).

Önleyici ahlak (antisosyal davranışlar), insanlık dışı davranışlardan kaçınma gücüyle ifade edilir (Bandura 1999). Antisosyal davranış, başka bir kişiye zarar vermeyi veya dezavantaj yaratmayı amaçlayan davranış olarak tanımlanmıştır (Kavussanu ve ark., 2006; Sage ve ark., 2006). Sporda antisosyal davranışlar, "bir takım arkadaşını sözlü olarak rahatsız etmek" ve "rakibe kural dışı temas etmeye çalışmak" gibi davranışlardan oluşur (Kavussanu ve Boardley, 2009).

Sporda ahlak gelişimi konusunda prososyal ve antisosyal davranışlar ile ilgili araştırmalar son yıllarda artış göstermiştir. Yapılan bu araştırmalarda prososyal ve antisosyal davranışların farklı psikolojik yapılarla ilişkisi ele alınmıştır. Örneğin, antisosyal davranış ile saldırganlık ve bilişsel işlev (Micai, Kavussanu ve Ring, 2015), başarısızlık korkusu (Sagar, Boardley ve Kavussanu, 2011) ve mükemmeliyetçilik (Hadley, 2015; Grugan, 2017) arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Bu çalışmaların yanı sıra, son yıllarda yapılan çalışmalarda antisosyal ve prososyal davranışlar ile başarı hedefi yaklaşımı çerçevesinde hedef yönelimi ve önemli sosyal kişiler tarafından yaratılan güdüsel ikliminin ilişkisi sıklıkla ele alınmıştır. Sporda prososyal ve antisosyal davranışlar ve hedef yönelimi arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda ustalık ve görev yönelimlerinin antisosyal davranış ile negatif; prososyal davranışlar ile ise pozitif ilişkisi olduğu, performans ve ego yönelimlerinin antisosyal davranış ile pozitif, prososyal davranışlar ile ise negatif ilişkisi olduğu bulunmuştur (Kavussanu, 2006; Sage ve ark., 2006; Kavussanu ve ark., 2006). Algılanan güdüsel iklim ile prososyal ve antisosyal davranışlar arasındaki ilişkinin ele alındığı çalışmaların sonucunda ustalık ikliminin antisosyal davranış ile negatif, prososyal davranışlar ile ise pozitif ilişkisi olduğu bulunurken, performans ikliminin prososyal davranışlarla negatif, antisosyal davranışlarla ise pozitif ilişkili olduğu belirtilmiştir (Boardley ve Kavussanu 2009; Kavussanu 2006; Kavussanu ve ark., 2006).

Araştırmacılar başarı hedeflerinin yanında “makul olmayan yüksek standartlar koyma ve bu standartlara ulaşmak için çabalama” şeklinde ifade edilen mükemmeliyetçilik (Hewitt ve Flett, 1991) kavramı ile sporda prososyal ve antisosyal davranışlar arasındaki ilişkiyi de ele almışlardır. Örneğın Hadley (2015) çalışmasında, mükemmeliyetçilik ile sporda prososyal ve antisosyal davranışlar ilişkisini incelemiş ve sağlıklı mükemmeliyetçilik ile prososyal davranışlar, sağlıksız mükemmeliyetçilik ile antisosyal davranışlar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Mükemmeliyetçilik ile sporda antisosyal davranışlar arasındaki ilişkiyi araştıran bir başka çalışmada Grugan (2017), sporcuların sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik algıları ile antisosyal davranışları arasında pozitif bir ilişkiyi ortaya koymuştur.

Bu bilgiler doğrultusunda, alan yazında sporcuların mükemmeliyetçilik düzeyleri ile sporda prososyal ve antisosyal davranışlar arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalar bulunmasına rağmen bu çalışmaların sayısı fazla değildir. Ayrıca sporcuların 2x2 modele dayalı başarı hedefleri ile sporda prososyal ve antisosyal davranışları arasındaki ilişkiyi ele alan çalışma bulunmamaktadır. Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı sporcuların başarı hedeflerinin ve mükemmeliyetçilik düzeylerinin sporda prososyal ve antisosyal davranışları belirlemedeki rolünün araştırılmasıdır. Ayrıca yetişkin sporcuların mükemmeliyetçilik düzeyleri, başarı hedefleri ve sporda prososyal ve antisosyal davranışlarının cinsiyet ve spor deneyimine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemekte bu çalışmanın ikincil amacıdır.

4. GENEL BİLGİLER

4.1 Ahlak Nedir?

Ahlak kişinin hislerine, düşüncelerine, vicdanına da bağlı olduğundan onu doğruluğa sürükleyen içten gelen bir güçtür. Kişi, davranışlarını kontrol ettiğinde ve kendi yargılarınca düzenlediğinde ahlak, kişinin bu özgürlüğünün kendisidir. Bu bağlamda insanların kendilerine yasakladıkları ve onayladıkları şeylerin tümü ahlaki ifade eder (Usta, 2011). Ayrıca Usta (2011) ahlakı, insanların diğer sosyal kuralların etkisi dışında özdenetim sağlaması, yani davranışlarını kontrol edebilmesi olarak tanımlarken, Kulaksızoğlu (1995) ise bir toplumu oluşturan insanların davranışlarını düzenleyen kuralların bütünü olarak tanımlamış ve kısaca iyi ve doğru davranışların bütünüdür ahlaki ifade ettiğini belirtmiştir. Şahin ve Demir'e (2000) göre ise ahlak başka insanlara yönelik davranışlarımızda nelerin doğru olduğuna ya da olmadığına, neyin iyi ve neyin kötü olduğuna yönelik inanışlarımızdır.

4.2. Sporda Ahlak ile İlgili Kavramlar

Bu bölümde spor alanında ahlaki gelişim ve ahlakla ilişkili kavramlar olan, ahlaktan uzaklaşma mekanizmaları, sportmenlik, ahlaki karar alma tutumları ve prososyal ve antisosyal davranış ile ilgili tanımlar açıklanacaktır.

4.2.1 Ahlaktan uzaklaşma mekanizmaları

Bandura (1991) ahlaki davranışın düzenlendiği bir süreçte kişilerin davranışların sonucuna göre suçluluk veya gurur gibi duyguları yaşadıklarını belirtmiştir. Örneğin, bir oyuncu, bir rakibe faul yaptığında ve rakibin yaralandığını gördüğünde suçlu hissedebilir veya yaralı bir rakibe yardım ederek gurur duyuyor olabilir. Böylece suçluluk ve gurur gibi duyguların, kişilerin olumsuz etki yaratan davranışları sergilemeleri için motivasyonlarını azaltarak ve olumlu duygulara neden olan davranışları için de motivasyonlarını arttırarak gelecekteki davranışlarını düzenlemelerini sağlama olasılığı bulunmakla birlikte, kişilerin ahlak dışı davranışları sergilemeye devam ettikleri de görülmektedir. Bandura (1999), insanların toplumda ahlaki ayrılma mekanizmaları olarak bilinen sekiz psikososyal manevrayı kullanarak olumsuz etkiler yaşamadan olumsuz davranışlarına dayanak oluşturduklarını ve böylece daha sonra yapacakları olumsuz davranışlarla ilgili

üzerlerindeki baskıyı azalttıklarını belirtmiştir. Ahlaktan uzaklaşmanın 8 mekanizması aşağıda açıklanmıştır:

Ahlaksızlığı Meşrulaştırma (Ahlaki Gereğe): Ahlaki gerekçelendirme, kişinin olumsuz davranışlarını önemli bir sosyal ya da ahlaki amaç için gerçekleştirdiğini söyleyerek kabul edilebilir olarak yapılandırma durumudur (Bandura, 1991). Örneğin Sporda, olumsuz davranış, takım onurunu koruma aracı olarak haklı gösterilebilir (Boardley ve Kavussanu, 2011).

Örtmeceli Sınıflandırma: Örtmeceli sınıflandırma, olumsuz kavramların anlamını gizlemek için daha az olumsuz bir dil kullanımını içerir (Bandura, 1991). Sporcular bazı durumlarda kurallara uymadıklarını kabul etmeyip sadece biraz esnettiklerini ifade etmektedirler (Boardley ve Kavussanu, 2011).

Avantajlı Karşılaştırma: Avantajlı karşılaştırma, kişilerin olumsuz davranışlarını, toplum tarafından daha olumsuz olarak bilinen başka davranışlar ile karşılaştırarak önemsizmiş gibi göstermesidir (Bandura, 1991). Sporcular bazen kullanmış oldukları olumsuz sözlerini, sergilemiş oldukları fiziksel şiddet davranışları ile karşılaştırarak olumsuz sözlerin kullanımını haklı gösterebilirler (Boardley ve Kavussanu, 2011).

Sorumluluğun Yer Değiştirmesi: Sorumluluğun yer değiştirmesi kişilerin kendi sorumluluklarında olan eylemleri topluma ya da başka kişilere yüklemeleri ile eylemlerindeki sorumluluktan kurtulduklarını düşünmesi olarak tanımlanabilir (Bandura, 1999). Sporcular, spor alanındaki taktiksel başarısızlıkların sorumluluğunu antrenörlerine bırakabilir (Boardley ve Kavussanu, 2011).

Sorumluluğun Dağılması: Sorumluluğun dağılması topluluktaki görevlerin ya da sorumlulukların bölünmesi, takım olarak karar alma ya da grup davranışlarıyla meydana gelmektedir. Takımdaki görevlerin bölünmesinde grup üyeleri tek tek zararsız ama bir araya geldiğinde zararlı olan bölünmüş görevleri gerçekleştirmektedirler. Takımlarda toplu olarak sorumluluk alındığı için kimse olumsuz bir durumda kişisel olarak kendini sorumlu hissetmemektedir (Bandura, 1999). Sporda bazen takım olarak sergilenen olumsuz davranışlarda takım olarak karar alındığı için sorumluluk azaltılmış olmakta ve her bireyin algıladığı kişisel sorumluluk da azaltılmış olmaktadır (Boardley ve Kavussanu, 2011).

Sonuçların Saptırılması: Bu mekanizma, zararlı davranışların yol açtığı zararın önlenmesi ya da bilişsel olarak azaltılmasını içerir (Bandura 1991). Sonuçların saptırılması, sporcuların neden oldukları yaralanmaların ciddiyetini inkâr etmeleri durumunda ortaya çıkar (Boardley ve Kavussanu 2011).

İnsani Özelliklerden Uzaklaşma: İnsani özelliklerden uzaklaşma, rakipleri düşünsel olarak insan niteliklerinden çıkartmayı veya hayvan benzeri nitelikleri atfetmeyi gerektirir (Bandura, 1991). Sporcular, rakiplerini hayvan olarak tanımladıklarında veya insan niteliklerinden yoksun olduklarını öne sürdükleri zaman bu durum oluşur (Boardley ve Kavussanu 2011).

Suçta Dayanak Oluşturma: Suçta dayanak oluşturma, insanların kendilerini suçsuz olarak görüp yapılan bir kışkırtma ile olumsuz bir davranışı sergilemeye zorlandıklarını düşündükleri zaman ortaya çıkmaktadır. (Bandura, 1991). Sporda bu davranışlar oyuncuların yapılan harekete misilleme yapımlarıyla ve karşılık verdikleri kişileri yaptığı davranıştan ötürü suçlamaları ile meydana gelmektedir (Boardley ve Kavussanu, 2011).

4.2.2 Sportmenlik

Sportmenlik özünde bir spor katılımcısının başarılı olmak için iyi oynamaya çalışırken haksız avantajdan kaçınması, zafer ve yenilgiye nezaketle tepki verebilmesidir (Lemyre, Roberts ve Ommundsen, 2002). Keating sportmenliği “kaybedebilen ya da şikâyet etmeden mağlup olabilen, kural dışı davranışlarla kazanmayan ve rakibine iyilik, cömertlik ve nezaketle davranan kişi” olarak tanımlanmıştır (Akt: Gürpınar, 2009). Stornes ve Ommundsen’e (2004) göre ise sportmenlik spor ruhuna uygun erdemli davranışların nasıl olması gerektiği yönündeki anlayıştır.

Sorumluluk sahibi ve bilinçli bir sporcunun rekabet şeklini ve dürüstlüğünü ifade eden sportmenlik kavramı ayrıca, sıcakkanlı, saygılı, iyiliksever, erdemli, cömert kavramlarını da içerisinde barındırmaktadır (Stornes ve Ommundsen, 2004). Bu kavramlara ek olarak Keating dürüstlük, cesaret, öz denetim, özgüven, mütevazılık, samimiyet, başkalarını hor görmemek, iş birliği, saygılı olma, onurlu davranma, yüce gönüllü olma gibi özelliklerin de sportmenliğin gerekliliklerinden olduğunu belirtmiştir (Akt. Gürpınar, 2009).

Sportmenlik, spora katılıma yönelik olumlu tutum ve davranışlar sergileme, spor içerisinde sosyal kurallara, rakibe ve yönetmeliklere saygı duyma aynı zamanda spora yönelik bir sorumluluk hissetmektir (Balçıkanlı 2010). Spordaki ahlaki bir davranış olarak sportmenlik, kadının da, erkeğin de, rekabete dayalı oyunlar sırasında sergiledikleri davranışların ne olduğunu değil, nasıl olması gerektiğini sorgular. Bu davranışlara örnek verecek olursak yere düşen rakibin kalkmasına yardım etmek, müsabaka esnasında zaman çalmayı amaçlayan davranışları için antrenörünün sporcusunu uyarması, sporcuların oynadıkları oyunların kurallarına uyması, sporcuların hakemlerin verdiği yanlış kararları durum kendi lehlerine bile olsa düzeltmeye çalışmaları sayılabilir. Kısaca sportmenlik kavramı bir sporcunun oyun oynamaya ne şekilde yönlendirildiğidir (Balçıkanlı 2010).

4.2.3. Ahlaki karar alma tutumları

Sporda ahlaki karar alma tutumları yarışmaseverlik, hile ve adilce kazanmayı korumak davranışlarının bütününden oluşmaktadır (Lee ve Ntoumanis, 2007). Bunlardan yarışmaseverlik, kişilerin katılım gösterdikleri sportlardaki kuralların açıklarından yararlanma, rakip karşısında avantaj elde etmek için rakibe karşı olumsuz bir dil kullanma, oyun süresini müsabakanın durumuna göre kullanma ve ceza almadan rakibin hücumlarını taktiksel olarak durdurmak davranışlarını kapsamaktadır. Hile ise sporcuların müsabaka sırasında avantaj elde etmek için ceza almaktan kaçınarak müsabaka kurallarını ihlal etmeleri anlamına gelmektedir. (Gürpınar 2014). Hak edilmeyen bir faul kazanma, el ile gol atma hareketleri hile davranışlarına örnek olarak gösterilebilir.

4.2.4. Prososyal ve antisosyal davranış

Bandura (1999), sosyal öğrenme kuramında ahlakın proaktif ve önleyici yönlerinden bahsetmiştir. Prososyal davranış ve antisosyal davranış terimleri, bu iki ahlak boyutunu ifade etmek için kullanılmıştır (Kavussanu ve ark., 2006; Sage ve ark., 2006). Proaktif ahlak (prososyal davranışlar), insanca davranma gücünü temsil eder. Eisenberg ve Fabes'e göre prososyal davranış, başka bir şahsa yardım etmeyi ya da yararlanmayı amaçlayan gönüllü davranış olarak tanımlanmıştır (Kavussanu ve Boardley, 2009). Örneğin sokak ortasında bir cüzdanın bulunması sonucunda cüzdanı sahibine teslim etmek (Twenge, 2007). Sporda prososyal davranışlar, "takım

arkadaşını teşvik etmek", "sakatlanmış bir rakibe yardım etmek" gibi davranışları içerir (Kavussanu, 2006).

Önleyici ahlak (antisosyal davranışlar), insanlık dışı davranışlardan kaçınma gücüyle ifade edilir (Bandura 1999). Antisosyal davranış, başka bir kişiye zarar vermeyi veya dezavantaj yaratmayı amaçlayan gönüllü davranış olarak tanımlanmıştır (Kavussanu ve ark., 2006; Sage ve ark., 2006). Sporda antisosyal davranışlar, "bir takım arkadaşını sözlü olarak rahatsız etmek" ve "rakibe kural dışı temas etmeye çalışmak" gibi davranışlardan oluşur (Boardley ve Kavussanu, 2009).

4.3. Mükemmeliyetçilik Kavramı

Mükemmeliyetçilik kavramı 1970'li yıllardan bu yana araştırmacılar tarafından incelenen konulardan biridir ve klinik ve sosyal psikoloji alanlarında sıklıkla ele alınmıştır (Slade ve Owens, 1998). Mükemmeliyetçilik bireylerin kendileri ile ilgili eleştirici eğilimler sergiledikleri, kişisel olduğu kadar kişilerarası ilişkilerde etki ettiği düşünülen hem olumlu hem de olumsuz tarafları olan çok yönlü bir yapıdır (Çepikkurt ve Yazgan İnanç, 2012). Bir kişilik özelliği olarak mükemmeliyetçiliğin bireylerin ulaşmaya çalıştıkları hedefleri için olumlu ya da olumsuz güç oluşturan niteliği olduğu kabul edilmiştir (Hewitt ve Flett, 1991). Genel olarak mükemmeliyetçilik gerçekçi olmayan ve ulaşılması zor hedefler koyma ve bu hedeflere ulaşmak için çabalama olarak tanımlanmaktadır (Slade ve Owens, 1998).

Pacht (1984)' de mükemmeliyetçiliği, insanların başka kişiler tarafından olumlu özellikleri ile tanımlanmak için çaba sarf etmeleri olarak ele almıştır. Roedell (1984) ise mükemmeliyetçiliğin kişilerin hedeflerine ulaşmalarında olumlu veya olumsuz rol alabileceğini belirtmiştir. Olumlu olarak bakıldığında mükemmeliyetçilik, kişilerin kendileri için koydukları yüksek standartların hedeflerine ulaşmada motivasyon sağlayarak kişilerin hedefe ulaşmasını kolaylaştırır. Öte yandan başarı için ortaya konulan yüksek standartlar hedeflere ulaşılmaması durumunda kişilerin duygusal olarak bir kırılma yaşayarak istenilen performansa ulaşmasını zorlaştırır.

Hewitt ve Flett (2002) mükemmeliyetçiliği çok boyutlu bir kavram olarak değerlendirmiş ve mükemmeliyetçiliği makul olmayan hedefler koyma ve kendiyile ilgili fazlaca eleştirel bir eğilimde olma durumu olarak tanımlamıştır. Buna göre

birey koyduğu makul olmayan zor standartlara göre kendini değerlendirmekte ve bu standartlara ulaşma zorluğu karşısında başarısızlık yaşamaktadır.

Mükemmeliyetçilik Siegle ve Schuler (2000) tarafından içsel ve dışsal olarak değerlendirilmiştir. İçsel mükemmeliyetçilik, kişilerin mükemmel olabilmek için sağladıkları motivasyon, kişisel standartlar oluşturma, standartlara ulaşmak için çabalama ve hatalara odaklanma olarak nitelendirilirken, dışsal mükemmeliyetçilik ise kişilerin çevresine yönelik olan ve çevresinin onayını almak için gösterilen çabalar olarak nitelenmiştir.

Genel olarak bakıldığında mükemmeliyetçilik bireylerin kendileri için belirledikleri makul olmayan standartlara ulaşmayı amaçlayan, bu süreçte bireylere duygu ve düşünce olarak olumsuzluklar yaşatan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Gözmen, 2015).

4.3.1. Mükemmeliyetçilik modelleri

Son yıllarda alan yazına bakıldığında özellikle mükemmeliyetçilik konusunun sıklıkla yer aldığı görülmektedir. Bu konunun psikoloji alan yazınında sıklıkla ele alınması konunun içeriğinin daha iyi anlaşılmasına ve farklı şekilde kavramsallaştırılmasına katkıda bulunmuştur. Alan yazın incelendiğinde mükemmeliyetçiliğin genellikle tek boyutlu ve çok boyutlu olarak tanımlandığı görülmektedir (Aldea, Rice, Gormley ve Rojas, 2010).

4.3.1.1. Tek boyutlu modeller

Mükemmeliyetçilik negatif ve tek boyutlu bir yapı olarak nitelendirilmiştir (Patcht 1984). Bu çalışmalarda mükemmeliyetçi kişilerin kendileri için makul olmayan standartlar belirledikleri ve bu kişilerin standartlarındaki hedeflere ulaşamaması ile bireylerin kendilerine yönelik çok fazla eleştirel tutum içerisinde bulunmaları gibi durumların sonucunda ortaya çıkan birçok olumsuzluktan bahsedilmiştir (Patcht, 1984). Tek boyutlu modelde bireyler kendilerine yönelik düşünsel süreçlere odaklanmışlardır. Burns bireylerin inanç ve tutumlarına yönelik araştırmalar yaparak mükemmeliyetçiliği kendi odaklı mükemmeliyetçilik olarak incelemiştir (Akt: Kıral, 2012).

4.3.1.2. İki boyutlu modeller

Slade ve Owens, (1998) davranışçı öğrenme kuramı ve mükemmeliyetçiliğin tek boyutlu anlayışından yola çıkarak mükemmeliyetçiliği sağlıklı mükemmeliyetçilik ve sağlıksız mükemmeliyetçilik olmak üzere iki boyutlu olarak kavramsallaşmaya gitmişlerdir. Sağlıklı mükemmeliyetçilik başarılı olma olumlu sonuçlar elde etme gibi yüksek hedefler gerçekleştirmeyi ifade eden davranış ve düşünceleri ifade ederken, sağlıksız mükemmeliyetçilik başarısız olmaktan ve olumsuz sonuçlardan kaçınmak için yüksek hedefleri gerçekleştirmeyi ifade eden düşünce ve davranışları belirtmektedir.

Mükemmeliyetçiliği iki boyutlu olarak ele alan araştırmacılardan Hamachek mükemmeliyetçiliğin tamamıyla negatif bir yapı olmadığı ve bütünüyle olumsuzluklardan oluşmadığını belirtmiş ve normal ve nevrotik olmak üzere iki tür mükemmeliyetçilik tanımlamıştır (Akt: Çepikkurt, 2011). Normal mükemmeliyetçilik bireylerin kendilerine gerçekçi ve makul standartlar belirleyerek kişinin olumlu duygu ve düşüncelerinin artmasını sağlayacak durumlar için çabalaması olarak tanımlanırken nevrotik mükemmeliyetçilik kişilerin makul olmayan gerçek dışı standartlar belirleme eğilimi olarak tanımlanmıştır (Çepikkurt, 2011).

Stober ve Otto (2006)'da mükemmeliyetçiliği iki boyutlu şekilde ele almış ve bu boyutları mükemmeliyetçi çabalar ve mükemmeliyetçi endişeler olarak sınıflamışlardır. Mükemmeliyetçi çabalar mükemmel olabilmek ve tam performansı ortaya koyabilmek için çok yüksek standartlar koymakla ilgili iken mükemmeliyetçi endişeler yanlış yapma korkusu, diğerleri tarafından olumsuz şekilde algılanma korkusu, performansın beklentilerden düşük olmasının yarattığı duygular ve kusurlara verilen negatif tepkilerle ilgilidir (Stoeber, 2011).

4.3.1.3. Çok boyutlu modeller

Mükemmeliyetçilik tek boyutlu ve iki boyutlu olarak ele alınmasına rağmen son yıllarda yapılan çalışmalarda araştırmacılar (Hewitt ve Flett 1991; Frost, Marten, Lahart ve Rosenblate, 1990) mükemmeliyetçiliği çok boyutlu bir yapı olarak incelemişlerdir.

Mükemmeliyetçiliğin çok boyutlu olarak incelendiği çalışmalardan biri Hewitt ve Flett 'in mükemmeliyetçilik modelidir. Hewitt ve Flett (1991) kendine yönelik, başkalarına yönelik ve sosyal düzene yönelik olmak üzere mükemmeliyetçiliği üç boyutlu olarak kavramsallaştırmıştır. Kendilerini değerlendirmede katı olan ve kendileri için ulaşılması zor standartlara sahip insanlar kendine yönelik mükemmeliyetçileri (Cox, Enss ve Clara, 2002) ifade eder ve bu kişiler aşırı yüksek standartlar edinerek bu standartlara ulaşabilmek için kuvvetli bir motivasyona sahip olur. Kendi belirlediği standartları genelleme, yapılan yanlışlarla odaklanma, belirlediği ve imkansızla yakın standartlara ulaşmak için çok çalışma, kusursuz olmak için kuvvetli bir motivasyona sahip olma kendine yönelik mükemmeliyetçilerin özellikleri arasındadır (Hewitt ve Flett, 1991). Başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik ise bireyin diğer insanlar için koyduğu standartların gerçekçi olmaması ve onlardan bu standartlara sahip olmasını beklemesidir. Başkasına yönelik mükemmeliyetçi bireyler diğer insanların gözlemlenebilen davranışlarıyla ilgili gerçekçilikten uzak inançlara ve beklentilere sahip olarak onların performanslarını değerlendirmede oldukça katıdır (Kutlesa ve Arthur, 2001). Kişinin kendisine yönelik düşünceleriyle ilgili olan mükemmeliyetçilik boyutu kendine yönelik mükemmeliyetçilik ile ilgili iken başka insanlar için oluşturduğu düşünceler başkalarına yönelik mükemmeliyetçilikle ilgilidir (Çepikkurt, 2011). Dolayısıyla başkalarına yönelik mükemmeliyetçiler diğer insanlara, fazla eleştirel, güvensiz, suçlayıcı ve düşmanca yaklaşabilirler (Oral, 1999). Sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilikte ise birey diğer insanların kendilerinden yüksek standartlar beklediklerine ve onların onayını alabilmek için bu standartlara sahip olmaları gerektiği inancı içerisindedir (Çepikkurt, 2011).

Frost' da mükemmeliyetçiliği çok boyutlu olarak ele almış ve mükemmeliyetçiliği beş boyutlu bir yapı olarak kavramsallaştırmıştır (Frost ve ark., 1990). Bu yapı mükemmeliyetçiliğin kişisel yönlerini içerdiği gibi mükemmeliyetçiliğin oluşmasını sağlayan dışsal faktörlerin belirlenmesine katkı sağlamaktadır (Çepikkurt, 2011). Bu boyutlar; hatalarla aşırı ilgilenme, kişisel standartlar, davranışlardan şüphe duyma, ailesel beklentiler ve ailesel eleştiriler olarak adlandırılmıştır.

Hatalarla aşırı ilgilenme boyutu eleştirel değerlendirmelerin davranışlara yoğun olarak eşlik etmesi şeklinde açıklanabilir (Cox ve ark, 2002). Bu boyut hatalara odaklanarak hatalar karşısında aşırı tepki gösterme ve bu hataları başarısızlık saydığından diğer insanların saygısını yitireceğine yönelik duygu ve düşünceler içerisinde olmayı belirtir (Çepikkurt, 2011). Kişisel standartlar boyutu, bireylerin kendileri için aşırı zorlu hedefler seçmesi olarak açıklanmıştır. Davranışlardan şüphe duyma boyutu bireyin kendini davranış ve performansından kuşku duyması olarak ifade edilmiştir (Frost ve ark. 1990). Bu boyutta bireyler herhangi bir hata yapmamış olsalar da bu his nedeniyle kendi performans ve davranışlarından tatmin olamazlar (Frost ve Henderson, 1991). Ailesel beklentiler ve eleştiriler boyutlarında bireyler ailelerinin kendilerine bazı standartlar koydukları düşüncesine sahip olmaları söz konusudur (Frost ve ark., 1990). Birey ebeveynlerinin belirlediği standartların çok yüksek olduğuna inanma eğilimindedir. Bu açıdan bakıldığında mükemmeliyetçiliğin sebebinin anlaşılmasına fayda sağlar (Çepikkurt, 2011).

Özetle konuyla ilgili çalışmaların başlangıcında mükemmeliyetçilik tek boyutlu (Pacht, 1984) ve Burns (Akt: Kırıl, 2012) sonraki çalışmalarda ise iki boyutlu (Slade ve Owens, 1998; Parker, 2000; Stoeber, 2011; Stober ve Otto 2006) ve çok boyutlu (Hewitt ve Flett, 1991; Frost ve ark., 1990) olarak belirlenmiştir. Çalışmamızda yaygın olarak kullanılmış ve mükemmeliyetçiliği çok boyutlu ele almış olan Frost ve arkadaşlarının (1990) mükemmeliyetçilik modeli kullanılacaktır.

4.4. Başarı Hedefi ve Başarı Hedefi Kuramı

Başarı hedef modeli son 30 yılda alan yazında motivasyon ile ilgili çalışmalarda en fazla kullanılan motivasyon teorilerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Agbuga ve Xiang, 2008). Başarı hedefi modeli başarı ve başarısızlığın kişisel olarak nasıl algılandığını, bireylerin neyi, neden başarmak istediklerini ve bunun içinde nasıl bir davranışta bulduklarını ortaya koymayı amaçlayan bir modeldir (Guan, 2004). Kuram ilk olarak Nicholls (1984) tarafından ortaya atılmış ve daha sonra çeşitli araştırmacılar tarafından ustalık (görev) yönelimli ve performans (ego) yönelimli hedefler olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu kuram ikili başarı hedef modeli olarak adlandırılmıştır (Ames ve Archer, 1988).

Başarı hedefi kuramında görevde ustalaşmayı, öğrenme ve beceri gelişimini belirtmek için görev yönelimli hedef ve öğrenme hedefi gibi isimler kullanılırken, beceri sergilemeye ve diğer kişilerden daha üstün olmaya dönük hedefleri belirtmek için ego yönelimli hedef ve yetenek ile ilişkili hedef ifadeleri kullanılmıştır (Xiang ve Lee, 2002). Bu hedef ifadeleri aynı zamanda ustalık hedefi ve performans hedefi olarak da kullanılmaktadır (Elliot ve Thrash, 2001).

Hedefleri görev yönelimli olan bireyler ilgilendikleri konularda ilerleme ve becerilerde ustalaşma üzerine odaklanırlar (Agbuga, 2014). Daha önce gösterdikleri performanstan daha iyisini gösterme, katıldıkları etkinlikten keyif alma ve karşılaştıkları zorluklar karşısında mücadeleci olma bu bireylerin özelliklerindedir (Duda ve Nicholls, 1992). Ayrıca bu bireyler beceri bilgi ve yeteneklerini geliştirmeye odaklı olduklarından sadece müsabaka ortamlarında değil antrenmanlarda da en iyisini yapmaya çabalarlar (Altıntaş, 2010). Hedefleri ego yönelimli bireyler ise daha çok başkalarına karşı yeterliğin gösterilmesi ve sosyal karşılaştırma üzerine odaklanmaktadır (Agbuga, 2014). Bu kişiler başkalarından daha iyisini yapma şeklinde başka bireyleri hedef alan bir yaklaşım içerisindedirler (Duda ve Nicholls 1992). Performans yönelimli sporcular kendilerini değerlendirirken diğer sporcuların performanslarını dikkate aldıkları için (Wang, Chatzisarantis, Spray ve Biddle, 2002), beceri gelişiminden çok kendi yeteneklerini kanıtlama peşine düşerler (Sit ve Lindner, 2005).

Genel olarak bakıldığında ego hedeflerine sahip bireyler kişisel olarak kendilerini başkalarıyla kıyaslayarak daha iyi performans ortaya koymaya çabalarken, görev hedeflerine sahip bireyler başkalarıyla kıyaslamasından uzak, karşılaştıkları görevlerde becerilerini geliştirmek ve bu becerilerde ustalaşmak için çaba gösterirler (Morris ve Kavussanu, 2008).

Ego yönelimli hedeflerin, zorluklar karşısında çaba göstermeme, görev esnasında yüzeysel bir bakış açısına sahip olma, görevden haz duymama gibi birçok farklı olumsuzlukla ilişkili olduğu düşünülürken, görev hedefinin zorluklar karşısında çaba gösterme, görevler için derin bir bakış açısı oluşturma, görevden haz duyma gibi olumlu özellikler ile ilişkili olduğu varsayılmaktadır (Nolen, 1988, Dweck ve Leggett, 1988).

4.4.1. Üçlü başarı hedefi modeli

İkili hedef yapısı modeli, içeriğindeki yeterliğin tanımlanmasına yeterliğin değeride dahil edilerek üçlü model olacak biçimde genişletilmiştir (Elliot ve Church, 1997; Elliot ve Harackiewicz, 1996). Burada yeterliğin tanımlanması geleneksel ustalık-performans ayrımını yansıtırken, yeterliğin değeride yaklaşma ve kaçınma ayrımını ifade etmektedir (Elliot ve McGregor, 2001; Elliot ve Thrash, 2001).

Oluşturulan bu üçlü model üç tür başarı hedefinden bahsetmektedir. Bu modelde ustalık/görev yönelimli hedefler ikili başarı hedefi modelinde olduğu gibi aynı kalırken performans/ego yönelimli hedefler performans-kaçınım ve performans-yaklaşım hedefleri olarak ikiye ayrılmıştır. Ustalık yönelimli hedefler performans için yoğun çaba gösterme, başarı da kendi performansını dikkate alma, katıldığı etkinliklerden keyif alma gibi özellikleri içermektedir (Agbuga, 2014). Performans-yaklaşımı hedefi kişinin diğerlerine karşı en iyi performansı göstermeye çabalaması, performans-kaçınımı hedefi ise kişinin diğerlerine karşı en kötü performansı sergilemekten kaçınmak için çabalaması anlamına gelmektedir (Pintrich, 2000). Performans-yaklaşım hedefine sahip kişiler daha üstün ve başarılı olma isteklerini az bir çaba ile kolay yoldan elde etme amacıyla hareket ederken; performans-kaçınım hedefine sahip olan kişiler ise yetersizlik hissi yaşayarak başarısızlık yaşayacaklarını düşünmekte, bundan dolayı başarısızlıktan kaçınmakta ve başarı için gerekli çabayı göstermemektedir (Church, Elliot ve Gable, 2001).

4.4.2. 2 x 2 başarı hedefleri yapısı

Elliot ve McGregor (2001) üçlü başarı hedefi modeline ustalık-kaçınma ve ustalık -yaklaşım arasındaki ayrımını da ekleyerek 2x2 modeli oluşturmuştur. Bu modelde önceki üçlü modelden farklı olarak ustalık hedefi ikiye ayrılmıştır.

2 x 2 başarı hedefleri yapı olarak, tanımlama ve değerliğin tüm kombinasyonunu içermektedir. Bunlar, ustalık-yaklaşım hedefleri, ustalık-kaçınım hedefleri, performans-yaklaşım hedefleri, performans-kaçınım hedefleridir (Elliot ve McGregor, 2001).

Aşağıda bu hedefler açıklanmıştır.

Tanımlama

Değerlik	Pozitif (Başarıya Yaklaşma) Negatif (Başarısızlıktan Uzaklaşma)	Mutlak/İçsel (Ustalık)	Normatif (Performans)
		Ustalık – Yaklaşma Hedefi	Performans – Yaklaşma Hedefi
		Ustalık – Kaçınma Hedefi	Performans – Kaçınma Hedefi

Şekil 1: 2 x 2 Başarı Hedef Yapısı

(Elliot AJ,ve McGregor HA. A 2x2 Achievement Goal Framework. Journal of Personality and Social Psychology.2001; 80(3), 501–519).

Ustalık -Kaçınma Hedefi

Ustalık-kaçınma hedefleri performansın hiçbir hata içermemesini, önceden sergilenmiş olandan daha kötü bir performans sergilememeyi ifade eden ve modele son eklenen boyuttur (Çepikkurt, 2011). Bireyin kazanım örüntüsüne göre, mutlak/içsel yetersizliği çerçevesinde tanımlanır, negatif değerlendirilir. Herhangi bir işi hatasız uygulamaya çalışmak, bir şey öğrenirken unutmak, yanlış anlamak veya başarısız olmaktan kaçınmak ve bireyin bedensel ve zihinsel kapasitesini korumaya diğer bir deyişle kaybetmemeye çalışması bu boyuta örnek verilebilecek davranışlardır (Elliot ve McGregor, 2001). Ustalık-kaçınma hedefi, görevde ustalaşmaya yaklaşmışken başarısız olmamak veya bireyin bilgi, yetenek ve becerilerini kaybetmemek için çaba göstermesini ifade eder (Elliot ve Thrash, 2001).

Ustalık-Yaklaşma Hedefi

Ustalık-yaklaşma hedefleri herhangi bir görevi en iyi şekilde sonuçlandırmayı ya da daha önceki performanstan daha iyi bir performans sergilemeyi ifade eder (Morris ve Kavussanu, 2008). Görevde gelişmek için çalışmayı ve ustalaşmayı belirtir (Elliot

ve Thrash, 2001). Yeterlik içsel-mutlak olarak ifade edilir ve pozitif değerlendirilir (Elliot ve McGregor, 2001). Sporda bir tekniği ilerletmeye ya da geliştirmeye çalışmak gibi görev veya kişi kaynaklı yeterlik kazanmaya odaklanır. Spor ortamlarında en faydalı hedefler kabul edilmelerinin nedeni, kişinin yeni beceriler edinme ve maksimum performansa ulaşma çabasını ifade etmeleridir (Morris ve Kavussanu, 2008).

Performans-Kaçınma Hedefi

Performans-kaçınma hedefi, diğer insanlardan daha kötü bir performans göstermemeye çalışmayı ifade eder (Elliot ve Thrash, 2001). Performans-kaçınma hedefi başka yarışmacılardan düşük bir derece yapmamak gibi normatif yetersizlikten kaçınmaya odaklanır (Morris ve Kavussanu, 2008). Performans-kaçınma hedeflerinde yeterliğin tanımlanması normatif şekildedir ve negatif değerlendirilir (Elliot ve McGregor, 2001). Performans kaçınma hedefleri, kişide yarışmayı kaybedeceği ve diğer yarışmacılarla kıyaslandığında yetersiz algılanacağı fikri oluşmaya başladığında ortaya çıkmaktadır (Çepikkurt, 2011).

Performans-Yaklaşma Hedefi

Performans-yaklaşma hedefi, diğerlerinden daha iyi olmaya çalışmayı belirtmektedir (Elliot ve Thrash, 2001). Performans-yaklaşma hedefinde birey, diğer yarışmacıdan daha iyi olmak, daha yüksek skor yapmaya odaklıdır (Morris ve Kavussanu, 2008). Normatif yeterliğe odaklıdır ve pozitif olarak değerlendirilir (Elliot ve McGregor, 2001).

4.5. Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranışlar ile İlgili Çalışmalar

Bu bölümde sporda prososyal ve antisosyal davranışlarla güdüsel iklim ve hedef yönelimleri, mükemmeliyetçilik ve çeşitli değişkenler arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalardan alt başlıklar halinde genel olarak bahsedilecek ve bu çalışmaların bulguları ile ilgili bilgiler ortaya konulacaktır.

4.5.1. Sporda prososyal ve antisosyal davranışlar, hedef yönelimi ve güdüsel iklim ile ilgili çalışmalar

Sporda prososyal ve antisosyal davranışların hedef yönelimi ve güdüsel iklim ile olan ilişkisi alan yazında sıklıkla ele alınmıştır. Bu bölümde bu çalışmalardan bahsedilip çalışmanın sonuçları ile bilgiler ortaya konulacaktır.

Algılanan güdüsel iklimin ve koçun karakter oluşturma yetkinliğinin, sporcuların prososyal ve antisosyal davranışları ile ilişkisini incelemeyi amaçlayan çalışma Boardley ve Kavussanu (2009) tarafından yapılmıştır. Çalışmaya yaşları 15 ila 64 arasında değişen çim hokeyi ve netbol sporlarından toplam 379 sporcu katılmıştır. Yapısal eşitlik modellemesi, ustalık ikliminin takım arkadaşlarına ve rakibe karşı antisosyal davranış ile negatif, prososyal davranışlar ile ise pozitif ilişkisi olduğunu göstermiştir. Performans iklimi ile takım arkadaşlarına yönelik antisosyal davranış arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Algılanan karakter geliştirme yetkinliği ile rakiplere karşı prososyal davranış arasında pozitif bir ilişki bulunurken takım arkadaşlarına karşı antisosyal davranışlar ile rakip takım oyuncularına karşı antisosyal davranış arasında negatif ilişki bulunmuştur.

Kavussanu'nun (2006) futbolda hedef yöneliminin ve algılanan güdüsel iklimin prososyal ve antisosyal davranış ile ilişkilerinin belirlenmesini amaçladığı çalışmaya yaşları 12-17 arasında değişen spor deneyimi ortalama 5.61 yıl olan 325 erkek futbolcu katılmıştır. Regresyon analizleri, sporcularda görev yöneliminin ve algılanan ustalık iklimin prososyal davranışın olumlu yordayıcısı olduğunu, ego yöneliminin ve algılanan performans ikliminin antisosyal davranışın pozitif yordayıcı olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde Sage ve ark. (2006) yaşları 16 ila 40 yıl arasında değişen 210 erkek futbolcu üzerinde görev ve ego hedef yönelimi ile ahlaki kimliğin futbolda prososyal ve antisosyal davranış üzerine etkilerini araştırmışlardır. Araştırmanın bulgularında ego yöneliminin antisosyal davranışın pozitif yordayıcısı olduğu, görev yöneliminin ise prososyal davranışların pozitif yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Ahlaki kimliği içselleştirme davranışı ise antisosyal davranışların negatif yordayıcısı olarak bulunmuştur.

Futbolda prososyal ve antisosyal davranışlar ile hedef yönelimleri ve güdüsel iklim ilişkilerini inceleyen bir diğer araştırmada Kavussanu ve ark. (2006) tarafından yapılmıştır. Çalışmanın örneklemini yaş ortalaması 14.59 ve spor deneyimi ortalama

5.61 yıl olan yaşları 13 ve 17 arasında değişen 320 futbol oyuncusu oluşturmuştur. Bulgular, sporcular tarafından algılanan ustalık ikliminin, sporcularda prososyal davranışın pozitif, antisosyal davranışların ise negatif yordayıcısı olduğu ortaya koymuştur. Algılanan performans ikliminin sporcularda antisosyal davranışların pozitif, prososyal davranışların ise negatif yordayıcısı olduğu ortaya konulmuştur. Ego yönelimli hedefler ise antisosyal davranışların pozitif bir öngörücüsü olarak ortaya çıkarken görev yönelimli hedefler prososyal davranışların pozitif bir öngörücüsü olarak ortaya çıkmıştır.

Algılanan güdüsel iklim ile antisosyal ve prososyal davranış arasındaki bir başka çalışma ise Hodge ve Lonsdale (2011) tarafından yapılmıştır. Çalışmada algılanan güdüsel iklimin yanı sıra koçluk stilleri ve ahlaktan ayrılma davranışları ile prososyal ve antisosyal davranışlar arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmaya Yeni Zelanda'daki bir üniversiteden 175 kadın ve 114 erkek olmak üzere 292 sporcu katılmıştır. Bulgular, özerklik destekleyici koçluk stilinin takım arkadaşları ve rakiplerine karşı antisosyal davranış ile zayıf negatif ilişkilere sahip olduğunu göstermiştir. Ahlaktan ayrılma davranışları ile hem takım arkadaşları hem de rakipler için antisosyal davranış davranışları arasında güçlü bir pozitif ilişki bulunmuştur. Özerk olmayan motivasyon ile ahlaktan ayrılma davranışı arasında ise orta düzeyde pozitif bir ilişki bulunmuştur. Kontrollü motivasyon ile takım arkadaşlarına yönelik antisosyal davranış ve rakibe karşı antisosyal davranış arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Kontrollü motivasyon ve takım arkadaşlarına karşı antisosyal davranış arasındaki ilişkinin gücü az ve rakiplere yönelik antisosyal davranış ile olan ilişkinin gücü orta derece olarak bulunmuştur. Özerk motivasyon ile takım arkadaşlarına karşı prososyal davranış arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki bulunmasına rağmen rakiplere karşı prososyal davranış ile ilişki bulunamamıştır.

Al-Yaaribi ve Kavussanu (2018) ise genç erkek futbolcuların prososyal ve antisosyal davranışları ile algıladıkları motivasyonel iklimleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada algılanan ustalık iklimi ile takımdaşa prososyal davranışlar arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulmuştur.

Sage ve Kavussanu (2007) daha önceki çalışmalardan farklı bir model kullanarak deneysel bir çalışma yapmıştır. Çalışmada ego yönelimli grup, görev yönelimli grup ve kontrol grubu olmak üzere 3 ayrı grup yer almıştır. Araştırma

sırasında görev yönelimli gruba kişisel iyileştirme üzerine yoğunlaşmayı ve böylece görev katılımını kolaylaştırmayı sağlayan, ego yönelimli gruba başarılı olmak için rakiplerden daha iyi performans sergilemesi gerektiği ile ilgili, kontrol gruba ise performanslarını ve güdülenmelerini etkilemeyecek öğrenmeye dayalı olgusal bilgiler sunulmuştur. Çalışmaya 45 erkek ve 45 kadından oluşan 90 sporcu öğrenci katılmıştır. Çalışmanın bulgularında görev yönelimli gruba atanan oyuncuların prososyal davranış puanları, ego yönelimli ve kontrol gruba atanan oyuncuların prososyal davranış puanlarından daha yüksek bulunmuştur. Ego yönelimli gruptaki bireylerin ise antisosyal davranış puanları, görev yönelimli ve kontrol gruba atanan oyuncuların antisosyal puanlarından daha yüksek bulunmuştur. Cinsiyet açısından, kadınların erkeklerden daha fazla prososyal davranış sergilediği belirtilmiştir.

4.5.2. Sporda prososyal ve antisosyal davranışlar ile mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalar

Sporda prososyal ve antisosyal davranışlar ile mükemmeliyetçilik değişkenlerinin ilişkisi konusunda yapılan araştırmalar sınırlı sayıda olmasına rağmen alan yazında bu değişkenlerin ilişkisini ortaya koyan çalışmalar yer almaktadır. Bu bölümde bu çalışma ve bulguları ile ilgili bilgilerden bahsedilecektir.

Hadley (2015) genç basketbolcular ile yaptığı çalışmasında, mükemmeliyetçilik ile sporda prososyal ve antisosyal davranışlar ilişkisini incelemiş ve sağlıklı mükemmeliyetçilik ile prososyal davranışlar, sağlıksız mükemmeliyetçilik ile antisosyal davranışlar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Mükemmeliyetçilik ile sporda antisosyal davranışlar arasındaki ilişkiyi araştıran bir başka çalışmada Grugan (2017), takım sporları ile uğraşan sporcuların sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik algıları ile antisosyal davranışları arasında pozitif bir ilişkiyi ortaya koymuştur.

4.5.3. Sporda prososyal ve antisosyal davranışlar ile diğer psikolojik değişkenler arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalar

Sporda prososyal ve antisosyal davranışlar ile bazı psikolojik değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koyan çalışmalar alan yazında yer almaktadır.

Bu çalışmalardan birinde Micai ve ark., (2015) daha önceki çalışmalardan farklı olarak sporda reaktif ve proaktif saldırganlığın yanı sıra yürütücü ve yürütücü olmayan bilişsel işlev ve antisosyal davranış arasındaki ilişkiyi araştırılmışlardır. Yapılan bu çalışmaya bir İngiliz üniversitesinden, yaş ortalaması 21.15 ve spordaki deneyimleri ortalama 8.60 yıl olan Amerikan futbolu, basketbol, hokey, netbol, ragbi, futbol ve voleybol gibi çeşitli takım sporlarında oynayan 25 erkek ve 28 kadın sporcu katılmıştır. Bulgularda antisosyal davranış ile saldırganlık arasında orta düzeyde pozitif ilişki olduğunu ortaya konulmuştur. Antisosyal davranış, saldırganlık ve yürütücü biliş arasındaki ilişkiye bakıldığında, daha fazla antisosyal ve saldırgan davranışlarda bulunan erkeklerin, bilişsel test bataryasının yürütücü işlev bileşenleri üzerinde daha fazla hata eğilimli performans gösterdikleri görülmüştür.

Prososyal ve antisosyal davranışlar ile ilişkisi kurulan bir değişkende başarısızlık korkusudur. Sagar ve ark., (2011) ortalama yaşı 20.11 yıl olan, 176 erkek ve 155 kız sporcu öğrencinin katıldığı çalışmalarında, sporcu öğrencilerin başarısızlık korkuları ile antisosyal davranışları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın bulgularına bakıldığında başarısızlık korkusu ile antisosyal davranışlar arasında orta derecede pozitif ilişki bulunmuştur. Ayrıca başarısızlık korkusu ve spor deneyimi, sporcuların antisosyal davranışlarını pozitif yönde öngörmüş ve bu öngörülerin gücü erkek ve kadınlar arasında farklılık göstermemiştir.

Prososyal ve antisosyal davranışlar ile ilişkisi ele alınan diğer değişkenlerde tükenmişlik ve görev uyumu değişkenleridir. Al-Yaaribi ve Kavussanu (2017) takım sporları ile uğraşan sporcuların takımdaşa prososyal ve antisosyal davranışlarının görev uyumu ve tükenmişlik değişkenlerini öngörüp öngörmediğini inceledikleri çalışmanın sonucunda takımdaşa prososyal davranışın görev uyumu ile pozitif, tükenmişlik ile ise negatif ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmadan elde edilen bir diğer bulguda ise takımdaşa antisosyal davranışın görev uyumu ile negatif, tükenmişlik ile ise pozitif ilişkili olduğu ortaya konulmuştur.

Bir başka çalışmada ise Al-yaaribi, Kavussanu ve Ring, (2018) takım sporları ile uğraşan üniversiteli öğrencilerin takımdaşa prososyal ve antisosyal davranışlarının duygulara, dikkate ve performansa etkilerini deneysel olarak incelemişlerdir. Bu çalışmanın sonucunda prososyal grupta yer alan sporcuların antisosyal ve kontrol

gruplarında yer alan sporculardan daha fazla mutluluk bildirdiği ve daha iyi performans gösterdiği ortaya konulmuştur. Antisosyal grupta yer alan sporcular ise, prososyal grupta yer alan sporculara göre daha fazla kaygı, diğer iki gruptan daha fazla öfke ve daha az dikkat bildirmiştir.

Prososyal ve antisosyal davranışlar ile ilişkisi kurulan bir diğer değişkende empati beceri düzeyidir. Balçıkanlı ve Yıldırım (2018) elit salon hokeycilerinin empatik beceri düzeyleri ile takımdaşa ve rakibe yönelik prososyal davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışmanın sonucunda kadın sporcuların erkek sporculara göre daha empatik oldukları, prososyal davranışlarda cinsiyet açısından bir fark bulunmadığı ve sporcuların empatik becerileri ile takımdaşa ve rakibe prososyal davranışlar arasında pozitif ilişki olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

Alemdağ (2018) ise genç futbolcuların prososyal ve antisosyal davranışlarını bazı değişkenlere göre incelediği çalışmada genç futbolcuların prososyal davranış puanlarının yüksek, antisosyal davranış puanlarının ise düşük olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmadan elde edilen bir diğer bulguda ise genç futbolcuların spor deneyimleri arttıkça prososyal davranış eğilimlerinin arttığı, antisosyal davranış eğiliminin ise azaldığı sonuçlarına ulaşmıştır.

5. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, hipotezleri, araştırma verilerinin nasıl toplandığı ve verilerin analizleri ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

5.1. Araştırmanın Modeli

Çalışma kesitsel bir çalışmadır ve tarama modellerinden ilişkisel tarama modeline uygun olarak düzenlenmiştir. İlişkisel tarama modeli iki veya daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya bu değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan model olarak tanımlanır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2015, s.23). Bu bağlamda araştırmada ilişkisel tarama modeli çerçevesinde sporda prososyal ve antisosyal davranışların mükemmeliyetçilik ve başarı hedefleri ile ilişkisi ele alınmıştır.

5.2. Katılımcılar

Çalışmanın örnekleme olasılık temelli olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu bağlamda çalışmaya 2018-2019 sezonunda İstanbul'da futbol, basketbol ve voleybol branşlarında mücadele eden spor kulüplerinden 156 kadın ve 146 erkek olmak üzere toplam 302 sporcu gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmaya katılan sporcular futbol branşında süper amatör küme, 1.lig ve 2.lig, voleybol branşında gençler, 1.lig ve 2.lig, basketbol branşında gençler, büyük erkekler ve 2.lig seviyelerinden seçilmiştir. Çalışmaya katılan sporcuların yaş aralığı 18-30 ($\bar{x}=19.71\pm 2.70$ yıl) arasında olup kadın sporcuların yaş ortalaması 19.52 ± 2.63 ve erkek sporcuların yaş ortalaması 19.92 ± 2.78 'dir. Sporcuların spor deneyimi ortalaması $\bar{x}=7.65\pm 3.30$ (yıl) arasında olup kadın sporcuların spor deneyimi ortalaması $\bar{x}=7.43\pm 3.16$ (yıl) ve erkek sporcuların spor deneyimi ortalaması $\bar{x}=7.49 \pm 3.43$ (yıl)'tür.

5.3. Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırmanın amacı, takım sporları ile uğraşan yetişkin sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının belirlenmesinde mükemmeliyetçilik ve başarı

hedeflerinin rolünün incelenmesi ve bu psikolojik yapılarda cinsiyet ve spor deneyimine göre fark olup olmadığının araştırılmasıdır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki hipotezler test edilmiştir:

- i. Takım sporları ile uğraşan sporcuların cinsiyetlerine göre spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeğinin
 - Hatalarla Aşırı İlgilenme
 - Algılanan Aile Baskısı
 - Kişisel Standartlaralt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.
- ii. Takım sporları ile uğraşan sporcuların cinsiyetlerine göre sporda 2x2 başarı hedefleri envanterinin
 - Ustalık-Yaklaşma
 - Ustalık-Kaçınma
 - Performans-Yaklaşma
 - Performans-Kaçınmaalt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.
- iii. Takım sporları ile uğraşan sporcuların cinsiyetlerine göre sporda prososyal ve antisosyal davranış ölçeğinin
 - Takımdaşa Prososyal Davranış
 - Takımdaşa Antisosyal Davranış
 - Rakibe Prososyal Davranış
 - Rakibe Antisosyal Davranışalt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.
- iv. Takım sporları ile uğraşan sporcuların spor deneyimlerine göre spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeğinin
 - Hatalarla Aşırı İlgilenme
 - Algılanan Aile Baskısı
 - Kişisel Standartlaralt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

- v. Takım sporları ile uğraşan sporcuların spor deneyimlerine göre 2x2 başarı hedefleri envanterinin
- Uсталık-Yaklaşma
 - Uсталık-Kaçınma
 - Performans-Yaklaşma
 - Performans-Kaçınma
- alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.
- vi. Takım sporları ile uğraşan sporcuların spor deneyimlerine göre sporda prososyal ve antisosyal davranış ölçeğinin
- Takımdaşa Prososyal Davranış
 - Takımdaşa Antisosyal Davranış
 - Rakibe Prososyal Davranış
 - Rakibe Antisosyal Davranış
- alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.
- vii. Takım sporları ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik düzeyleri ve başarı hedefleri prososyal ve antisosyal davranışlarının takımdaşaprososyal davranışlar alt boyutunun istatistiksel olarak anlamlı belirleyicisi değildir.
- viii. Takım sporları ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik düzeyleri ve başarı hedefleri prososyal ve antisosyal davranışlarının rakibe prososyal davranışlar alt boyutunun istatistiksel olarak anlamlı belirleyicisi değildir.
- ix. Takım sporları ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik düzeyleri ve başarı hedefleri prososyal ve antisosyal davranışlarının takımdaşa antisosyal davranışlar alt boyutunun istatistiksel olarak anlamlı belirleyicisi değildir.
- x. Takım sporları ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik düzeyleri ve başarı hedefleri prososyal ve antisosyal davranışlarının rakibe antisosyal davranışlar alt boyutunun istatistiksel olarak anlamlı belirleyicisi değildir.

5.4. Veri Toplama Araçları

Çalışmada verilerin toplanması amacı ile Kişisel Bilgi Formu, Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği, Sporda 2x2 Başarı Hedefleri Envanteri ve Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranışlar Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeklere ait bilgiler aşağıda verilmiştir:

Kişisel Bilgi Formu: Sporcuların araştırma konusu ile ilgili olan kişisel bilgilerini öğrenmek amacıyla hazırlanan bilgi formudur. Sporculara cinsiyet, yaş, spor branşı ve spor deneyimi bilgileri sorulmuştur (Ek 1).

Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği: Sporcuların mükemmeliyetçilik düzeylerini belirlemek amacıyla Dunn, Gotwals ve Dunn(2005) tarafından geliştirilen ve Çepikkurt (2011) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği" kullanılmıştır (Ek 2). Orijinal ölçek algılanan ailesel baskısı (9 madde), kişisel standartlar (7 madde), hatalarla aşırı ilgilenme (8 madde) ve algılanan koç baskısı (6 madde) olmak üzere 4 alt ölçek ve 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması amacıyla yapılan faktör analizi sonucunda ise 19 madde ve 3 alt faktörden (Hatalarla aşırı ilgilenme alt ölçeği 7 madde, kişisel standartlar alt ölçeği 6 madde ve algılanan aile baskısı alt ölçeği 6 madde) oluşan bir yapı ortaya çıkmıştır. Orijinal ölçekte yer alan algılanan koç baskısı alt ölçeği Türk sporcu örnekleminde işlemediği için ölçekten çıkarılmıştır (Çepikkurt, 2011). Ölçekte yer alan maddeler "hiç katılmıyorum, biraz katılıyorum, kararsızım, oldukça katılıyorum, tamamen katılıyorum" biçiminde ifade edilen 5'li Likert ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Ölçeğin Türkçe formunun Cronbach Alfa değerleri hatalarla aşırı ilgilenme alt ölçeği için 0.76, kişisel standartlar alt ölçeği için 0.76 ve algılanan aile baskısı alt ölçeği için 0.77'dir. Ölçeğin genel güvenilirlik katsayısı ise 0.86 olarak tespit edilmiştir (Çepikkurt, 2011). Alt ölçekpuanları alt ölçekte yer alan maddelerin toplanarak elde edilen puanın alt ölçekte bulunan madde sayısına bölünmesi ile elde edilmiştir. Bu çalışmanın örneklemini için iç tutarlılık katsayısı 0.64 (kişisel standartlar) ile 0.79 (algılanan aile baskısı) arasında değişmektedir.

Sporda 2x2 Başarı Hedefleri Envanteri: Sporcuların başarı hedeflerini belirlemek amacı ile Conroy, Eliot ve Hofer (2003) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Kazak Çetinkalp (2009) tarafından yapılan "Sporda 2x2 Başarı

Hedefleri Envanteri” kullanılmıştır (Ek 3). Envanter ustalık-yaklaşma, ustalık-kaçınma, performans-yaklaşma ve performans-kaçınma olmak üzere dört alt ölçek ve toplam 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçek yargıları yedili likert tipinde olup kesinlikle katılıyorum (1)’dan kesinlikle katılmıyorum (7)’a doğru değişen yapıdadır. Ölçeğin Türkçe formunun Cronbach alfa değerleri ustalık yaklaşma alt boyutu için 0.89, ustalık kaçınma alt boyutu için 0.77, performans yaklaşma alt boyutu için 0.81 ve performans kaçınma alt boyutu için de 0.69’dur (Kazak Çetinkalp, 2009). Her alt ölçek için kişinin puanı ilgili alt ölçekten elde edilen toplam puanın alt ölçekteki madde sayısına bölünmesi ile bulunmuştur. Bu çalışmanın örneklemi için iç tutarlılık katsayısı 0.70 (performans-kaçınma) ile 0.85 (ustalık-yaklaşma) arasında değişmektedir.

Sporda Sosyol ve Antisosl Davranışlar Ölçeği: Sporcuların sosyol ve antisosl davranışlarını belirlemek amacıyla Kavussanu ve Boardley (2009) tarafından geliştirilen ve Türkçe’ye uyarlaması Sezen-Balçıklanlı (2013) tarafından yapılan “Sporda Sosyol ve Antisosl Davranışlar Ölçeği” kullanılmıştır (Ek 4). Ölçek takımdaşa sosyol davranışlar, rakibe sosyol davranışlar, takımdaşa antisosl davranışlar ve rakibe antisosl davranışlar olmak üzere 4 alt ölçek ve 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçek beşli likert tipinde olup hiç, nadiren, bazen, sıklıkla, oldukça sık yargılarından oluşmaktadır. Alt ölçek Cronbach alfa değerleri takım arkadaşlarına karşı sosyol davranışlar için 0.70, rakiplerine karşı sosyol davranışlar için 0.72, takım arkadaşlarına karşı antisosl davranışlar için 0.72 ve rakiplerine karşı antisosl davranışlar için 0.75’dir (Sezen-Balçıklanlı, 2013). Takım arkadaşlarına ve rakiplerine karşı sosyol davranışlar alt boyutları puanlarının artması sporcuların olumlu davranışlarını yansıtırken, takım arkadaşlarına ve rakiplerine karşı antisosl davranışlar alt boyutları puanlarının artması sporcuların olumsuz davranışlarını yansıtmaktadır (Sezen-Balçıklanlı, 2013). Bu çalışmanın örneklemi için iç tutarlılık katsayısı 0.61 (takımdaşa sosyol davranışlar) ile 0.82 (rakibe antisosl davranışlar) arasında değişmektedir.

5.5. Verilerin Toplanması

Ölçekler, verilerin toplanması için belirlenen kulüp sporcularına antrenörleri ve kulüp başkanları bilgisi ve onayı dahilinde (Ek 5), sporculara gerekli bilgilendirme yapıp (Ek 6), onayları alınarak (Ek 7), sporcuların dinlenme saatlerinde yüzyüze

uygulanmıştır. Ölçeklerin kullanımı için ölçek sahiplerinden (Ek-8, Ek-9, Ek-10) gerekli izinler alınmıştır. Çalışmanın yapılabilmesi için Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünden Etik kurul onayı (04.06.2018-179) alınmıştır (Ek 11). Çalışmayakarılan sporcular spor deneyimine göre 1-9 yıl ile 10 yıl ve üstü olmak üzere iki kategori oluşturulmuştur.

5.6. Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analizinde betimsel istatistik, çoklu hiyerarşik regresyon analizi ve bağımsız örneklerde t testi kullanılmıştır.

Öncelikle veri setinde hatalı veriler incelenmiş, gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonra veri setine ilişkin normal dağılım durumu veya analiz sonuçlarını etkilemesi muhtemel durumlardan kaçınmak (Seçer, 2013) için ve veri setindeki kayıp ve boş veriler incelenmiş ve veri setinde herhangi kayıp ya da boş verinin olmadığı bulunmuştur. Bir sonraki adımda veri setindeki uç değerler ve çok değişkenli normallik varsayımının karşılanıp karşılanmadığı Mahalanobis uzaklık değerleri yardımıyla incelenmiş ve veri setinde herhangi bir uç değer bulunmamıştır.

Analizlere geçilmeden önce verilerin normal dağılıp dağılmadığı, aritmetik ortalama, mod, medyan, çarpıklık ve basıklık katsayıları gibi betimsel istatistikler (Kline, 2011; Tabachnick ve Fidell, 2013) üzerinden incelenmiştir. Bu kapsamda aritmetik ortalama, mod ve medyanın eşit ya da yakın olması, normal dağılımın varlığına kanıt olarak değerlendirilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Basıklık ve çarpıklık katsayılarının ideal olarak +1 ve -1 arasında olmasının arzulandığı, ancak +2 ve -2 arasındaki değerlerin de kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (George ve Mallery, 2016). Bu kapsamda elde edilen değerler Tablo 3.1'de verilmiştir.

Tablo 3.1 Çalışmada Ele Alınan Değişkenlere Ait Betimsel İstatistikler

Ölçekler	N	En Düşük	En Yüksek	Mod	Medyan	\bar{X}	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Hatalar ile Aşırı İlgilenme	302	1	5	2.57	2.57	2.62	0.86	0.33	-0.35
Algılanan Aile Baskısı	302	1	5	2.17	2,67	2.76	1.00	0.16	-0.82
Kişisel Standartlar	302	1	5	4.33	4.17	3.98	0.71	-0.83	0.80
Uсталık-Yaklaşma	302	1	7	7.00	7.00	6.39	1.11	-3.02	10.45
Uсталık - Kaçınma	302	1	7	7.00	5.00	4.81	1.69	-0.58	-0.59
Performans-Yaklaşma	302	1	7	7.00	6.00	5.82	1.36	-1.57	2.48
Performans-Kaçınma	302	1	7	7.00	4.67	4.60	1.70	-0.27	-0.94
Takımdaşa Prososyal Dav	302	2	5	5.00	4.50	4.33	0.61	-1.07	1.16
Rakibe Prososyal Dav	302	1	5	4.00	4.00	3.84	0.90	-0.81	0.41
Takımdaşa Antisosyal Dav	302	1	5	1.80	2.00	2.12	0.84	1.01	0.72
Rakibe Antisosyal Dav	302	1	5	2.50	2.25	2.38	0.84	0.62	-0.29

Basıklık ve çarpıklık katsayıları incelendiğinde, bağımlı değişkenlere ait çarpıklık katsayısı -3.02 ile 1.01 aralığında, basıklık katsayısı -0.94 ile 10.45 aralığındadır. Sadece uсталık yaklaşma alt boyut puanlarının normal dağılım için gereken varsayımı karşılamamaktadır. Mod ve medyan ve ortalama değerler incelendiğinde bu değerlerinde çalışmada ele tüm bağımlı değişkenler için birbirine yakın olduğu bulunmuştur.

Homojenliğe bakıldığında levne değerlerine ait anlamlılık değerlerinin 0.05'ten büyük olduğu bulunmuş, homojenlik varsayımı karşıladığı tespit edilmiştir. Levene istatistikleri ilgili analizlerin altında verilmiştir. Varyansların homojen olmadığı durumlarda t test analizlerin varyanslar homojen olmaması durumunda elde edilen t-değerine bakılmıştır (Karagöz, 2016, s:351)

Yapılan normallik ve homojenlik analizleri sonucunda; verilerin analizinde parametrik ölçümlerden t testi kullanılmasına karar verilmiştir.

Verilerin regresyon analizi için uç değerlerin uygunluğu, değişkenler arasında çoklu bağlantılılık ve otokorelasyon probleminin bulunmaması, normallik, doğrusallık ve hata varyanslarının eşit dağılımı (Field, 2009; Tabachnick ve Fidell, 2013) açısından incelenmiştir. Bağımlı değişkenin doğrusal olup olmadığı saçılım grafikleri aracılığı ile incelenmiş ve doğrusallık varsayımının karşılandığı

görülmüştür. Çoklu bağlantılılık varsayımı için önce değişkenler arasındaki Pearson ilişkisi katsayısı incelenmiştir ve değişkenler arasındaki korelasyon katsayılarının (Tablo 3.2) çoklu bağlantılılık göstergesi olan 0.80 seviyesinden (Field, 2009) oldukça düşük olduğu gözlenmiştir.

Tablo 3.2 Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayısı Değerleri

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.Cinsiyet	---												
2.Spor Deneyimi	0.96	---											
3.Hatalar ile Aşırı İlgilenme	0.25**	0.09	---										
4.Algılanan Aile Baskısı	0.02	0.03	0.46**	---									
5.Kişisel Standartlar	0.08	0.05	0.34**	0.43**	---								
6.Uсталık Yaklaşma	0.03	0.08	0.04	0.12*	0.23**	---							
7.Uсталık Kaçınma	-0.12*	-0.03	0.32**	0.17**	0.14*	0.28**	---						
8.Performans Yaklaşma	0.16**	0.07	0.28**	0.33**	0.41**	0.64**	0.32**	---					
9.Performans Kaçınma	0.07	0.11	0.43**	0.41**	0.25**	0.29**	0.46**	0.56**	---				
10.Takımdaşa Prososyal Dav	-0.05	0.07	-0.04	0.06	0.14*	0.26**	0.01	0.20**	0.04	---			
11.Rakibe Prososyal Dav	-0.01	0.12*	-0.09	0.03	0.07	0.09	-0.04	0.01	-0.05	0.31**	---		
12.Takımdaşa Antisosyal Dav	0.19**	0.07	0.13*	0.06	-0.03	-0.07	0.06	0.06	0.08	-0.08	-0.05	---	
13.Rakibe Antisosyal Dav	0.24**	0.01	0.20**	0.17**	0.06	-0.01	0.05	0.18**	0.17**	0.05	-0.09	0.61**	---

*p< .05, **p< .01

Çoklu bağlantılılık durumu ayrıca regresyon analizi kapsamında varyans enflasyon faktörü (VIF) ve Tolerans (TOL) değerlerine bakılarak da incelenmiştir. TOL değerinin 0.10'un altında, VIF değerinin ise 10'un üzerinde olması bağımsız değişkenler arasında yüksek ilişki olduğunu belirtmektedir (Dormann, Elith, Bacher, Buchmann, Carl, Carre, Marquez, Gruber, Lafourcade, Leitão, Muhkemiler, McClean, Osborne, Reineking, Schröder, Skidmore, Zurell ve Lautenbach, 2013). Çalışma kapsamında Tolerans değeri 0.31 - 0.99 aralığında, VIF değeri ise 1.01 – 2.61 aralığında tespit edilmiştir; bu da tahmin değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmektedir.

Değişkenler arasındaki otokorelasyon durumu Durbin-Watson katsayısına bakılarak incelenmiştir. Durbin-Watson katsayısının eşik değer aralığı olarak kabul edilen 1.5-2.5 aralığında olması gerekmektedir (Field, 2009). Bu çalışmada Durbin Watson istatistik değeri 1.87 ve 1.94 arasında bulunmuştur. Ön analizler sonucunda temel regresyon analizi varsayımlarının karşılandığı tespit edildiğinden hiyerarşik regresyon analizine geçilmiştir.

Çoklu Hiyerarşik Regresyon Analizi bağımsız değişkenler olan sporcuların başarı hedefleri ve mükemmeliyetçilik düzeylerinin bağımlı değişken olan sporda prososyal ve antisosyal davranışları belirlemedeki rolünü test etmek amacı ile kullanılmıştır. Bu araştırmada yapılan çoklu hiyerarşik regresyon analizinde bağımlı değişken olan sporda prososyal ve antisosyal davranışlarına ait her alt ölçek, bağımsız değişkenler olan cinsiyet ve spor deneyimi kontrol değişkeni olarak modelin birinci adımında, mükemmeliyetçilik ikinci adımda ve başarı hedefleri ise modele üçüncü adımda dahil edilmiştir. Cinsiyet ve spor deneyimi kategorik değişken oldukları için analizlere alınmadan önce yapay (dummy) bir değişken olarak cinsiyet; 0 (kız) ve 1 (erkek), spor deneyimi; 0 (1-9 yıl) ve 1 (10 yıl ve üstü) şeklinde kodlanmıştır.

Sporda prososyal ve antisosyal davranışların, başarı hedeflerinin ve mükemmeliyetçilik düzeylerinin cinsiyet ve spor deneyimine göre karşılaştırılması amacı ile bağımsız örneklerde t testi uygulanmıştır.

Analizler SPSS 22 paket programında yapılmış olup anlamlılık düzeyi 0.05 kabul edilmiştir.

5.7. Tanımlar

Antisosyal Davranış: Başka bir kişiye zarar vermeyi veya dezavantaj yaratmayı amaçlayan gönüllü davranış olarak tanımlanmıştır (Kavussanu ve ark., 2006)

Prososyal Davranış: Başka bir şahsa yardım etmeyi ya da yararlanmayı amaçlayan gönüllü davranış olarak tanımlanmıştır (Kavussanu ve Boardley, 2009).

Başarı Hedefi: Başarı hedefi başarı ve başarısızlığın kişisel olarak nasıl algılandığını, bireylerin neyi, neden başarmak istediklerini ve bunun içinde nasıl bir davranışta bulduklarını açıklayan bir kavramdır (Guan, 2004).

Mükemmeliyetçilik: Mükemmeliyetçilik bireylerin kendileri ile ilgili eleştirici eğilimler sergiledikleri, kişisel olduğu kadar kişilerarası ilişkilerde etki ettiği

düşünülen hem olumlu hem de olumsuz tarafları olan çok yönlü bir yapıdır (Çepikkurt ve Yazgan İnanç, 2012).

6. BULGULAR

Takım sporu ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik düzeylerinin, başarı hedeflerinin ve prososyal-antisosyal davranışlarının cinsiyete ve spor deneyimine göre karşılaştırılması için bağımsız gruplarda t testi uygulanmış ve elde edilen değerler aşağıda alt başlıklar halinde tablolar ile sunulmuştur. Çalışmanın amacı doğrultusunda takım sporu ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik düzeylerinin ve başarı hedeflerinin prososyal ve antisosyal davranışlarının alt boyutlarını yordamasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonuçları da aşağıda ilgili alt başlıklarında altında sunulmuştur.

6.1. Takım Sporları ile Uğraşan Sporcuların Başarı Hedefi, Mükemmeliyetçilik Düzeyleri ve Prososyal Antisosyal Davranışları ile İlgili Tanımlayıcı İstatistikler

Araştırmaya katılan sporcuların başarı hedefleri, mükemmeliyetçilik düzeyleri ve prososyal ve antisosyal davranışlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 6.1’de verilmiştir.

Tablo 6.1. Sporcuların Başarı Hedefleri, Mükemmeliyetçilik Düzeyleri ve Prososyal ve Antisosyal Davranışlarına Ait Betimleyici İstatistik Sonuçları

Alt Boyutlar	Kadın (n=156)		Erkek (n=146)		Toplam (n=302)	
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss
Hatalar ile Aşırı İlgilenme	2.41	0.80	2.84	0.87	2.62	0.86
Algılanan Aile Baskısı	2.74	0.99	2.78	1.02	2.76	1.00
Kişisel Standartlar	3.93	0.72	4.04	0.70	3.98	0.71
Uсталık -Yaklaşma	6.36	1.24	6.42	0.96	6.39	1.11
Uсталık-Kaçınma	5.01	1.58	4.60	1.78	4.81	1.69
Performans -Yaklaşma	5.61	1.51	6.04	1.13	5.82	1.36
Performans -Kaçınma	4.50	1.65	4.72	1.75	4.60	1.70
Takımdaşa Prososyal Davranışlar	4.36	0.53	4.30	0.69	4.32	0.60
Takımdaşa Antisosyal Davranışlar	1.97	0.79	2.28	0.86	2.12	0.84
Rakibe Prososyal Davranışlar	3.85	0.91	3.83	0.90	3.84	0.90
Rakibe Antisosyal Davranışlar	2.19	0.77	2.59	0.86	2.38	0.84

Spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçiliğin alt boyutlarında en yüksek ortalama değer kadınlarda ($\bar{x}=3.93\pm0.72$) ve erkeklerde ($\bar{x}=4.04\pm0.70$) kişisel standartlar alt boyutunda elde edilmiştir. En düşük ortalama değer ise kadınlarda ($\bar{x}=2.41\pm0.80$) hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutunda; erkeklerde ise ($\bar{x}=2.78\pm1.02$) algılanan aile baskısı alt boyutundadır. Takım sporları ile uğraşan ve çalışmaya katılan tüm sporcuların mükemmeliyetçilik alt boyutlarından elde ettikleri en yüksek ortalama değer ($\bar{x}=3.98\pm0.71$) kişisel standartlar alt boyutu, en düşük ortalama değer ise ($\bar{x}=2.62\pm0.86$) hatalar ile aşırı ilgilenme alt boyutundan elde edilmiştir. Bu alt ölçeklerden alınabilecek en düşük ortalama değer 1.00 ve en yüksek ortalama değer 5.00 olduğu düşünüldüğünde, sporcuların hatalar ile aşırı ilgilenme ve algılanan aile baskısı alt boyutlarında orta düzeyde, kişisel standartlar alt boyutundan ise yüksek düzeyde değerler elde ettiği ortaya konulmuştur.

Sporda 2x2 başarı hedefleri envanteri alt boyutlarında en yüksek ortalama değer kadınlarda ($\bar{x}=6.36\pm1.24$) ve erkeklerde ($\bar{x}=6.42\pm0.96$) ustalık-yaklaşma alt boyutunda bulunmuştur. En düşük ortalama değer ise kadınlarda ($\bar{x}=4.50\pm1.65$) performans-kaçınma alt boyutunda, erkeklerde ise ($\bar{x}=4.60\pm1.78$) ustalık-kaçınma alt boyutundadır. Çalışmaya katılan tüm sporcuların 2x2 başarı hedefleri envanteri alt boyutlarından elde ettikleri en yüksek ortalama değer ($\bar{x}=6.39\pm1.11$) ustalık-yaklaşma alt boyutundan, en düşük ortalama değer ise ($\bar{x}=4.60\pm1.70$) performans-kaçınma alt boyutundan elde edilmiştir. Bu alt ölçeklerden alınabilecek en düşük ortalama değer 1.00 ve en yüksek ortalama değer 7.00 olduğu düşünüldüğünde sporcuların tüm alt boyutlarda yüksek değerler elde ettikleri sonucuna ulaşılabilir.

Sporda prososyal ve antisosyal davranış ölçeği alt boyutlarında en yüksek ortalama değer kadınlarda ($\bar{x}=4.36\pm0.53$) ve erkeklerde ($\bar{x}=4.30\pm0.69$) takımdaşa prososyal davranış alt boyutundan elde edilmiştir. En düşük ortalama değer ise kadınlarda ($\bar{x}=1.97\pm0.80$) ve erkeklerde ($\bar{x}=2.28\pm0.86$) takımdaşa antisosyal davranış alt boyutundadır. Çalışmaya katılan tüm sporcuların prososyal ve antisosyal davranış ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri en yüksek ortalama değer ($\bar{x}=4.33\pm0.61$) takımdaşa prososyal davranış alt boyutundan, en düşük ortalama değer ise ($\bar{x}=2.12\pm0.84$) takımdaşa antisosyal davranış alt boyutundan elde edilmiştir. Bu alt ölçeklerden alınabilecek en düşük ortalama değer 1.00 ve en

yüksek ortalama değerin 5.00 olduğu düşünüldüğünde, sporcuların takımdaşa ve rakibe antisosyal davranışlar alt boyutlarından orta düzeyde, takımdaşa ve rakibe prososyal davranışlar alt boyutlarından ise yüksek düzeyde değerler elde ettikleri söylenebilir.

6.2. Takım Sporü ile Uğraşan Sporcuların Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (Hipotez 1)

Tablo 6.2.'de takım sporü ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik düzeylerinin cinsiyete göre karşılaştırılması sonucu elde edilen bağımsız örneklerde t testi analizi sonuçları sunulmuştur. Mükemmeliyetçilik alt boyutları için hesaplanan levne değeri 0.03 ve 0.74 arasındadır ($p > 0.05$). Mükemmeliyetçiliğin tüm alt boyutlarında cinsiyetler arası varyanslar homojen dağılım göstermiştir.

Tablo 6.2. Takım Sporları ile Uğraşan Sporcuların Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Alt Boyutları	Kadın		Erkek		t	p
	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss		
Hatalarla Aşırı İlgilenme	2.41	0.80	2.84	0.87	-4.50	0.00
Algılanan Aile Baskısı	2.74	0.99	2.78	1.02	-0.35	0.73
Kişisel Standartlar	3.93	0.72	4.04	0.70	-1.43	0.15

Spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçiliğin alt boyutlarında en yüksek ortalama değeri kadınlarda ($\bar{x}=3.93\pm 0.72$) ve erkeklerde ($\bar{x}=4.04\pm 0.70$) kişisel standartlar alt boyutunda elde edilmiştir. En düşük ortalama değeri ise kadınlarda ($\bar{x}=2.41\pm 0.80$) hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutunda; erkeklerde ise ($\bar{x}=2.78\pm 1.02$) algılanan aile baskısı alt boyutundadır.

Bağımsız örneklerde t testi analiz sonuçlarına göre, spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeğinin algılanan aile baskısı ve kişisel standartlar alt boyutlarında takım sporları ile uğraşan kadın ve erkek sporcular arasında anlamlı fark yoktur ($p > 0.05$). Öte yandan, hatalarla aşırı ilgilenme alt boyut puanlarında ($t_{(300)}=-4.50$; $p<0.05$) cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur.

Erkek sporcuların mükemmeliyetçiliğın hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutunda ($\bar{x}=2.84\pm 0.87$) ortalama puanları kadın sporculardan ($\bar{x}=2.41\pm 0.80$) daha yüksektir.

6.3. Takım Sporu ile Uğraşan Sporcuların Başarı Hedeflerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (Hipotez 2)

Tablo 6.3.'te takım sporu ile uğraşan sporcuların başarı hedeflerinin cinsiyete göre karşılaştırılması sonucu elde edilen bağımsız örneklerde t testi analizi sonuçları sunulmuştur. Başarı hedefi alt boyutları için levene değerleri 0.01 ve 8.28 arasındadır. Başarı hedefinin performans yaklaşma alt boyutu hariç diğer tüm alt boyutlarda varyanslar homojendir ($p > 0.05$).

Tablo 6.3. Takım Sporu ile Uğraşan Sporcuların Başarı Hedeflerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Sporda 2x2 Başarı Hedefleri Envanteri Alt Boyutları	Kadın		Erkek		t	p
	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss		
Uсталık-Yaklaşma	6.36	1.24	6.42	0.96	-0.46	0.65
Uсталık-Kaçınma	5.01	1.58	4.60	1.78	2.09	0.04
Performans-Yaklaşma	5.61	1.51	6.04	1.13	-2.76	0.01
Performans-Kaçınma	4.50	1.65	4.72	1.75	-1.12	0.26

Sporda 2x2 başarı hedefleri envanterialt boyutlarında en yüksek ortalama değer kadınlarda ($\bar{x}=6.36 \pm 1.24$) ve erkeklerde ($\bar{x}=6.42\pm 0.96$) ustalık-yaklaşma alt boyutunda bulunmuştur. En düşük ortalama değer ise kadınlarda ($\bar{x}=4.50\pm 1.65$) performans-kaçınma alt boyutunda, erkeklerde ise ($\bar{x}=4.60\pm 1.78$) ustalık-kaçınma alt boyutundadır.

Bağımsız örneklerde t test analiz sonuçlarına göre, başarı hedeflerinin ustalık-yaklaşma, performans-kaçınma alt boyutlarında takım sporları ile uğraşan kadın ve erkek sporcular arasında anlamlı fark yoktur ($p > 0.05$). Analiz sonuçlarına göre, ustalık-kaçınma ($t_{(300)}=2.09$; $p<0.05$), performans-yaklaşma ($t_{(300)}=-2.76$; $p<0.05$) alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Kadın sporcuların ($\bar{x}=5.01\pm 1.58$) ustalık-kaçınma alt boyutunda erkek sporculardan ($\bar{x}=4.60\pm 1.78$)

daha yüksek ortalama puanlar aldığı ve erkek sporcuların da performans-yaklaşma alt boyutunda ($\bar{x}=6.04\pm 1.13$) kadın sporculardan ($\bar{x}=5.61\pm 1.51$) daha yüksek ortalama puanlar elde ettikleri bulunmuştur.

6.4. Takım Sporü ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (Hipotez 3)

Tablo 6.4.'te takım sporu ile uğraşan sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının cinsiyete göre karşılaştırılması sonucu elde edilen bağımsız örneklerde t testi analizi sonuçları sunulmuştur. Prososyal ve antisosyal davranışlar alt boyutları için levene değeri 0.11 ve 5.56 arasındadır. Prososyal ve antisosyal davranışların sadece takımdaş prososyal davranışlar alt boyutunda cinsiyetler arası varyanslar homojen değildir ($p < 0.05$).

Tablo 6.4. Takım Sporü ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranış Ölçeği Alt Boyutları	Kadın		Erkek		t	p
	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss		
Takımdaş Prososyal Davranış	4.36	0.53	4.30	0.69	0.89	0.37
Takımdaş Antisosyal Davranış	1.97	0.79	2.28	0.86	-3.30	0.00
Rakibe Prososyal Davranış	3.85	0.91	3.83	0.90	0.19	0.85
Rakibe Antisosyal Davranış	2.19	0.77	2.59	0.86	-4.20	0.00

Cinsiyete göre sporda prososyal ve antisosyal davranış ölçeği alt boyutlarında en yüksek ortalama değeri kadınlarda ($\bar{x}=4.36\pm 0.53$) ve erkeklerde ($\bar{x}=4.30\pm 0.69$) takımdaş prososyal davranış alt boyutunda çıkmıştır. En düşük ortalama değeri ise kadınlarda ($\bar{x}=1.97\pm 0.80$) ve erkeklerde ($\bar{x}=2.28\pm 0.86$) takımdaş antisosyal davranış alt boyutundadır.

Yapılan bağımsız örneklerde t test analiz sonuçlarına göre, sporda prososyal ve antisosyal davranış ölçeğinin takımdaşa prososyal davranış ve rakibe prososyal davranış alt boyutlarında takım sporları ile uğraşan kadın ve erkek sporcular arasında anlamlı fark yoktur ($p>0.05$). Öte yandan, takımdaşa ($t_{(300)}=-3.30$; $p<0.05$) ve rakibe ($t_{(300)}=-4.20$; $p<0.05$) antisosyal davranış alt boyutlarında cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık vardır. Takımdaşa antisosyal davranış alt boyutunda erkek sporcular ($\bar{x}=2.28\pm 0.86$), kadın sporculardan ($\bar{x}=1.97\pm 0.80$) daha yüksek ortalama puanlar elde etmişlerdir. Rakibe antisosyal davranış alt boyutunda yine erkek sporcuların ortalama puanları ($\bar{x}=2.59\pm 0.86$), kadın sporculardan ($\bar{x}=2.19\pm 0.77$) daha yüksek bulunmuştur.

6.5. Takım Sporu ile Uğraşan Sporcuların Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (Hipotez 4)

Tablo 6.5.'te takım sporu ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik düzeylerinin spor deneyimine göre karşılaştırılması amacı ile yapılan bağımsız örneklerde t testi analizi sonuçları sunulmuştur. Mükemmeliyetçilik alt boyutları için levne değerleri 1.83 ve 4.20 arasındadır. Mükemmeliyetçiliğin tüm alt boyutlarında spor deneyimine göre varyanslar homojen dağılım göstermiştir ($p > 0.05$).

Tablo 6.5. Takım Sporu ile Uğraşan Sporcuların Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılması

Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Alt Boyutları	1-9 Yıl		10Yıl ve Üstü		t	p	
	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss			
Hatalarla İlgilenme	Aşırı	2.58	0.83	2.75	0.94	-1.53	0.13
Algılanan Aile Baskısı		2.75	0.98	2.81	1.09	-0.49	0.62
Kişisel Standartlar		3.96	0.74	4.04	0.60	-0.82	0.41

Spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçiliğin alt boyutlarında en yüksek ortalama değer 1-9 yıl spor deneyimi olanlarda ($\bar{x}=3.96\pm 0.74$) ve 10 yıl ve üstü spor deneyimi olanlarda ($\bar{x}=4.04\pm 0.60$) kişisel standartlar alt boyutunda çıkmıştır. En

düşük ortalama değer ise her iki spor deneyimi grubunda da (sırası ile : \bar{X}_{1-9} yıl= 2.58 ± 0.83 ve \bar{X}_{10} yıl ve üstü= 2.75 ± 0.94) hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutundadır.

Yapılan bağımsız örneklerde t-test analiz sonuçlarına göre, spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçiliğin, hatalarla aşırı ilgilenme, algılanan aile baskısı ve kişisel standartlar alt boyutlarında spor deneyimine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

6.6. Takım Sporu ile Uğraşan Sporcuların Başarı Hedeflerinin Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (Hipotez 5)

Tablo 6.6.'data takım sporu ile uğraşan sporcuların başarı hedeflerinin spor deneyimine göre karşılaştırılması ile elde edilen bağımsız örneklerde t testi analizi sonuçları sunulmuştur. Başarı hedefi alt boyutları için levne değerleri 0.55 ve 5.09 arasındadır. Başarı hedefinin ustalık-yaklaşma ve performans-yaklaşma alt boyutlarında spor deneyimine göre varyanslar homojen değildir ($p > 0.05$).

Tablo 6.6. Takım Sporu ile Uğraşan Sporcuların Başarı Hedeflerinin Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılması

Sporda 2x2 Başarı Hedefleri Envanteri Alt Boyutları	1-9 Yıl		10Yıl ve Üstü		t	p
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss		
Ustalık-Yaklaşma	6.33	1.22	6.55	0.67	-1.45	0.15
Ustalık-Kaçınma	4.84	1.65	4.71	1.79	0.58	0.56
Performans-Yaklaşma	5.76	1.42	6.00	1.11	-1.29	0.20
Performans-Kaçınma	4.50	1.65	4.92	1.83	-1.84	0.07

Ustalık-yaklaşma, ustalık-kaçınma, performans-yaklaşma ve performans-kaçınma alt boyutlarından oluşan sporda 2x2 başarı hedefleri envanterinde en yüksek ortalama değer 1-9 yıl spor deneyimi olanlarda ($\bar{X}=6.33\pm 1.22$) ve 10 yıl ve üstü spor deneyimi olanlarda ($\bar{X}=6.55\pm 0.67$) ustalık-yaklaşma alt boyutunda çıkmıştır. En düşük ortalama değer ise 1-9 yıl spor deneyimi olanlarda ($\bar{X}=4.50\pm 1.65$)

performans-kaçınma alt boyutunda ve 10 yıl ve üstü spor deneyimi olanlarda ($\bar{x}=4.71\pm 1.79$) ustalık-kaçınma alt boyutundadır.

Bağımsız örneklerde t test analiz sonuçlarına göre başarı hedeflerinin ustalık-yaklaşma, ustalık-kaçınma, performans-yaklaşma ve performans-kaçınma alt boyutlarında takım sporları ile uğraşan sporcuların spor deneyimlerine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

6.7. Takım Sporu ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (Hipotez 6)

Tablo 6.7.'de takım sporu ile uğraşan sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının spor deneyimine göre karşılaştırılması amacı ile yapılan bağımsız örneklerde t testi analizi sonuçları sunulmuştur. Prososyal ve antisosyal davranışlar alt boyutları için levane değerleri 0.00 ve 1.56 arasındadır. Prososyal ve antisosyal davranışların tüm alt boyutlarında spor deneyimine göre varyanslar homojen dağılım göstermiştir ($p > 0.05$).

Tablo 6.7. Takım Sporu ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılması

Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranış Ölçeği Alt Boyutları	1-9 Yıl		10 Yıl ve Üstü		t	p
	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss		
Takımdaşa Prososyal Davranış	4.31	0.61	4.40	0.61	-1.19	0.23
Takımdaşa Antisosyal Davranış	2.09	0.82	2.23	0.89	-1.25	0.21
Rakibe Prososyal Davranış	3.78	0.92	4.03	0.84	-2.07	0.04
Rakibe Antisosyal Davranış	2.38	0.85	2.40	0.81	-0.16	0.88

Spor deneyimine göre sporda prososyal ve antisosyal davranış ölçeğinde en yüksek ortalama değer 1-9 yıl spor deneyimi olanlarda ($\bar{x}=4.31\pm 0.61$) ve 10 yıl ve üstü spor deneyimi olanlarda ($\bar{x}=4.40\pm 0.61$) takımdaşa prososyal davranış alt

boyutunda çıkmıştır. En düşük ortalama değer ise 1-9 yıl spor deneyimi olanlarda ($\bar{x}=2.09\pm 0.82$) ve 10 yıl ve üstü spor deneyimi olanlarda ($\bar{x}=2.23\pm 0.89$) takımdaşa antisosyal davranış alt boyutundadır.

Bağımsız gruplarda t testi analiz sonuçlarına göretakımdaşa prososyal davranış, takımdaşa antisosyal davranış ve rakibe antisosyal davranış alt boyutlarında spor deneyimine göre anlamlı fark olmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Öte yandan, rakibe prososyal davranış alt boyutunda ($t_{(300)}=-2.07$; $p<0.05$) spor deneyimine göre anlamlı fark bulunmuştur. 10 yıl ve üstü spor deneyimi olan sporcular ($\bar{x}=4.03\pm 0.84$), 1-9 yıl spor deneyimi olanlardan ($\bar{x}=3.78\pm 0.92$) daha yüksek ortalama puanlar elde etmişlerdir.

6.8. Takım Sporü ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Takımdaşa Prososyal Davranışlar Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları (Hipotez 7)

Takım sporları ile uğraşan sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının takımdaşa prososyal davranışlar alt boyutunu yordayan değişkenleri belirlemek amacı ile yapılan hiyerarşik çoklu regresyon analizi Tablo 6.8.'de verilmiştir.

Takım sporları ile uğraşan sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının takımdaşa prososyal davranışlar alt boyutunu yordayan değişkenleri belirlemek için birinci adımda cinsiyet ve spor deneyimi değişkenleri, ikinci adımda spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeği alt boyutları ve üçüncü adımda sporda 2x2 başarı hedefleri envanteri alt boyutları girilmiştir.

Tablo 6.8. Takım Sporü ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Takımdaşa Prososyal Davranışlar Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşık Regresyon Analizi Bulguları

	β	t	p	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	F _(df)
Model 1							
Cinsiyet	-0.06	-1.01	0.31				
Spor Deneyimi	0.07	1.28	0.20	0.09	0.01	0.00	1.22 _(2,301)
Model 2							
Cinsiyet	-0.05	-0.75	0.45				
Spor Deneyimi	0.07	1.29	0.20				
HatalarlaAşırı İlgilenme	-0.11	-1.61	0.11	0.19	0.04	0.02	2.17* _(5,301)
Algılanan Aile Baskısı	0.05	0.66	0.51				
Kişisel Standartlar	0.15	2.39	0.02				
Model 3							
Cinsiyet	-0.07	-1.22	0.22				
Spor Deneyimi	0.06	0.98	0.33				
HatalarlaAşırı İlgilenme	-0.06	-0.85	0.40				
Algılanan Aile Baskısı	0.03	0.49	0.63				
Kişisel Standartlar	0.08	1.17	0.24	0.31	0.10	0.07	3.45* _(9,301)
Uсталık-Yaklaşma	0.21	2.78	0.01				
Uсталık-Kaçınma	-0.06	-0.90	0.37				
Performans-Yaklaşma	0.10	1.15	0.25				
Performans-Kaçıma	-0.06	-0.78	0.44				

*p < 0.05

Birinci adımda modele dahil edilen cinsiyet ve spor deneyiminin özgün katkısının model içerisinde anlamlı olmadığı görölmektedir (R=0.09; R²=0.01; Düzeltilmiş R²=-0.00; F_(2,301)= 1.22, p>0.05). Modele ikinci adımda girilen mükemmeliyetçilik düzeylerinin özgün katkısı model içerisinde anlamlıdır ve takımdaşaprososyal davranışların %2'sini yordamaktadır (R=0.19; R²=0.04; Düzeltilmiş R²=0.02; (F_(5,301)= 2.17, p<0.05). Modele üçüncü adımda girilen başarı hedeflerinin özgün katkısı model içerisinde anlamlıdır ve takımdaşa prososyal davranışını yordanmasına katkısı %5'dir. Başarı hedefleri mükemmeliyetçilik alt boyutları ile birlikte takımdaşa prososyal davranışın % 7'sini yordamaktadır (R=0.31; R²=0.10; Düzeltilmiş R²=0.07; (F_(9,301)=3.45, p<0.05).

Yapılan regresyon analizi sonucunda modelin ikinci adımında girilen spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeğinin kişisel standartlar (β =0.15, p<0.05) alt boyutunun ve modelin üçüncü adımında girilen sporda 2x2 başarı hedefleri

envanterinin ustalık-yaklaşma ($\beta=0.21$, $p<0.05$) alt boyutunun takımdaş prososyal davranışlar alt boyutunu yordadığı ve bu değişkenler ile takımdaş prososyal davranışlar alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

6.9. Takım Sporları ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Rakibe Prososyal Davranışlar Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları (Hipotez 8)

Takım sporları ile uğraşan sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının rakibe prososyal davranışlar alt boyutunu yordayan değişkenleri belirlemek amacı ile yapılan hiyerarşik çoklu regresyon analizi Tablo 6.9.'da verilmiştir.

Takım sporları ile uğraşan sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının rakibe prososyal davranışlar alt boyutunu yordayan değişkenleri belirlemek için birinci adımda cinsiyet ve spor deneyimi değişkenleri, ikinci adımda spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeği alt boyutları ve üçüncü adımda sporda 2x2 başarı hedefleri envanteri alt boyutları girilmiştir.

Tablo 6.9. Takım Sporü ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Rakibe Prososyal Davranışlar Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşık Regresyon Analizi Bulguları

	β	t	p	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	F _(df)
Model 1							
Cinsiyet	-0.02	-0.39	0.70				
Spor Deneyimi	0.12	2.10	0.04	0.12	0.02	0.01	2.22 _(2,301)
Model 2							
Cinsiyet	0.01	0.12	0.90				
Spor Deneyimi	0.13	2.19	0.03				
HatalarlaAşırı İlgilenme	-0.16	-2.32	0.02	0.19	0.04	0.02	2.28* _(5,301)
Algılanan Aile Baskısı	0.05	0.77	0.44				
Kişisel Standartlar	0.10	1.54	0.12				
Model 3							
Cinsiyet	0,01	0.14	0.89				
Spor Deneyimi	0.12	2.13	0.03				
Hatalarla Aşırı İlgilenme	-0.12	1.66	0.10				
Algılanan Aile Baskısı	0.07	1.01	0.31				
Kişisel Standartlar	0.09	1.38	0.17	0.22	0.05	0.02	1.60 _(9,301)
Ustalık-Yaklaşma	0.11	1.46	0.15				
Ustalık-Kaçınma	-0.01	-0.12	0.90				
Performans-Yaklaşma	0.06	-0.67	0.51				
Performans-Kaçıma	-0.06	-0.75	0.46				

*p <0.05

Birinci adımda modele dahil edilen cinsiyet ve spor deneyiminin özgün katkısının model içerisinde anlamlı olmadığı görölmektedir (R=0.12; R²=0.02; Düzeltilmiş R²=-0.01; F_(2,301)=2.22, p>0.05). Modele ikinci adımda girilen mükemmeliyetçilik düzeylerinin özgün katkısı model içerisinde anlamlıdır ve rakibe prososyal davranışların açıklanmasına katkısı %1'dir (R=0.19; R²=0.04; Düzeltilmiş R²=0.02; (F_(5,301)= 2.28, p<0.05). Modele üçüncü adımda girilen başarı hedeflerinin özgün katkısı model içerisinde anlamlı değildir (R=0.22; R²=0.05; Düzeltilmiş R²=0.02; (F_(9,301)= 1.60, p>0.05).

Yapılan regresyon analizi sonucunda modelin ikinci adımında girilen spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeğinin hatalar ile aşırı ilgilenme (β =-0.16 p<0.05) alt boyutunun rakibe prososyal davranışlar alt boyutunu yordadığı ve bu değişken ile rakibe prososyal davranışlar alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

6.10. Takım Sporü ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Takımdaşa Antisosyal Davranışlar Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşık Regresyon Analizi Bulguları (Hipotez 9)

Takım sporları ile uğraşan sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının takımdaşa antisosyal davranışlar alt boyutunu yordayan değişkenleri belirlemek amacı ile yapılan hiyerarşık çoklu regresyon analizi Tablo 6.10.'da verilmiştir.

Takım sporları ile uğraşan sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının takımdaşa antisosyal davranışlar alt boyutunu yordayan değişkenleri belirlemek için birinci adımda cinsiyet ve spor deneyimi değişkenleri, ikinci adımda spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeği alt boyutları ve üçüncü adımda sporda 2x2 başarı hedefleri envanteri alt boyutları girilmiştir

Tablo 6.10. Takım Sporü ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Takımdaşa Antisosyal Davranışlar Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşık Regresyon Analizi Bulguları

	β	t	p	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	F(df)
Model 1							
Cinsiyet	0.18	3.20	0.00	0.20	0.04	0.03	5.91*(2,301)
Spor Deneyimi	0.05	0.96	0.34				
Model 2							
Cinsiyet	0.17	2.81	0.01	0.23	0.05	0.04	3.22*(5,301)
Spor Deneyimi	0.05	0.89	0.37				
HatalarlaAşırı İlgilenme	0.09	1.37	0.17				
Algılanan Aile Baskısı	0.05	0.72	0.47	0.27	0.07	0.05	2.50*(9,301)
Kişisel Standartlar	-0.09	-1.46	0.15				
Model 3							
Cinsiyet	0,17	2.81	0.01	0.27	0.07	0.05	2.50*(9,301)
Spor Deneyimi	0.06	1.10	0.27				
Hatalarla Aşırı İlgilenme	0.04	0.58	0.56				
Algılanan Aile Baskısı	0.04	0.55	0.58	0.27	0.07	0.05	2.50*(9,301)
Kişisel Standartlar	-0.10	-1.45	0.15				
Uсталık-Yaklaşma	-0.17	-2.23	0.03				
Uсталık-Kaçınma	0.09	1.26	0.21	0.27	0.07	0.05	2.50*(9,301)
Performans-Yaklaşma	0.13	1.48	0.14				
Performans-Kaçıma	-0.01	-0.14	0.89				

*p <0.05

Birinci adımda modele dahil edilen cinsiyet ve spor deneyiminin özgün katkısının model içerisinde anlamlı olduğu görülmektedir ($R=0.20$; $R^2=0.04$; Düzeltilmiş $R^2=-0.03$; $F_{(2,301)}= 5.91$, $p<0.05$). Birinci adımda girilen cinsiyet ve spor deneyimi değişkenleri takımdaşa antisosyal davranışlar alt boyutunun %3'ünü yordamaktadır. Takımdaşa antisosyal davranışlar alt boyutu ile cinsiyet arasında ($\beta=0.18$, $p<0.05$) pozitif yönde anlamlı ilişki bulunurken, spor deneyimi değişkeninin ($\beta=0.05$, $p>0.05$) takımdaşa antisosyal davranışlar alt boyutunu yordamada etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Modele ikinci adımda girilen spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeği alt boyutlarının özgün katkısı model içerisinde anlamlıdır ve takımdaşa antisosyal davranışlar alt boyutunun açıklanmasına katkısı %1'dir ($R=0.23$; $R^2=0.05$; Düzeltilmiş $R^2=0.04$; ($F_{(5,301)}= 3.22$ $p<0.05$). Mükemmeliyetçilik alt ölçekleri ile takımdaşa antisosyal davranışlar ilişkisi incelendiğinde elde edilen beta değerlerinin anlamlı olmadığı, modeli anlamlı kılan değişkenin kontrol değişkeni olarak modele birinci adımda dahil edilen cinsiyet olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeği alt boyutları ile birlikte, takımdaşa antisosyal davranışların % 4 'ünü açıklamaktadır.

Modele üçüncü adımda girilen başarı hedeflerinin özgün katkısının model içerisinde anlamlıdır ve mükemmeliyetçilik alt boyutları gibi takımdaşa antisosyal davranışın açıklanmasına katkısı % 1' dir ($R=0.27$; $R^2=0.07$; Düzeltilmiş $R^2=0.05$; $F_{(9,301)}= 2.50$, $p<0.05$). Modele dahil edilen tüm bağımsız değişkenler takımdaşa antisosyal davranışın % 5 'ini yordamaktadır. Yapılan regresyon analizi sonucunda modelin üçüncü adımında girilen sporda 2x2 başarı hedefleri envanteri ustalık-yaklaşma ($\beta=-0.17$, $p<0.05$) alt boyutunun prososyal ve antisosyal davranışlarının takımdaşa antisosyal davranışlar alt boyutunu yordadığı ve bu değişken ile takımdaşa antisosyal davranışlar alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

6.11. Takım Sporlu ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Rakibe Antisosyal Davranışlar Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları (Hipotez 10)

Takım sporları ile uğraşan sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının rakibe antisosyal davranışlar alt boyutunu yordayan değişkenleri belirlemek amacı ile yapılan hiyerarşik çoklu regresyon analizi Tablo 6.11.'de verilmiştir.

Takım sporları ile uğraşan sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının rakibe antisosyal davranışlar alt boyutunu yordayan değişkenleri belirlemek için birinci adımda cinsiyet ve spor deneyimi değişkenleri, ikinci adımda spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçilik leği alt boyutları ve üçüncü adımda sporda 2x2 başarı hedefleri envanteri alt boyutları girilmiştir.

Tablo 6.11. Takım Sporlu ile Uğraşan Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Rakibe Antisosyal Davranışlar Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları

	β	t	p	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	F _(df)
Model 1							
Cinsiyet	0.24	4.20	0.00	0.24	0.06	0.05	8.84* _(2,301)
Spor Deneyimi	-0.01	-0.24	0.81				
Model 2							
Cinsiyet	0.22	3.72	0.00	0.30	0.09	0.08	5.90* _(5,301)
Spor Deneyimi	-0.02	-0.39	0.70				
Hatalarla Aşırılığ	0.10	1.50	0.14				
Algılanan Aile Baskısı	0.14	2.16	0.03	0.34	0.12	0.09	4.33* _(9,301)
Kişisel Standartlar	-0.06	-0.90	0.37				
Model 3							
Cinsiyet	0,20	3.29	0.00	0.34	0.12	0.09	4.33* _(9,301)
Spor Deneyimi	-0.02	-0.35	0.72				
Hatalarla Aşırılığ	0.06	0.84	0.40				
Algılanan Aile Baskısı	0.11	1.59	0.11	0.34	0.12	0.09	4.33* _(9,301)
Kişisel Standartlar	-0.09	-1.35	0.18				
Uсталık-Yaklaşma	-0.16	-2.12	0.03				
Uсталık-Kaçınma	0.01	0.13	0.90	0.34	0.12	0.09	4.33* _(9,301)
Performans-Yaklaşma	0.22	2.48	0.01				
Performans-Kaçıma	0.03	0.35	0.73				

*p < 0.05

Birinci adımda modele dahil edilen cinsiyet ve spor deneyiminin özgün katkısının model içerisinde anlamlı olduğu grlmektedir (R=0.24; R²=0.06;

Düzeltilmiş $R^2=0.05$; $F_{(2,301)}= 8.84$, $p<0.05$). Birinci adımda girilen cinsiyet ve spor deneyimi değişkenleri rakibe antisosyal davranışlar alt boyutunun %5'ini yordamaktadır. Rakibe antisosyal davranışlarla cinsiyet arasında ($\beta=0.24$, $p<0.05$) pozitif yönde anlamlı ilişki bulunurken, spor deneyimi değişkeninin ($\beta=-0.01$, $p>0.05$) rakibe antisosyal davranışları yordamada etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Modele ikinci adımda girilen spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeği alt boyutlarının özgün katkısının model içerisinde anlamlı olduğu ve rakibe antisosyal davranışların %3'ünü açıkladığı görülmektedir ($R=0.30$; $R^2 =0.09$; Düzeltilmiş $R^2=0.08$; $F_{(5,301)}= 5.90$, $p<0.05$). Yapılan regresyon analizi sonucunda modelin ikinci adımında girilen spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeğinin algılanan aile baskısı ($\beta=0.14$ $p<0.05$) alt boyutunun rakibe antisosyal davranışlar alt boyutunu yordadığı ve bu değişken ile rakibe antisosyal davranışlar alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

Modele üçüncü adımda girilen sporda 2x2 başarı hedefleri envanteri alt boyutlarının özgün katkısının model içerisinde anlamlı olduğu ve rakibe antisosyal davranışların açıklanmasına katkısının %1 olduğu görülmektedir. Başarı hedefleri ile birlikte mükemmeliyetçilik ve cinsiyet rakibe antisosyal davranışın % 9'unu açıklamaktadır ($R=0.34$; $R^2 =0.12$; Düzeltilmiş $R^2=0.09$; $F_{(9,301)}=4.33$, $p<0.05$).

Modelin üçüncü adımında girilen sporda 2x2 başarı hedefleri envanterinin ustalık-yaklaşma ve performans-yaklaşma alt boyutlarının prososyal ve antisosyal davranışlarının rakibe antisosyal davranışlar alt boyutunu yordadığı, ustalık-yaklaşma ($\beta=-0.16$, $p<0.05$) alt boyutu ile prososyal ve antisosyal davranışlarının rakibe antisosyal davranışlar alt boyutu arasında negatif, performans-yaklaşma ($\beta=0.22$, $p<0.05$) alt boyutu ile ise arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

7. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın amacı mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin prososyal ve antisosyal davranışları belirlemedeki rolünü araştırmak ve bu değişkenlerin cinsiyet ve spor deneyimine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Bu bölümde çalışmadan elde edilen bulgular hipotezler çerçevesinde tartışılmıştır.

7.1. Tartışma

7.1.1 Takım sporları ile uğraşan sporcuların başarı hedefi, mükemmeliyetçilik ve prososyal antisosyal davranış düzeylerinin incelenmesi

Sporcuların mükemmeliyetçilik alt boyutlarından elde ettikleri ortalama değerleri ele alındığında, sporcuların hatalar ile aşırı ilgilenme ve algılanan aile baskısı alt boyutlarından orta düzeyde, kişisel standartlar alt boyutundan ise yüksek düzeyde değerler elde ettikleri ortaya konulmuştur. Dunn ve ark., (2006), Hadley (2015) ve Stoeber, Uphill ve Hotham (2009) yaptıkları çalışmaların sonucunda sporcuların hatalar ile aşırı ilgilenme alt boyutundan 2.72 ile 2.99 arasında orta düzeyde değerler elde ettiklerini ortaya koymuşlardır. Elde edilen bu sonuçlar çalışmanın sonuçlarıyla benzeşmekte olup çalışmamızın bulgularını desteklemektedir. Çalışmamız bulgularında sporcuların algılanan aile baskısı alt boyutundan orta düzeyde değerler elde ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çepikkurt (2011) ve Dunn ve ark., (2006) nin yapmış oldukları çalışmalardan elde edilen sonuçlar çalışmamız bulguları ile benzerlik göstermektedir. Çalışmadan elde edilen bir başka bulguda sporcular, kişisel standartlar alt boyutlarından ortalamadan yüksek değerler elde etmişlerdir. Dunn ve ark., (2006), Hadley (2015), Mouratidis ve Michou (2011) ve Stoeber ve ark., (2009) yapmış oldukları çalışmaların sonucunda sporcuların kişisel standartlar alt boyutundan 3.62 ile 3.76 arasında yüksek düzeyde değerler elde ettiklerini ortaya koymuşlardır. Çalışmadan elde edilen bu sonuçlar farklı kültürlerde farklı örneklem grupları ile yapılan çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Sporcuların başarı hedefi alt boyutlarından elde ettikleri ortalama değerlere bakıldığında, sporcuların tüm alt boyutlarda yüksek değerler elde ettikleri

görülmektedir. Çepikkurt (2011), Koh ve Wang (2014), Stoeber ve ark., (2009), Barkoukis ve Mouratidou (2015) ve Ersöz, Kazak Çetinkalp ve Eklund, (2013) yaptıkları çalışmaların sonucunda başarı hedefinin tüm alt boyutlarında 3.12 ile 6.03 arasında yüksek değerler elde etmişlerdir. Elde edilen bu sonuçlar çalışmamız bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlar alt boyutlarından elde ettikleri ortalama değerlere bakıldığında sporcuların takımdaşa ve rakibe antisosyal davranışlar alt boyutlarından orta düzeyde, takımdaşa ve rakibe prososyal davranışlar alt boyutlarından ise yüksek düzeyde değerler elde ettikleri ortaya konulmuştur. Hadley (2015), Alemdağ (2018) ve Boardley ve Kavussanu (2009) yaptıkları çalışmalarda sporcuların takımdaşa ve rakibe prososyal davranışlar alt boyutlarında 2.90 ile 4.30 arasında ortalama yüksek değerler, takımdaşa ve rakibe antisosyal davranışlar alt boyutlarından ise 1.99 ile 2.21 arasında ortalama değerler elde ettikleri sonucunu ortaya koymuşlardır. Farklı kültürleri yansıtan örneklem grupları ile yürütülen bu çalışmalardan elde edilen bulgular çalışmamız bulguları ile benzerlik göstermektedir.

7.1.2. Takım sporu ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik düzeylerinin cinsiyete göre karşılaştırılması

Takım sporları ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik düzeylerinin cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadıklarını test etmeye yönelik yapılan analizlerde kişisel standartlar ve algılanan aile baskısı alt boyutlarında erkek sporcular ile kadın sporcular arasında fark bulunmaz iken, sporcuların hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutunda cinsiyet açısından anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgular erkek sporcuların kadın sporculara göre hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutunda elde ettikleri ortalama değerlerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Diğer bir deyişle, erkek sporcuların kadın sporculara göre becerilerini sergilerken daha fazla hata yapma korkusu ile hareket edip becerilerinden endişe duyduklarını, müsabakadaki hatalarını genel başarısızlık olarak değerlendirip, başarısızlık sonucunda başka kişilerin saygısını kaybettikleri inancına sahip olduklarını göstermektedir.

Erkek sporcuların kadın sporculara göre hataları ile daha fazla ilgilendiğini ortaya koyan birçok çalışma sonucu bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Örneğin Çepikkurt (2011) üniversitede öğrenim gören hentbolcular ile yaptığı çalışmada erkek sporcuların kadın sporculara göre hatalar ile daha fazla ilgilendiklerini ortaya koymuştur. Dunn ve ark., (2005) üniversiteli sporcularda, Dunn, Syrotuik ve Dunn (2002) futbolcularda yaptıkları çalışmalarda kişinin sıklıkla kendini eleştirmesi ve hatalarını kabul etmeyip bu hatalar ile aşırı ilgilenmeyi ifade eden kendine yönelik mükemmeliyetçilik boyutunda erkek sporcuların kadın sporculardan daha yüksek puanlar aldığı ortaya koymuşlardır.

Erkek sporcuların hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutundaki puanlarının kadın sporcularda yüksek olması toplumun kadın ve erkeğe yüklediği rollerin ve sorumlulukların farklı olması ile açıklanabilir. Toplum tarafından yüklenen rollerin erkek sporcuların başkaları tarafından kabul görme, başarılı olma ve hatasız olma beklentilerinin kadın sporculardan daha fazla olmasına neden olduğu söylenebilir.

Araştırmada elde edilen diğer bir bulgu ise kişisel standartlar ve algılanan aile baskısı alt boyutlarında cinsiyet açısından fark olmadığı yönündedir. Bu sonuçlar takım sporları ile uğraşan kadın ve erkek sporcuların benzer kişisel standartlar belirleyip, algılanan aile baskısını da benzer düzeyde hissettiklerini ortaya koymaktadır. Spor ortamları sporcular için rekabet oluşturduğundan bu ortam içerisinde yer alan kadın ve erkek sporcular bu rekabet ortamında var olabilmek, kendilerinin veya aile çevre gibi dış kriterlerin oluşturduğu benzer beklentileri karşılamak için benzer düzeyde mükemmelle ulaşma çabası içerisinde olabilirler. Çalışmamızın bulgularına paralel olarak Çepikkurt (2011) üniversiteli sporcularla yaptıkları çalışmada mükemmeliyetçiliğin kişisel standartlar ve algılanan aile baskısı alt boyutlarında cinsiyete göre farklılaşma olmadığını ortaya koymuştur. Gözmen (2015) elit sporcuların kişilik özelliklerinin ve mükemmeliyetçilik düzeylerinin optimal performans duygu durumunu belirlemedeki rolünü incelediği çalışmasında sporcuların cinsiyetlerine göre mükemmeliyetçilik düzeylerinde anlamlı fark bulunmamıştır. Mouratidis ve Michou (2011)'de genç sporcular ile yaptıkları çalışmada sporcuların cinsiyetlerine göre mükemmeliyetçilik düzeylerinde anlamlı fark olmadığını ortaya koymuşlardır.

7.1.3.Takım sporu ile uğraşan sporcuların başarı hedeflerinin cinsiyete göre karşılaştırılması

Takım sporları ile uğraşan sporcuların başarı hedeflerinin cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadıklarını test etmeye yönelik yapılan analizler sonucunda ustalık-kaçınma ve performans-yaklaşma başarı hedeflerinin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Ustalık-kaçınma başarı hedefinde kadın sporcular erkek sporculardan daha yüksek puanlar alırken, performans-yaklaşma başarı hedefinde ise erkek sporcular kadın sporculardan daha yüksek puanlar elde etmişlerdir. Ustalık-yaklaşma ve performans-kaçınma başarı hedeflerinin ise cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadıkları bulunmuştur.

Ustalık-kaçınma başarı hedeflerinde kadın sporcuların erkek sporculardan yüksek puan elde etmeleri, kadın sporcularında daha önce göstermiş oldukları performanslardan daha düşük performans göstermemeye çabalamayı ve performansları sergilerken hata yapmaktan kaçınmaya çalıştıklarını göstermektedir. Çalışmanın bulgularına paralel olarak Kazak Çetinkalp (2012) ergen sporcular ile yaptığı çalışmada kadın sporcuların ustalık-kaçınma alt boyutunda erkek sporculardan daha yüksek puan aldıklarını ortaya koymuştur. Morris ve Kavussanu (2008) ise takım sporları ile uğraşan üniversiteli sporcularla yaptıkları çalışmalarında kadın sporcuların ustalık-kaçınma başarı hedefi alt boyutunda erkeklerden daha yüksek puan aldıklarını belirtmişlerdir. Stenling, Hassmen ve Holmström (2014) takım sporları ile uğraşan sporcuların becerileri, başarı hedefleri ve bilişsel kaygıları arasındaki ilişkileri inceledikleri çalışmalarında kadın sporcuların ustalık-kaçınma başarı hedefi alt boyutunda erkek sporculardan daha yüksek puan aldıklarını ortaya koymuşlardır. Çalışmaların bulgularını destekleyen çalışmalarının yanı sıra Ridgers, Fazey ve Fairclough (2007) kadın sporcuların, belirli bir görev karşısında yoğun olarak başarısızlık korkusu yaşayıp kendilerini özgüvensiz ve yetersiz hissettiklerini belirtmişlerdir. Ridgers ve ark., (2007) nın çalışma bulgularından yola çıkarak kendine güveni düşük olan kadın sporcuların başarılarını artırma konusunda kendilerine güvenmedikleri ve başarısızlık korkusu yaşadıkları için sahip oldukları performansı koruyup, bu performanstan daha kötü performans sergilememe yönünde çaba gösterme eğiliminde oldukları söylenebilir.

Çalışmadan elde edilen bir diğer bulgu ise erkek sporcuların kendilerini sürekli diğer sporcular ile kıyaslayarak diğer sporcuların önüne geçmeyi onlardan üstün olmayı ifade eden performans-yaklaşma hedef (Çepikkurt ve İnanç, 2012) puanlarının kadın sporculardan yüksek olmasıdır. Bu bulguya benzer şekilde, Kavussanu ve Roberts (2001) basketbolcular ile yaptığı çalışmada erkek sporcuların performans-yaklaşma alt boyutunda kadın sporculardan daha yüksek puan aldıklarını ortaya koymuştur. Lochbaum, Podlog, Litchfield, Surlles ve Hilliard (2013) ise üniversiteli sporcuların yarışmalara katılım aşamalarında benimsedikleri başarı hedeflerini inceledikleri çalışmalarında erkek sporcuların performans-yaklaşma alt boyutunda kadın sporculardan daha yüksek puanlar aldıklarını ortaya koymuşlardır. Erkek sporcuların kadın sporculara göre benlik değerlerini bütünüyle spor ortamlarındaki başarı ve performansa bağlamaları (Ryska, 2003), müsabakalarda kadınlara göre daha rekabetçi ve kazanmaya yönelik olmaları (Gill, 2002), erkek sporcuların kendilerini değerlendirirken başka kişilerden daha iyi olma ve başarı için sadece kazanma düşüncesine sahip olmayı ifade eden performans-yaklaşma hedefini kadın sporculardan daha fazla benimsemelerini sağlamış olabilir.

Çalışmamızın bir diğer bulgusunda ustalık-yaklaşma ve performans-kaçınma başarı hedeflerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı ortaya konulmuştur. Kazak Çetinkalp (2012) ergen sporcuların başarı hedefleri ile fiziksel benlik algıları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında kadın ve erkek sporcuların ustalık-yaklaşma, performans-kaçınma ve performans-yaklaşma başarı hedeflerinin anlamlı olarak farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Bu çalışmadan elde edilen bulgular çalışmamızın bulgularını kısmen desteklemektedir. Ayrıca alan yazında kadın ve erkek sporcuların başarı hedeflerinin tüm alt boyutlarında farklılıklar olmadığını ortaya koyan çalışmalarda mevcuttur (Çepikkurt, 2011; Ersöz ve ark., 2013, 2013; Koh ve Wang, 2014; Mascet, Elliot ve Cury, 2015). Örneğin, Çepikkurt (2011) üniversitede öğrenim gören hentbolcular ile yaptığı çalışmada kadın ve erkek sporcuların başarı hedefleri arasında fark bulamamıştır. Ersöz ve ark., (2013) bireysel ve takım sporları ile uğraşan amatör ve profesyonel kadın ve erkek sporcular ile yaptığı çalışmada başarı hedeflerince cinsiyet açısından anlamlı fark bulamamıştır. Koh ve Wang (2014) ise Singapur'da düzenlenen gençlik Olimpiyatlarına katılan genç sporcular ile yaptığı çalışmada sporcuların başarı hedeflerinde cinsiyet

açısından anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymuştur. Benzer şekilde Masciet ve ark., (2015) üniversitenin beden eğitimi bölümünde öğrenim gören aynı zamanda bireysel ve takım sporları ile uğraşan Fransız öğrenciler ile ilgili yaptığı çalışmanın sonucunda sporcuların başarı hedeflerinde cinsiyet açısından fark olmadığını ortaya koymuştur.

7.1.4. Takım sporu ile uğraşan sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının cinsiyete göre karşılaştırılması

Takım sporları ile uğraşan sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadıklarını test etmeye yönelik yapılan analizler sonucunda takımdaşa ve rakibe antisosyal davranışlar alt boyutlarında erkek sporcular kadın sporculardan daha yüksek puanlar elde etmişlerdir. Takımdaşa ve rakibe prososyal davranışlar alt boyutlarında ise cinsiyete göre anlamlı fark bulunamamıştır.

Antisosyal davranışlar spor ortamlarında belirli bir hedefi gerçekleştirme, avantaj elde etme ve kazanma gibi amaçlar için sporcuların takım arkadaşlarına veya rakip takım oyuncularına karşı kasıtlı olarak sergiledikleri olumsuz davranışları ifade etmektedir (Al-Yaaribi, Kavussanu ve Ring, 2016). Bu davranışlar; takım arkadaşlarına ve rakip oyuncularına fiziksel, duyuşsal ve bilişsel olarak zarar veren, takım arkadaşını performansından dolayı eleştirme ve onunla tartışma, takım arkadaşına küfür etme, rakibin dikkatini dağıtarak onu sakatlamaya çalışma, oyun kurallarına aykırı davranma gibi davranışlardan oluşmaktadır (Kavussanu ve Boardley, 2009). Erkek sporcuların bu olumsuz davranışları kadın sporculardan daha fazla sergilemeleri spor ortamlarında daha rekabetçi olmaları (Sagar ve ark., 2011) ve kadınlara ve erkeklere atfedilen farklı toplumsal rollere sahip olmaları ile açıklanabilir (Conway, Irannejad ve Giannopoulos, 2005). Gill (2002) yaptığı alan yazın taramasına dayanarak erkeklerin kadınlara oranla kendilerini daha yarışmacı ve kazanma yönelimli gördüklerini ifade etmiştir. Bu ifadeye göre yarışmacı özelliğe ve kazanma yönelimine sahip erkek sporcuların amaçlarını gerçekleştirmek için katıldıkları müsabakalarda takım arkadaşlarına ve rakip oyunculara antisosyal davranışlarda bulunmaları beklenebilir. Toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili yapılan

çalışmalarda erkeklere hırslı ve mücadeleci olma, kendini koruma, bağımsız olma ve başarmak için kararlı bir şekilde rekabet etme gibi roller atfedilirken kadınlara ise, duyarlı olma, uyum sağlama, empatik olma gibi roller atfedilmiştir (Conway ve ark., 2005). Bu rollerden dolayı erkek sporcuların kadın sporculara göre daha fazla antisosyal davranışlar sergileyebilecekleri söylenebilir. Erkek sporcuların kadın sporculara göre daha fazla antisosyal davranışlarda bulunma durumlarını açıklayacak bir başka değişkende empatik düşünce olabilir. Yapılan çalışmalar kadın sporcuların erkeklere oranla daha empatik düşünceye sahip olduğunu ortaya koymuştur (Kavussanu, Stamp, Slade ve Ring, 2009; Balçıkanlı ve Yıldırım, 2018). Antisosyal davranışların empatik beceri ile negatif ilişkili olduğu (Kavussanu ve Stanger, 2017) dikkate alındığında empatik becerisi kadın sporculardan daha düşük olan erkek sporcuların kadın sporculardan daha fazla antisosyal davranışlar sergilemesi beklenebilir bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Çalışmamızın bulgusunu destekleyecek şekilde erkek sporcuların kadın sporculardan daha fazla antisosyal davranışlarda bulunduğu yapılan birçok araştırmada da ortaya konulmuştur (Boardley ve Kavussanu, 2009; Sagar ve ark., 2011; Kavussanu ve ark., 2009; Stanger, Kavussanu, Boardley ve Ring, 2013; Micai ve ark., 2015). Bu çalışmaların birinde Micai ve ark. (2015) üniversitede eğitim gören aynı zamanda takım sporları ile uğraşan sporcular ile yaptığı çalışmada erkek sporcuların kadın sporculardan daha fazla rakibe antisosyal davranışlarda bulduklarını ortaya koymuştur. Stanger ve ark., (2013) ise benzer örneklem ile yaptığı çalışmada erkek sporcuların takımdaşa ve rakibe karşı kadın sporculardan daha fazla antisosyal davranışlarda bulduklarını ortaya koymuştur. Kavussanu ve ark., (2009) futbol ile uğraşan kadın ve erkek sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarını inceledikleri çalışmada erkek sporcuların kadın sporculara oranla takımdaşa ve rakibe karşı daha fazla antisosyal davranışlar sergilediklerini belirtmişlerdir. Çalışmamızın bir başka bulgusunda kadın ve erkek sporcuların takımdaşa ve rakibe prososyal davranışlar alt boyut puanları arasında fark bulunmamıştır. Çalışmamızın bu bulgusuna paralel olarak Balçıkanlı ve Yıldırım (2018) elit salon hokeyi oyuncularının empatik becerileri ile prososyal davranışları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada kadın ve erkek sporcuların prososyal davranışlarında cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bir diğer

çalışmada, Kavussanu ve ark., (2009) kadın ve erkek sporcuların takımdaşa ve rakibe prososyal davranışlar alt boyut puanları arasında cinsiyete göre fark bulmamışlardır. Boardley ve Kavussanu (2009) ise takım sporları ile uğraşan sporcuların empatik becerilerinin ve hedef yönelimlerinin prososyal ve antisosyal davranışlar ile ilişkisini inceledikleri çalışmalarında rakibe prososyal davranışlar alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı farklılık olmadığını ortaya koymuşlardır. Görgülü, Adiloğulları, Tosun ve Adiloğulları (2018) üniversiteli öğrencilerin prososyal ve antisosyal davranışları ile sporcu kimliklerini farklı değişkenlere göre inceledikleri çalışmanın sonucunda kadın ve erkek sporcuların takımdaşa ve rakibe prososyal davranışlar alt boyut puanları arasında cinsiyete göre fark bulmamışlardır. Prososyal ve antisosyal davranışların çeşitli değişkenler ile ilişkisini ortaya koyan bu çalışmalardan elde edilen bulgular çalışmamız bulgularını desteklemektedir. Bu bulgulardan yola çıkarak spor ortamlarında kadın ve erkek sporcuların takımdaşa ve rakibe yönelik prososyal davranışları benzer düzeyde sergiledikleri söylenebilir.

7.1.5. Takım sporu ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik düzeylerinin spor deneyimine göre karşılaştırılması

Takım sporları ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik düzeylerinin spor deneyimi açısından farklılaşıp farklılaşmadıklarını test etmeye yönelik yapılan analizler sonucunda sporcuların mükemmeliyetçilik düzeylerinin spor deneyimine göre farklılaşmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulguya göre 1-9 yıl ile 10 yıl ve üstü spor deneyimine sahip sporcuların spor ortamlarında benzer standart ve hedefler belirledikleri, ailelerinin ve çevrelerinin kendileri ile ilgili beklentilerden benzer şekilde etkilendikleri düşünülebilir. Spor ortamları yapıları gereği sporcuların kazanmak için hedef belirleme ve bu hedefleri gerçekleştirmek için sürekli rekabet halinde olmagibi özellikleri içermektedir (Altıntaş, 2010). Bu ortamlarda bulunan sporcular kişisel hedefler belirleyip bu hedeflere ulaşmak için çaba gösterme gibi olumlu, aileleri ve çevreleri tarafından eleştirilme ve başkalarının beklentilerini yerine getirme gibi baskı yaratan olumsuz mükemmeliyetçilik özelliklerine yaş ve spor deneyimi farkına bakılmaksızın benzer olarak sahip olabilirler. Ayrıca mükemmeliyetçilik bir kişilik özelliği olarak, kişinin hayatında hem olumlu hem de olumsuz yönleri olan çok yönlü bir yapı olarak kabul edilmiştir (Hewitt ve Flett,

1991). Sarıtaş (1997) da yaptığı çalışmada kişiliği, insanların davranışlarını yönlendiren temel özelliklerden biri olarak tanımlamış ve kişiliğin zaman içerisinde kolayca değişmeyen bir yapıya sahip olduğundan bahsetmiştir. Çalışmamıza katılan sporcuların kişilik gelişimlerini kısmen tamamlamış (Özdemir, Özdemir, Kadak ve Nasıroğlu, 2012) yetişkinler olduğu düşünüldüğünde mükemmeliyetçilik düzeylerinin spor deneyimine göre farklılaşmaması beklenebilir. Çalışmamızın bulgularımıza paralel olarak Stoeber ve ark., (2009) çalışmasında triatlon sporcularının mükemmeliyetçilik düzeylerinin yaş ve spor deneyimlerine göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur.

7.1.6. Takım sporu ile uğraşan sporcuların başarı hedeflerinin spor deneyimine göre karşılaştırılması

Takım sporları ile uğraşan sporcuların başarı hedeflerinin spor deneyimi açısından farklılaşıp farklılaşmadıklarını test etmeye yönelik yapılan analizler sonucunda sporcuların başarı hedeflerinin spor deneyimine göre farklılaşmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifade ile 1-9 yıl ile 10 yıl ve üstü spor deneyimine sahip sporcuların başarı ve başarısızlığı benzer şekilde algıladıkları, başarmak istedikleri hedefleri gerçekleştirmek için ise benzer davranışlarda buldukları söylenebilir. Çalışmamızın bulgularına paralel olarak Morris ve Kavussanu (2008) takım sporları ile uğraşan sporcuların başarı hedeflerinin spor deneyimlerine göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Benzer şekilde Stoeber ve ark., (2009) triatlon sporcularının mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin yarışma performanslarına etkisini araştırdığı çalışmasında sporcuların başarı hedeflerinin spor deneyimine göre farklılaşmadığını belirtmişlerdir. Altıntaş (2010) ise takım sporları ile uğraşan sporcuların başarı hedefi çerçevesinde değerlendirilen hedef yönelimleri ve algılanan güdüsel iklimlerinin cinsiyet ve spor deneyimine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelediği çalışmasının sonucunda sporcuların hedef yönelimleri ve algılanan güdüsel iklimlerinin spor deneyimine göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur.

7.1.7. Takım sporu ile uğraşan sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının spor deneyimine göre karşılaştırılması

Takım sporları ile uğraşan sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının spor deneyimi açısından farklılaşıp farklılaşmadıklarını test etmeye yönelik yapılan analizler sonucunda sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının spor deneyimine göre farklılaştığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgulara bakıldığında, 10 yıl ve üstü spor deneyimine sahip sporcuların rakibe prososyal davranışlar alt boyutundan elde ettiği puanların 1-9 yıl spor deneyimine sahip sporcuların elde ettiği puanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu, sporcuların spor deneyimi arttıkça rakibe prososyal davranışlarının arttığını göstermektedir. Yapılan araştırmalar, sporcuların deneyimlerinin artmasıyla birlikte dışsal ödüllerden daha çok içsel ödüllere değer verdiklerini ve içsel olarak güdülendiklerini ortaya koymuştur (Mallett ve Hanrahan, 2004; Weinberg, Tenenbaum, McKenzie, Anshel, Grove ve Fogarty, 2000). İçsel olarak güdülenmiş sporcuların ise spor ortamlarında daha çok prososyal davranışlarda bulunduğu yapılan çalışmalarda ortaya konulmuştur (Ntoumanis ve Standage 2009; Hodge ve Lonsdale, 2011). Bu bulgulardan yola çıkarak ilgili spor branşı ile daha uzun süredir uğraşan yani spor deneyimi daha fazla olan sporcuların katıldıkları etkinliklerde içsel olarak güdülendikleri, içsel olarak güdülenen sporcuların ise rakibe yönelik prososyal davranışlarda daha fazla buldukları söylenebilir.

Çalışmamızın bulgularına paralel olarak Alemdağ (2018) futbolcular ile yaptığı çalışmada sporcuların deneyimlerinin artması ile rakibe prososyal davranışlarında artışını ortaya koymuştur. Barkoukis ve Mouratidou (2015) takım sporları ile uğraşan yetişkin sporcuların başarı hedefleri ve sportmenlik yönelimleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada deneyimleri artan sporcuların daha fazla sportmence davranışlar sergilediğini ortaya koymuştur.

7.1.8. Takım sporu ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin takımdaşa prososyal davranışları belirlemedeki rolü

Yapılan hiyerarşik regresyon analiz sonuçları, spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeğinin kişisel standartlar alt boyutunun ve sporda 2x2 başarı

hedefleri envanterinin ustalık-yaklaşma alt boyutunun takım sporları ile uğraşan sporcuların takımdaşa prososyal davranışlar alt boyut puanlarını yordadığını ve bu değişkenler ile takımdaşa prososyal davranışlar alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu göstermiştir.

Elde edilen bulgulara göre mükemmeliyetçilik ölçeğinin kişisel standartlar alt boyutu takımdaşa prososyal davranışlar ile pozitif anlamlı ilişkilidir. Bu ilişkiye göre mükemmeliyetçiliğin uyum sağlanabilen olumlu olarak nitelendirilen kişisel standartlar boyutunun kişisel gelişimine önem verme, kendine hedefler belirleme ve bu hedeflere ulaşmak için öz-etkinlik duygusu ile çaba gösterme (Stoeber, Stoll, Pescheck ve Otto, 2008) gibi özelliklerini yansıtan sporcuların, müsabaka esnasında takım arkadaşlarını cesaretlendirme ve arkadaşlarına performanslarının gelişmesi için olumlu geri bildirimler verme gibi olumlu davranışları daha fazla sergiledikleri söylenebilir. Mükemmeliyetçiliğin kişisel standartlar boyutunun uyumlu mükemmeliyetçilik ve olumlu bir takım psikolojik değişkenler ile ilişkili olduğu bilinmektedir (Frost ve ark., 1990; Hewitt ve Flett, 1991). Kişisel standartlar mükemmeliyetçilik düzeyi yüksek sporcuların başarıyı elde etme arzusuyla güdüledikleri, başarıyı içsel nedenlere yükledikleri (Stoeber ve Becker, 2008), özgüvenlerinin (Koivula, Hassmen ve Fallby, 2002; Stoeber, Otto, Pescheck, Becker ve Stoll, 2007; Çepikkurt ve Yazgan, 2012) ve performanslarının yüksek olduğu (Stoeber ve ark., 2008; Stoeber ve ark., 2009; Al-Yaaribi ve ark., 2018) belirlenmiştir. Al-Yaaribi ve ark., (2018) basketbolcularla yaptıkları çalışmada takımdaşa prososyal davranışların performans ile ilişkili olduğunu ve performansları artan grupların takım arkadaşlarına daha fazla prososyal davranış gösterdiklerini belirtmişlerdir. Bu bulgulardan yola çıkarak kişisel standartlar mükemmeliyetçilik düzeyi yüksek sporcuların performanslarının arttığı ve performansı artan sporcuların takım arkadaşlarına daha fazla prososyal davranışlar sergiledikleri düşünüldüğünde kişisel standartlar ile takımdaşa prososyal davranışlar arasında pozitif bir ilişki olabileceği söylenebilir.

Çalışmamızın bulgularına benzer olarak, Hadley (2015) mükemmeliyetçilik ile sporda prososyal ve antisosyal davranışların ilişkisini incelediği çalışmasında mükemmeliyetçiliğin kişisel standartlar boyutu ile prososyal davranışlar arasında

pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulguya ek olarak olumlu mükemmeliyetçilik düzeyi yüksek sporcuların spor ortamlarında olumlu spor davranışları göstermeye eğilimli oldukları belirlenmiştir (Dunn ve ark., 2002). Bu durum mükemmeliyetçiliğin olumlu boyutu ile prososyal davranışlar arasındaki ilişkiyi açıklayabilir.

Çalışmamızın bir başka bulgusunda ise 2x2 başarı hedefleri envanterinin ustalık-yaklaşma alt boyutu ile takımdaşa prososyal davranışlar alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Çalışmadan elde edilen bu bulguya göre, spor ortamlarında öğrenme ve beceri gelişimini hedef olarak belirlemiş, katıldığı etkinliklerden keyif alan, kendi kendini değerlendirme eğiliminde olup başkalarıyla kıyaslamadan uzak bir bakış açısıyla hareket eden sporcuların, spor ortamlarında takım arkadaşlarının becerilerini geliştirmek için işbirliği içerisinde hareket eden, arkadaşlarına olumlu geri bildirimler verip onları zorluklar karşısında cesaretlendirici davranışlar sergiledikleri söylenebilir. Çalışmamızın bulgularına benzer olarak Vansteenkiste, Mouratidis, Riet, ve Lens (2014) voleybolcular ile yaptıkları çalışmada ustalık yaklaşma hedefini benimseyen sporcuların kendi takım arkadaşlarına karşı daha fazla prososyal davranışlar sergilediklerini belirtmişlerdir. 2x2 başarı hedefi modelinde yer alan ustalık-yaklaşma başarı hedefi, ikili başarı hedefi modelinde ustalık iklimi ve görev yönelimi başarı hedeflerine denk gelmektedir. İkili başarı hedefi değişkenleri ile prososyal ve antisosyal davranışlar arasındaki ilişkileri ortaya koyan çalışmalardan elde edilen bulgular çalışmamızın bulgularını destekler niteliktedir. Yapılan bu çalışmalarda (Boardley ve Kavussanu, 2009; Kavussanu, Stanger ve Boardley, 2013) ustalık iklimine sahip ve başarı hedefi olarak görev yönelimli sporcuların spor ortamlarında daha fazla keyif aldıkları ve bu ortamlarda takım arkadaşlarını cesaretlendirip onlara performansları ile ilgili olumlu ve yapıcı geri bildirimler vererek başarılı performansları için tebrik etme gibi davranışları sergiledikleri belirlenmiştir (Al-Yaaribi ve ark., 2016). Al-Yaaribi ve Kavussanu (2018) ise genç erkek futbolcular ile yaptığı çalışmada algılanan ustalık iklimi ile takımdaşa prososyal davranışlar arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulmuştur. Ayrıca Barkoukis ve Mouratidou (2015) takım sporları ile uğraşan sporcular ile yaptığı çalışmada prososyal davranışları da kapsayan sportmenlik yönelimleri (Balçıkkanlı ve Yıldırım, 2018) ile sporcuların başarı hedeflerinden ustalık

yaklaşma arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulmuştur. Uсталık yaklaşma başarı hedefine sahip sporcuların takım arkadaşlarının duygu ve düşüncelerini önemsemeleri bu sporcuların empatik becerilerinin geliştiği anlamına gelebilir (Kavussanu, 2006). Empatik becerilerin prososyal davranışlar ile pozitif ilişkide olduğu araştırma sonuçları dikkate alındığında (Kavussanu ve Boardley, 2007; Balçikanlı ve Yıldırım, 2018), ustalık-yaklaşma başarı hedefinin prososyal davranışlar ile pozitif ilişkisi olması beklenir bir sonuç olarak kabul edilebilir.

7.1.9. Takım sporu ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin rakibe prososyal davranışları belirlemedeki rolü

Çalışmada sporcuların mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin rakibe prososyal davranışların belirleyicisi olup olmadığı incelenmiştir. Bu amaca yönelik yapılan analiz sonuçları hatalar ile aşırı ilgilenme boyutunun rakibe prososyal davranışları negatif ve anlamlı olarak yordadığını göstermektedir.

Çalışmanın bulguları, sporcularda hatalar ile aşırı ilgilenme puanları arttıkça, rakibe prososyal davranışların azaldığını göstermektedir. Diğer bir deyişle, sürekli olarak kendi hatalarıyla ilgilenen, becerilerinden şüphe duyarak devamlı hata yapma endişesi içinde hareket eden sporcuların, spor ortamlarında rakiplerinin sağlığını önemseme, onlarla yardımlaşma ve olumlu iletişim kurma gibi davranışları sergilemekten uzaklaştıkları söylenebilir. Hatalar ile aşırı ilgilenme düzeyi yüksek sporcuların sergiledikleri becerilerden endişe duyma, küçük hatalara bile takılma, hata yapma korkusu yaşama, performanslarını rakip sporcular ile kıyaslayarak onları geçme gibi olumsuz davranışlarda bulunmaları beklenilebilir (Çepikkurt 2011). Bu eğilimlere sahip sporcuların rakibine değer verme, onun fiziksel ve duyuşsal olarak iyi oluşu için çabalama ve onunla olumlu bir iletişim kurma gibi olumlu özellikler içeren rakibe prososyal davranışları sergileme ihtimalleri düşüktür.

Hatalar ile aşırı ilgilenme kişilerde özgüven eksikliği, başkalarına karşı olumsuz duygular hissetme ve başkalarını suçlama gibi olumsuz duygulara yol açtığından, mükemmeliyetçiliğin uyumsuz boyutunda yer almaktadır (Hewitt ve Flett, 1991). Mükemmeliyetçiliğin uyum sağlanamayan boyutu olan hatalar ile aşırı ilgilenmenin sporcuların kendine güvenlerini ve benlik değerlerini azalttığı (Stoeber ve Becker,

2008), müsabaka kaygısını arttırdığı (Hamidi ve Besharat 2010; Çepikkurt 2011), performans üzerinde bozucu etki yarattığı (Frost ve Henderson, 1991), başarısızlık korkusu oluşturduğu (Stoeber ve Becker, 2008) ve tükenmişlik hissettirdiği (Dunn ve ark., 2005) belirlenmiştir. Hatalar ile aşırı ilgilenme boyutu olumsuz duygular ile ilişkili olduğundan, bu boyutun özelliklerini benimseyen sporcuların, prososyal gibi olumlu davranışları spor ortamlarında sergileme ihtimallerinin azalmasına neden olduğu söylenebilir.

Hatalar ile aşırı ilgilenme boyutunun özellikleri olan kendini suçlama ve becerilerinden endişe etme davranışları sporcuların performansları üzerinde bozucu etki yaratarak sporcuların tükenmişlik ve başarısızlık korkusu yaşamalarına neden olmaktadır. Yapılan araştırmalarda başarısızlık korkusu ve tükenmişlik değişkenlerinin prososyal davranışlar ile negatif ilişkili olduğu sonucu ortaya konulmuştur (Sagar ve ark., 2011, Al-Yaaribi ve Kavussanu 2017). Hataları ile aşırı ilgilenen sporcuların başarısızlık korkusu ve tükenmişlik yaşadığı ve bu değişkenler ile prososyal davranışlar arasında negatif ilişki olduğu düşünüldüğünde hataları ile aşırı ilgilenme durumunun sporcuların olumsuz değişkenler aracılığı ile daha az prososyal davranışlar sergilemelerine neden olabileceği söylenebilir.

7.1.10. Takım sporu ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin takımdaşa antisosyal davranışları belirlemedeki rolü

Sporcuların mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin takımdaşa antisosyal davranışları belirlemedeki rolünün incelenmesine yönelik elde edilen bulgular, ustalık-yaklaşma başarı hedeflerinin takımdaşa antisosyal davranışları anlamlı olarak yordadığını, mükemmeliyetçiliğin ise takımdaşa antisosyal davranışın belirleyicisi olmadığını göstermektedir.

Takım sporları ile uğraşan sporcuların ustalık-yaklaşma başarı hedefleri ile takımdaşa antisosyal davranışları arasında negatif anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu bulgu ustalık-yaklaşma başarı hedefine sahip sporcuların takım arkadaşlarına antisosyal davranışlar gösterme ihtimallerinin düşük olduğunu göstermektedir. Diğer bir deyişle; beceri gelişimine ve çabaya önem veren performanslarını rakiplerin performanslarına göre değil, kişisel gelişimlerine göre kıyaslayan sporcuların (Morris

ve Kavussanu, 2008) takım arkadaşlarının kötü performansından sonra hayal kırıklığı yaşama, onları performanslarından dolayı eleştirme ve takım arkadaşları ile tartışarak onlara küfür etme gibi antisosyal davranışları (Al-Yaaribi ve Kavussanu, 2018) spor ortamlarında daha az sergiledikleri söylenebilir.

Başarı hedefi yaklaşımı (ustalık-yaklaşma) çerçevesinde anılan başarı hedeflerinin yapısını oluşturan hedef yönelimi (ustalık ve görev) ve önemli sosyal kişiler tarafından yaratılan güdüsel iklim (ustalık iklimi) gibi motivasyonel değişkenler ile prososyal ve antisosyal davranışlar arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar çalışmamızın bulgularını desteklemektedir. Bu çalışmalarda Boardley ve Kavussanu (2009) ile Kavussanu ve ark., (2006) sporcuların algıladıkları ustalık iklimi ile takım arkadaşlarına karşı antisosyal davranış arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Benzer şekilde Kavussanu (2006) futbolcular ile yaptıkları çalışmada algılanan ustalık ikliminin ve görev yöneliminin, antisosyal davranışların negatif yordayıcısı olduğunu belirtmiştir.

Antisosyal davranışlar ile negatif ilişkisi olduğu ortaya konulan değişkenlerden biride empatik beceridir (Kavussanu ve Stanger, 2017). Yapılan çalışmalarda empati düzeyi yüksek olan oyuncuların antisosyal davranışlarda bulunma olasılıklarının daha düşük olduğu ortaya konulmuştur. (Kavussanu ve ark., 2009; Kavussanu ve Boardley, 2009). Ustalık yaklaşma başarı hedefinin empatik becerilerle (Kavussanu 2006) ve prososyal davranışlar ile pozitif ilişkili (Vansteenkiste ve ark., 2014) olduğu bulgusu dikkate alındığına ustalık yaklaşma başarı hedefinin prososyal davranışların zıttı olan antisosyal davranışlar ile negatif ilişkili olması beklenir bir sonuç olarak kabul edilebilir.

Çalışmamızın bir diğer bulgusunda, mükemmeliyetçiliğin takımdaşa antisosyal davranışın belirleyicisi olmadığıdır. Mükemmeliyetçi sporcular katıldıkları etkinliklerde kendilerinin veya aile gibi dış kriterlerin belirlediği hedeflere ulaşmak için her ne olursa olsun kazanma düşüncesi ile hareket edebilirler. Bu düşünceden hareketle spor ortamlarında kazanmak için takım arkadaşları ile dayanışma içerisinde olarak rakiplerine karşı rekabet etme davranışları sergilerler. Çalışmamıza katılan sporcuların takım sporları ile uğraştıkları ve kazanmak için rakipleri ile mücadele

ettikleri düşünülürken kişileri hedeflere ulaşmak için harekete geçiren mükemmeliyetçilik düşüncesinin takımdaşa antisosyal davranışların belirleyicisi olmaması beklenilebilir bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

7.1.11. Takım sporu ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin rakibe antisosyal davranışları belirlemedeki rolü

Takım sporları ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin prososyal ve antisosyal davranışlarının rakibe antisosyal davranışlar alt boyutunu belirlemesine yönelik elde edilen bulgular; spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeğinin algılanan aile baskısı alt boyutunun ve sporda 2x2 başarı hedefleri envanterinin ustalık-yaklaşma ile performans-yaklaşma alt boyutlarının rakibe antisosyal davranışlar alt boyutunu yordadığını göstermektedir.

Takım sporları ile uğraşan sporcuların algılanan aile baskısı ile rakibe antisosyal davranışları arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu bulguya göre, ailelerinden kendilerine yönelik eleştiri ve beklentilerin fazla olduğunu algılayan ve bu yüzden kendisini baskı altında hisseden, ailelerinden başarıları için onay alma ve hissedilen baskıdan kurtulmak için her ne olursa olsun kazanma gibi bir hedef belirleyen sporcuların, spor ortamlarında kazanmak veya avantaj elde etmek için rakibine sözel ve fiziksel olarak olumsuz davranışlar sergileme olasılıklarını arttırdığı söylenebilir. Spor ortamlarında ailesinin baskısından etkilenen ve bu baskılar sonucunda başarısızlık korkusu ve kaygı gibi olumsuz duyguları hisseden, başarıda ailesinin onayını almak için kazanma hedefine kilitlenen sporcuların rakiplerine antisosyal davranışlarda bulunma olasılıklarının yüksek olduğu düşünülmektedir. Mükemmeliyetçiliğin uyumsuz olarak değerlendirilen algılanan aile baskısı boyutunun (Hewitt ve Flett, 1991) başarısızlık korkusu, öfke, kaygı gibi olumsuz değişkenler ile ilişkileri yapılan çalışmalarda (Sagar ve Stoeber, 2009, Çepikkurt, 2011, Frost ve Henderson, 1991, Dunn ve ark., 2006) ortaya konulmuştur. Bu çalışmalarda Sagar ve Stoeber (2009) algılanan aile baskısı yüksek sporcuların başarısızlık korkusunu daha fazla yaşadıkları, Çepikkurt (2011) ile Frost ve Henderson (1991) algılanan aile baskısı hisseden sporcuların müsabaka öncesi kaygı seviyelerinin yüksek olduğu, Dunn ve ark., (2006) ise sporcuların algılanan aile baskı

düzeyleri arttıkça öfke durumlarının da arttığı bulgularını ortaya koymuşlardır. Başarısızlık korkusu (Sagar ve ark., 2011), kaygı (Al-yaaribi ve ark., 2018) ve öfke (Kavussanu ve ark., 2013; Al-yaaribi ve ark., 2016) gibi olumsuz psikolojik yapıların ve duyguların antisosyal davranışlar ile arasındaki pozitif anlamlı ilişkiler dikkate alındığında algılanan aile baskısı yüksek sporcuların spor aktivitelerinde rakiplerine antisosyal davranışlarda bulunma olasılıklarının yüksek olması beklenilebilir.

Çalışmamızın bulgularına paralel olarak Hadley (2015) basketbolcular ile yaptığı çalışmada mükemmeliyetçiliğin uyum sağlanmayan boyutu olan algılanan aile baskısı ile antisosyal davranışlar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bir başka çalışmada ise sporcularda prososyal ve antisosyal davranışların yordayıcıları, futbol ve rugby sporları ile uğraşan sporcularda incelenmiş vesporcuların sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik algıları ile antisosyal davranışları arasında pozitif bir ilişkiyi ortaya konulmuştur (Grugan 2017).

Çalışmamızın bir başka bulgusuna göre; sporcularda performans yaklaşma hedefi ile rakibe antisosyal davranışlar arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu ilişkiye göre kendilerini diğer sporcular ile kıyaslayarak diğer sporculara karşı en iyi performansı göstermeyi kendilerine hedef olarak belirleyen ve bu hedefe az bir çaba sarf ederek kolay bir şekilde ulaşmayı amaçlayan sporcuların, spor ortamlarında avantaj elde etmek için rakibine kasten faul yapma, rakibi öfkelenendirme, sakatlama, korkutma, oyun kurallarını ihlal etme gibi antisosyal davranışları rakiplerine karşı daha fazla sergiledikleri söylenebilir. Performans- yaklaşımı hedefine sahip sporcular kendilerini değerlendirirken başka kişilerden daha iyi olma ve başarı için sadece kazanma gerekliliği düşüncesine sahip olduklarından, rakiplerine karşı antisosyal davranışlarda bulunma olasılıkları yüksektir (Ring ve Kavussanu,2018).

Antisosyal davranışlar kasıtlı olarak yapılan ve motivasyon gerektiren davranışlardır. Bu nedenle motivasyonel değişkenlerin bu olumsuz davranışlar üzerinde önemli rol oynaması beklenir bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Kavussanu ve Stanger, 2017). Başarı hedeflerinin yanı sıra başarı hedeflerinin yapısı olarak tanımlanan güdüsel iklim (performans-ustalık) ile prososyal ve antisosyal davranışlar arasındaki ilişkileri ortaya koyan çalışmalardan elde edilen sonuçlarda bu

çalışmanın bulgularını desteklemektedir. Bu çalışmalarda Boardley ve Kavussanu (2009) ile Kavussanu ve ark., (2006) sporcuların algıladıkları performans iklim ile rakibe antisosyal davranış arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde Kavussanu (2006) ve Kavussanu ve ark., (2006) futbolcular ile yaptıkları çalışmada algılanan performans ikliminin, antisosyal davranışların pozitif yordayıcısı olduğunu ortaya koymuşlardır. Hodge ve Lonsdale (2011) ise üniversiteli sporcuların bir başka motivasyonel değişken olan özerk ve kontrollü motivasyonları ile prososyal ve antisosyal davranışları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada kontrollü motivasyon ile rakibe karşı antisosyal davranış arasında pozitif ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgulara ek olarak Barkoukis ve Mouratidou (2015) takım sporları ile uğraşan sporcuların sporda ahlaki değişkenlerden biri olan sportmenlik davranışları ile başarı hedefleri arasındaki ilişkileri incelediği çalışmanın sonucunda performans yaklaşım hedeflerini benimseyen sporcuların düşük ahlaki yetkinliklere sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Çalışmamızın bir diğer bulgusunda ise ustalık yaklaşma başarı hedefi ile rakibe antisosyal davranış arasında negatif ilişki bulunmuştur. Bu bulguya göre ustalık-yaklaşma hedefine sahip sporcuların rakiplerine antisosyal davranışlarda bulunma olasılıklarının düşük olduğu söylenebilir. Ustalık-yaklaşma hedefine sahip sporcular becerilerini diğer sporcular ile kıyaslamadan uzak, kendi beceri gelişimlerine ve öğrenmeye odaklı olup bu gelişime de kısa yollardan değil çaba göstererek ulaşmayı amaçladıklarından, bu sporculardan aktivite sırasında avantaj elde etme ve kazanma için kural dışı davranışlar gösterme, rakibe sözel veya fiziksel olarak olumsuz davranışlarda bulunma gibi olumsuz davranışları daha az sergiledikleri söylenebilir. Hedef yönelimi ve güdüsel iklim gibi başarı hedefinin yapısını oluşturan motivasyonel değişkenler ile prososyal ve antisosyal davranışlar arasındaki ilişkileri ortaya koyan araştırmalarda çalışmamızın bulgularını desteklemektedir. Al-Yaaribi ve Kavussanu (2018) futbol, netbol ve çim hokeyi sporlarıyla uğraşan sporcuların prososyal ve antisosyal davranışları, görev yönelimleri ve tükenmişlikleri arasındaki ilişkileri incelediği çalışmalarında sporcuların görev yönelimleri ile antisosyal davranışlar arasında negatif anlamlı bir ilişki ortaya koymuşlardır. Benzer şekilde Kavussanu (2006) ile Kavussanu ve ark., (2006) futbolcular ile yaptıkları çalışmalarda görev yöneliminin, antisosyal davranışların negatif yordayıcısı

olduğunu belirtmişlerdir. Güdüsel iklim ile prososyal ve antisosyal davranışların ilişkisinin ortaya konulduğu çalışmalarda ise Boardley ve Kavussanu (2009) çim hokeyi ve netbol sporları ile uğraşan sporcuların algılanan ustalık iklimi ile rakibe antisosyal davranışlar arasında negatif anlamlı ilişki bulmuştur. Benzer şekilde Kavussanu (2006) ile Kavussanu ve ark., (2006) futbolcular ile yaptıkları çalışmalarda algılanan ustalık ikliminin, antisosyal davranışların negatif yordayıcısı olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmalardan elde edilen bulgular çalışmamız bulgularını destekler niteliktedir.

7.2. Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde sporcuların mükemmeliyetçilik düzeylerinin ve başarı hedeflerinin prososyal ve antisosyal davranışları belirlemedeki rolünün araştırılması ve bu psikolojik faktörlerin sporcuların cinsiyetleri ve spor deneyimleri açısından ele alınması ile ilgili yapılan araştırmanın sonuçları ve önerileri yer almaktadır.

7.2.1. Sonuçlar

Sporcuların mükemmeliyetçilik düzeyleri, başarı hedefleri ve prososyal ve antisosyal davranışlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar incelendiğinde:

1. Spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçiliğin algılanan aile baskısı ve kişisel standartlar alt boyutlarında takım sporları ile uğraşan kadın ve erkek sporcular arasında anlamlı fark yok iken, hatalarla aşırı ilgilenme alt boyut puanlarında cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Erkek sporcuların mkemmeliyetçiliğinin hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutunda kadın sporculardan daha yüksek ortalama puanlar elde ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.
2. Başarı hedeflerinin ustalık-yaklaşma, performans-kaçınma alt boyutlarında takım sporları ile uğraşan kadın ve erkek sporcular arasında fark yok iken, kadın sporcuların ustalık-kaçınma alt boyutunda erkek sporculardan yüksek ortalama puanlar aldığı; erkek sporcuların da performans-yaklaşma alt

boyutunda kadın sporculardan daha yüksek ortalama puanlar elde ettikleri bulunmuştur.

3. Sporda prososyal ve antisosyal davranış ölçeğinin takımdaşa ve rakibe prososyal davranış alt boyutlarında takım sporları ile uğraşan kadın ve erkek sporcular arasında fark yok iken, takımdaşa ve rakibe antisosyal davranış alt boyutlarında cinsiyetler arasında farklılık olduğu görülmüştür. Takımdaşa ve rakibe antisosyal davranış alt boyutlarında erkek sporcular, kadın sporculardan daha yüksek ortalama puanlar elde etmişlerdir.

Sporcuların mükemmeliyetçilik düzeyleri, başarı hedefleri ve prososyal ve antisosyal davranışlarının spor deneyimine göre karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar incelendiğinde:

1. Takım sporları ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik düzeylerinde spor deneyimi açısından sporcular arasında fark bulunmamıştır.
2. Takım sporları ile uğraşankadın ve erkek sporcuların başarı hedeflerinde spor deneyimi açısından anlamlı fark elde edilmemiştir.
3. Sporda prososyal ve antisosyal davranış ölçeğinin takımdaşa prososyal davranış, takımdaşa antisosyal davranış ve rakibe antisosyal davranış alt boyutlarında spor deneyimine göre anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Rakibe prososyal davranış alt boyutunda ise spor deneyimine göre anlamlı fark bulunmuştur. 10 yıl ve üstü spor deneyimi olan sporcular, 1-9 yıl spor deneyimi olanlardan daha yüksek ortalama puanlar elde etmişlerdir.

Sporcuların mükemmeliyetçilik düzeyleri ve başarı hedeflerinin prososyal ve antisosyal davranışları belirlemedeki rolü incelendiğinde;

1. Takım sporları ile uğraşan sporcularda mükemmeliyetçiliğin kişisel standartlar alt boyutu ve ustalık yaklaşma başarı hedefleri ile takımdaşa prososyal davranışlar alt boyutu arasında pozitif ilişki olduğu bulunmuştur.
2. Takım sporları ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçiliğin hatalar ile aşırı ilgilenmealt boyutu ile rakibe prososyal davranışları arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

3. Takım sporları ile uğraşan sporcuların ustalık-yaklaşma başarı hedefleri ile takımdaşa antisosyal davranışları arasında negatif ilişki olduğu bulunmuştur.
4. Takım sporları ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçiliğin algılanan aile baskısı alt boyutu ile rakibe antisosyal davranışları arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca sporcuların performans yaklaşma başarı hedefi ile rakibe antisosyal davranışları arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur.

7.2.2. Öneriler

Öneriler araştırmaya ve uygulamaya yönelik olmak üzere iki başlık altında verilmiştir.

Araştırmaya Yönelik Öneriler:

1. Çalışmanın örneklemini takım sporları ile uğraşan sporcular oluşturmaktadır. Daha sonra yapılacak çalışmalarda bireysel spor branşlarından sporcularda çalışmaya dahil edilerek bireysel ve takım spor branşlarının farklılıkları incelenebilir.
2. Mükemmeliyetçilik ve başarı hedefi değişkenleri ile sporda diğer ahlaki değişkenler olan sportmenlik yönelimleri, ahlaki karar alma tutumları ve ahlaki ayrılma davranışları gibi değişkenler arasındaki ilişkileri ele alan çalışmalar yapılabilir.
3. Yapılan bu çalışma nicel araştırma yöntemi ile yapılmıştır. Daha sonra yapılacak olan çalışmalarda derinlemesine bilgiler sunan nitel araştırma yöntemleri kullanılarak daha ayrıntılı şekilde araştırma yapılabilir.

Uygulamaya Yönelik Öneriler:

1. Kişisel standartlara sahip sporcuların spor ortamlarında prososyal davranışlar sergiledikleri düşünüldüğünde, sporcuların beceri seviyeleri ve öz değerlendirmeleri ile uyumlu hedefler belirlemelerini sağlanması için kulüplerde bir spor psikoloğunun yer alması ve bu konuda antrenör ve aile ile işbirliği içerisinde olunması önerilebilir. Spor psikologları bu hususta sporcuların beceri

seviyelerine uygun hedefleri belirleyip bu hedeflerin gerçekleştirilmesi sürecini düzenleyecekleri formlar ile sistemli bir şekilde takip ederek bu süreç hakkında antrenör ve aileleri bilgilendirip sporcuların gelişimlerine katkı sağlayabilirler.

2. Sporda ailelerinin baskısını yoğun biçimde hisseden sporcuların antisosyal davranışları daha fazla sergiledikleri bulgusundan yola çıkarak, bu anlamda problem yaşayan sporculara ve bu sporcu ailelerine spor psikologları tarafından eğitici seminerler düzenlenebilir. Düzenlenen bu seminerlerde sporcular üzerinde baskı yaratan unsurların sporcu aile etkileşimleri sağlanarak ortaya çıkarılıp sorunların çözülmesi sağlanabilir.
3. Ustalık yaklaşma başarı hedefinin prososyal davranışlarla pozitif, antisosyal davranışlarla ise negatif ilişkili olduğu bulgusundan yola çıkarak, sporcuların ustalık yaklaşma başarı hedefi ile müsabakalara katılımı sağlanabilir. Bu amaç için antrenörler antrenman ve müsabakalarda sporcuların becerilerini ve yeteneklerini diğer sporcular ile kıyaslamaktan uzak kendi gelişimlerine odaklı olmalarını sağlayacak şekilde yönlendirerek, sporcuların beceri gelişimlerini takip edebilecekleri branşa özgü beceri gelişimi değerlendirme formları oluşturup bu formların aylık ve yıllık olarak değerlendirmesini yaparak sporcularının kendi gelişimlerine odaklanmalarını sağlayabilirler.
4. Ustalık kaçınma başarı hedefinde kadın sporcuların erkek sporculara göre daha yüksek puanlar elde ettikleri bulgusundan yola çıkarak, kadın sporcuların spor ortamlarında beceri ve performansları hakkında farkındalıklarının sağlanarak daha önceki performanslarından daha iyi performans sergilemeleri konusunda cesaretlendirilip özgüvenlerini artırıcı etkinlikler düzenlenebilir.
5. Takımdaşa ve rakibe antisosyal davranışların kadın sporculara göre erkek sporcular tarafından daha fazla sergilendiği bulgusundan yola çıkarak, erkek sporcuların, bu davranışların ortaya çıkmasında sebep olduğu düşünülen rekabetçi olma ve ne olursa olsun kazanma anlayışının, prososyal davranışlarla ilişkili olan becerisini diğer sporcularla kıyaslamayıp kendi beceri gelişimine odaklı olma anlayışı ile yer değiştirilmesi sağlanabilir.
6. Sporda ahlaki davranışlar ülkemizde ve dünyada sporun bireysel ve toplumsal yararı açısından büyük öneme sahiptir. Spordaki bu ahlaki davranışların hangi psikolojik değişkenlerle ilişkili olduğu sistemli bir şekilde ortaya konularak

olumlu ahlaki davranışların oluşumu sağlayan ve olumsuz ahlaki davranışların oluşumunu engelleyen değişkenler ile ilgili sporculara, ailelere ve antrenörlere eğitimler verilebilir. Bu eğitimler neticesinde antrenörler antrenman programlarını düzenleyip, sporcular için hedefler belirlerken, aileler sporcuları ile iletişim kurarken ve sporcularda takım ve rakip oyuncularla antrenörleri ve aileleri ile olan etkileşimlerinde bu değişkenlerden yararlanabilirler.

8. KAYNAKÇA

- Agbuga B, Xiang P. Achievement goals and their relations to self-reported persistence/effort in secondary physical education: A trichotomous achievement goal framework. *Journal of Teaching in Physical Education*. 2008; 27, 179–191.
- Agbuga, B. 3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeğinin Türk Lisans Öğrencileri İçin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*. 2014; 25(3), 109–117.
- Aldea MA, Rice KG, Gormley B, Rojas A. Telling perfectionists about their perfectionism: Effects of providing feedback on emotional reactivity and psychological symptoms. *Behaviour Research and Therapy*. 2010; 48(12), 1194–1203.
- Alemdağ S. Genç Futbolcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının İncelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*. 2018;9(2), 102-109.
- Altıntaş A, Aşçı FH, Çağlar E. Sürekli optimal performans duygu durumu ve egzersiz davranışı. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*. 2010; 21(2), 71-78.
- Al-Yaaribi A, Kavussanu M, Ring C. Consequences of perceived prosocial and antisocial behavior for the recipient. *Psychology of Sport and Exercise*. 2016; 26, 102- 112.
- Al-Yaaribi A, Kavussanu M. Consequences of prosocial and antisocial behaviors adolescent male soccer players: The moderating role of motivational climate. *Psychology of Sport and Exercise*. 2018; 37, 91–99.
- Al-Yaaribi A, Kavussanu M. Teammate prosocial and antisocial behaviors predict task cohesion and burnout: The mediating role of affect. *Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2017;11,1 –10.

- Al-yaaribi A, Kavussanu M, Ring C. The Effects of Prosocial and Antisocial Behaviors on Emotion, Attention, and Performance During a Competitive Basketball Task. *Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2018; 40(6), 1-9.
- Ames C, Archer J. Achievement Goals in the Classroom: Student's Learning Strategies and Motivational Processes. *Journal of Educational Psychology*. 1988; 80, 260-267.
- Balçıkanlı GS. Çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeğinin Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 2010; 15(1), 1-10.
- Balçıkanlı GS, Yıldırım İ. Elit Salon Hokeyi Oyuncularında Empatik Beceri ile Prososyal Davranışlar Arasındaki İlişki. 2018; 23(1), 1-8.
- Balçıkanlı GS. The Turkish Adaptation of the Prosocial and Antisocial Behavior in Sport Scale. *International Journal of Humanities and Social Science*. 2013; 3(18), 271-6.
- Bandura A. Social cognitive theory of moral thought and action. In W.M. Kurtines & J.L. Gewirtz (Eds.), *Handbook of moral behavior and development: Theory, research, and applications*. 1991; 1, 71- 129.
- Bandura, A. Moral disengagement in the perpetration of inhumanities. *Personality and Social Psychology Review*. 1999; 3, 193-209.
- Barkoukis V, Mouratidou K. Achievement Goals and Sportspersonship Orientations in Team Sports. The Moderating Role of Demographic Characteristics. *Ethics in Progress*. 2015; 2(6), 74-92.

- Boardley ID, Kavussanu M. The influence of social variables and moral disengagement on prosocial and antisocial behaviours in field hockey and netball. *Journal of Sports Sciences*. 2009; 27(8), 843–854.
- Boardley ID, Kavussanu M. Moral disengagement in sport. *International Review of Sport and Exercise Psychology*. 2011; 4(2), 93-108.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, Kılıç, E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. Bilimsel araştırma yöntemleri (19. baskı). Pegem Akademi, Ankara. 2015; s: 23.
- Church MA, Elliot AJ, Gable AL. Perceptions of classroom environment, achievement goals and achievement outcomes. *Journal of Educational Psychology*. 2001; 93, 435-450.
- Conroy DE, Elliot AJ, Hofer SMA. 2x2 achievement goals questionnaire for sport: Evidence for factorial invariance, temporal stability, and external validity. *Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2003; 25, 456-476.
- Conway M, Irannejad S, Giannopoulos C. Status-Based Expectancies for Aggression, with Regard to Gender Differences in Aggression in Social Psychological Research. *Aggressive Behavior*. 2005; 31, 381-398.
- Cox JB, Enns MW, Clara IP. The multidimensional structure of perfectionism in clinically distressed and college student samples. *Psychological Assessment*. 2002; 14(3), 365-373.
- Çepikkurt F. Üniversiteli hentbolcuların mükemmeliyetçilik ve kaygı düzeyleri ile başarı hedefleri ve müsabaka sonuçlarına yaptıkları yüklem biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011, Adana (Danışman: Prof. Dr. Banu YAZGAN İNANÇ).

- Çepikkurt F, Yazgan İnanç B. Mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin hentbolcuların müsabaka öncesi yaşadıkları durumluluk kaygıyı belirlemedeki rolü. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. 2012; 2, 43-51.
- Duda JL, Nicholls JG. Dimensions of Achievement Motivation in School work and Sport. Journal of Educational Psychology.1992; 84, 290-299.
- Dunn JGH, Dunn JC, Syrotuik DG. Relationship between multidimensional perfectionism and goal orientations in sport. Journal of Sport and Exercise Psychology. 2002; 24(4), 376–395.
- Dunn JGH, Gotwals JK, Dunn JC. An examination of the domain specificity of perfectionism among intercollegiate student-athletes. Personality and Individual Differences. 2005; 38, 1439-1448.
- Dormann CF, Elith J, Bacher S, Buchmann C, Carl G, Carré G, Marquez JRG, Gruber B, Lafourcade B, Leitaó PJ, Münkemüller T, McClean C, Osborne PT, Reineking B, Schröder B, Skidmore AK, Zurell D, Lautenbach S. Collinearity: A review of methods to deal with it and a simulation study evaluating their performance. Ecography, 2013; 36(1), 027–046.
- Dweck CS, Leggett EL. A Social-cognitive Approach to Motivation and Personality. Psychological Review.2013; 95, 256-273.
- Elliot AJ, McGregor HA. A 2x2 Achievement Goal Framework. Journal of Personality and Social Psychology.2001; 80(3), 501–519.
- Elliot A, Church M. A hierarchical model of approach and avoidance achievement motivation. Journal of Personality and Social Psychology.1997; 72, 218–232.

- Elliot AJ, Harackiewicz JM. Approach and Avoidance Achievement Goals and Intrinsic Motivation: A Mediational Analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1996; 70(3), 461-475.
- Elliot AJ, Thrash TM. Delimiting and integrating the goal and motive constructs in achievement motivation. In A. Efklides, J. Kuhl, and R. Sorrentino (Eds.). *Trends and prospects in motivation research*. Amsterdam: Kluwer Academic Publishers; 2001, p:3–21.
- Ersöz G, Çetinkalp Kazak Z, Eklund R. Kadın ve Erkek Sporcularda Başarı Hedeflerini Öngörmeye Kendini Fiziksel Algılama ve Yaşam Doyumunun Rolü. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*. 2013; 26(2), 65–76.
- Field A. *Discovering Statistics Using SPSS*. 3rd Edition, Sage Publications Ltd, London. 2009.
- Flett GL, Hewitt PL. Perfectionism and maladjustment: An overview of theoretical, definitional, and treatment issues. In: Hewitt PL and Flett GL Eds. *Perfectionism: Theory, Research, and Treatment*. Washington DC: American Psychological Association. 2002; 5– 31.
- Frost R, Henderson KJ. Perfectionism and reactions to athletic competition. *Journal of Sport Exercise Psychology*. 1991; 13(4), 323–335.
- Frost RO, Marten P, Lahart C, Rosenblate R. The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*. 1990; 14 (5), 449-468.
- George D, Mallery P. *IBM SPSS Statistics 23 Step by Step: A Simple Guide and Reference*. New York: Routledge; 2016, p:112-120 .

- Gill DL. Gender and sport behavior. In: Horn T S. Ed. 2nd Ed. Advances in Sport Psychology. Champaign IL, England: Human Kinetics. 2002; 355-375.
- Grugan MC. Multidimensional perfectionism and antisocial behaviour in team sport: The mediating role of angry reactions to poor performance. York St. John University, Unpublished Masters Thesis, 2017, United Kingdom, (Supervisor: Gareth Jowett and Howard Hall).
- Guan J. Achievement Goals among High School Students in Physical Education. Texas University, Unpublished Doctoral Dissertation, 2004, Texas, (Supervisor: Dr. Ron E. McBride).
- Gürpınar B. Sporcu Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Spora Ait Değişkenler Açısından Ahlaki Karar Alma Tutumları. Eğitim ve Bilim dergisi. 2014; 39, 413-424.
- Gürpınar B. Basketbol ve Futbol Hakemlerinin Karşılaştıkları Sportmenlik Dışı Davranışlar ve Bu Davranışların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, Ankara, 2019 (Danışman: Prof. Dr. Özbay GÜVEN)
- Gürpınar B. Cinsiyet, Eğitim Seviyesi ve Spora Ait Değişkenler Açısından Ortaokul Ve Lise'de Okuyan Sporcu Öğrencilerin Ahlaki Karar Alma Tutumları. Eğitim ve Bilim Dergisi. 2014; 39(176), 413-424.
- Görgülü R, Adiloğulları EG, Tosun MÖ, Adiloğulları İ. Prososyal ve Antisosyal Davranış ile Sporcu Kimliğinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi. 2018; 9(3), 147-161.
- Gözmen A. Elit sporcularda optimal performans duygu durumunun belirlenmesinde beş faktörlü kişilik özelliklerinin ve mükemmeliyetçiliğin rolü, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. F.Hülya Aşçı)

- Hadley A. Predicting moral behaviour in sport: Individual and interactive relationships involving motivational climate, gender, and perfectionism. Lakehead University, Unpublished Masters Thesis, 2015, Canada, (Supervisor: Dr. John Gotwals).
- Hamidi S, Besharat MA. Perfectionism and competitive anxiety in athletes. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2010; 5, 813-817.
- Hewitt PL, Flett GL, Besser A, Sherry SB, McGee B. Perfectionism is multidimensional: A reply to Shafran, Cooper and Fairburn. *Behaviour Research and Therapy*. 2002; 41(10), 1221–1236.
- Hewitt PL, Flett GL. Perfectionism in the self and social contexts: Conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1991; 60, 456-470.
- Hodge K. Lonsdale C. Prosocial and Antisocial Behavior in Sport: The Role of Coaching Style, Autonomous vs. Controlled Motivation, and Moral Disengagement. *Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2011; 33, 527-547.
- İnal AN. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimi (2. Baskı)*. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara; 2009, s:7.
- Karagöz Y. *SPSS ve AMOS 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler (1. Baskı)*. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara. 2016; s:351.
- Kavussanu M, Boardley ID. The prosocial and antisocial behavior in sport scale. *Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2009; 31, 97-117.
- Kavussanu M. Motivational predictors of prosocial and antisocial behaviour in football. *Journal of Sports Sciences*. 2006; 24(6), 575–588.

- Kavussanu M, Stanger N, Boardley ID. The prosocial and antisocial behavior in sport scale: Further evidence for construct validity and reliability. *Journal of Sports Sciences*.2013; 31, 1208–1221.
- Kavussanu M, Stanger N. Moral behavior in sport. *Current Opinion in Psychology*. 2017; 16, 185–192.
- Kavussanu M, Stamp R, Slade G, Ring C. Observed prosocial and antisocial behaviors in male and female soccer players. *Journal of Applied Sport Psychology*. 2009; 21, 62-76.
- Kavussanu M, Seal AR, Phillips DR. Observed prosocial and antisocial behaviors in male soccer teams: Age differences across adolescence and the role of motivational variables. *Journal of Applied Sport Psychology*. 2006; 18, 326–344.
- Kavussanu M, Roberts GC. Moral Functioning in Sport: An Achievement Goal Perspective. *Journal of Sport Exercise Psychology*. 2001; 23, 34–57.
- Kazak Çetinkalp Z. Achievement goals and physical self-perceptions of adolescent athletes. *Social Behavior and Personality: An international journal*. 2012; 40(3), 473-480.
- Kazak Çetinkalp Z. Sporda Hür İrade Kuramı ve Başarı Hedefi Kuramının Değerlendirilmesi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2009, İzmir, (Danışman: Prof. Dr. Birol Doğan).
- Kıral E. İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Mükemmeliyetçilik Algısı ve Kontrol Odağı ile İlişkisi. A.Ü, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. A. Balcı).
- Kline RB. *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. Guilford Press, New York, 2011.

- Kulaksızoğlu A. Öğretmenlik Mesleğinin Ahlâk İlkeleri Konusunda Bir Deneme. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi. 1995; 7, 155-158.
- Koivula N, Hassmen P, Fallby J. Self-esteem and perfectionism in elite athletes: Effects on competitive anxiety and self-confidence. *Personality and Individual Differences*. 2002; 32(5), 865–875.
- Koh KT, Wang CKJ. Gender and type of sport differences on perceived coaching behaviours, achievement goal orientations and life aspirations of youth Olympic games Singaporean athletes. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2014; 13(2), 91-103.
- Kutlesa N, Arthur N. Perfectionism and career development. The annual meeting of the national consultation on career development. Ottawa, Ontario, Canada. January 22-24, 2001; 22-24.
- Lee MJ, Whitehead J, Ntoumanis N. Development of the attitudes to moral decisionmaking in youth sport questionnaire (AMDYSQ). *Psychology of Sport and Exercise*. 2007; 8(3), 369-392.
- Lemyre PN, Roberts GC, Ommundsen Y. Achievement Goal Orientations, Perceived Ability, and Sportpersonship in Youth Soccer. *Journal of Applied Sport Psychology*. 2002;14(2), 120-136.
- Lochbaum MR, Podlog L, Litchfield K, Surlis J, Hilliard S. Stage of physical activity and approach-avoidance achievement goals in university students. *Psychology of Sport and Exercise*. 2013; 161-168.
- Mallett CJ, Hanrahan SJ. Elite athletes: Why does the “fire” burn so brightly? *Psychology of Sport and Exercise*. 2004; 5(2), 183–200.

- Masciet N, Elliot A, Cury F. Extending the 3 × 2 achievement goal model to the sport domain: The 3 × 2 Achievement Goal Questionnaire for Sport. *Psychology of Sport and Exercise*. 2015; 17, 7-14.
- Micai M, Kavussanu M, Ring C. Executive Function Is Associated With Antisocial Behavior and Aggression in Athletes. *Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2015; 37, 469-476.
- Morris RL, Kavussanu M. Antecedents of approach-avoidance goals in sport. *Journal of Sports Sciences*. 2008;26(5), 465 – 476.
- Mouratidis A, Michou A. Perfectionism, self-determined motivation, and coping among adolescent athletes. *Psychology of Sport and Exercise*. 2011;12, 355-367.
- Nicholls JG. Achievement Motivation: Conceptions of Ability, Subjective Experience, Task Choice, and Performance. *Psychological Review*. 1984, 91, 328-346. 178.
- Nolen SB. Reasons for studying: Motivational orientations and study strategies. *Cognition and Instruction*. 1988; 5, 269-287.
- Ntoumanis N, Standage M. Morality in sport: A self-determination theory perspective. *Journal of Applied Sport Psychology*. 2009; 21, 365-380.
- Oral, M. The Relationship Between Dimensions of Perfectionism, Stressful Life Events and Depressive Symptoms In University Students ‘A Test of Diathesis Stress Model of Depression. Middle East Technical University. The Graduate School of Social Sciences, Masters thesis, 1999, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. A.Nuray Karancı).
- Özdemir O, Özdemir PG, Kadak MT, Nasıroğlu S. Kişilik Gelişimi. *Psikiyatride Guncel Yaklaşımlar*. *Current Approaches in Psychiatry*. 2012; 4(4), 566.

- Parker WD. Healthy Perfectionism in the Gifted. *Journal of Secondary Gifted Education*. 2000; 11(4), 173–182.
- Patch AR. Reflection on perfection. *American Psychologist*. 1984; 39, 386-390.
- Pintrich PR. An achievement goal theory perspective on issues in motivation terminology, theory and research. *Contemporary Educational Psychology*. 2000; 25, 92–104.
- Ridgers ND, Fazey DMA, Fairclough SJ. Perceptions of athletic competence and fear of negative evaluation during physical education. *British Journal of Educational Psychology*. 2007; 77, 339–349.
- Ring C, Kavussanu M. The impact of achievement goals on cheating in sport. *Psychology of Sport and Exercise*. 2018; 35, 96-103.
- Roedell WC. Vulnerabilities of highly gifted children. *Roeper Review*. 1984; 6(3), 127–130.
- Ryska TA. Sport involvement and perceived scholastic competence in student-athletes: A multivariate analysis. *International Sport Journal*, 2003; 7, 155-171.
- Sage L, Kavussanu M. The Effects of Goal Involvement on Moral Behavior in an Experimentally Manipulated Competitive Setting. *Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2007; 29, 190-207.
- Sage L, Kavussanu M, Duda J. Goal orientations and moral identity as predictors of prosocial and antisocial functioning in male association football players. *Journal of Sports Sciences*. 2006; 24(5), 455–466.

- Sagar SS, Stoeber J. Perfectionism, fear of failure, and affective responses to success and failure: The central role of fear of experiencing shame and embarrassment. *Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2009; 31, 602-627.
- Sagar SS, Boardley D, Kavussanu M. Fear of failure and student athletes interpersonal antisocial behaviour in education and sport. *British Journal of Educational Psychology*. 2011; 81, 391–408.
- Sarıtaş M. Yönetimde kişilik faktörü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*. 1997; 3(4), 527-548.
- Seçer İ. SPSS ve LISREL ile pratik veri analizi: Analiz ve raporlaştırma. Anı Yayıncılık. Ankara: 2013.
- Siegle D, Schuler PA. Perfectionism differences in gifted middle school students. *Roeper Review*. 2000; 23(1), 39–44.
- Sit CHP, Lindner KJ. Motivational orientations in youth sport participation: using achievement goal theory and reversal theory. *Personality and Individual Differences*. 2005; 38, 605-618.
- Slade PD, Owens RG. A dual process model of perfectionism based on reinforcement theory. *Behavioral Modification*. 1998; 2, 372-390.
- Stanger N, Kavussanu M, Boardley ID, Ring C. The influence of moral disengagement and negative emotion on antisocial sport behavior. *Sport, Exercise and Performance Psychology*. 2013; 2(2), 117–129.
- Stenling A, Hassmén P, Holmström S. Implicit beliefs of ability, approach-avoidance goals and cognitive anxiety among team sport athletes. *European Journal of Sport Science*. 2014; 14(7), 720–729.

- Stoeber J, Becker C. Perfectionism, achievement motives, and attribution of success and failure in female soccer players. *International Journal of Psychology*. 2008; 43, 980-987.
- Stoeber J, Otto K, Pescheck E, Becker C, Stoll O. Perfectionism and competitive anxiety in athletes: Differentiating striving for perfection and negative reactions to imperfection. *Personality and Individual Differences*. 2007; 42, 959-969.
- Stoeber J, Stoll O, Pescheck E, Otto K. Perfectionism and achievement goals in athletes: Relations with approach and avoidance orientations in mastery and performance goals. *Psychology of Sport and Exercise*. 2008; 9, 102-121.
- Stoeber J, Otto K. Positive conceptions of perfectionism: Approaches, evidence, challenges. *Personality and Social Psychology*. 2006; 10, 295–319.
- Stoeber J. The dual nature of perfectionism in sports: Relationships with emotion, motivation, and performance. *International Review of Sport and Exercise Psychology*. 2011; 4(2), 128-145.
- Stoeber J, Uphill MA, Hottam S. Predicting race performance in triathlon: The role of perfectionism, achievement goals and personal goal setting. *Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2009; 31, 211-245.
- Stornes T, Ommundsen Y. Achievement Goals, Motivational Climate and Sportpersonship: a study of young handball players. *Scandinavian Journal of Educational Research*. 2004; 48(2), 205-221.
- Şahin A, Demir MH. Yönetici İkilemi, İş Ahlakı. Muğla Üniversitesi. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi. 2000;1(1).
- Tabachnick BG, Fidell LS. *Using multivariate statistics* (6th ed.); Boston, MA: Pearson. 2013.

- Tanrıverdi H. Spor ahlakı ve şiddet. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 2012; 5(8), 1071-1093.
- Tutkun E, Güner BÇ, Ağaoğlu SA, Soslu R. Takım Sporları ve Bireysel Sporlar Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*.2010; 1, 24-29.
- Twenge H. Social Exclusion Decreases Prosocial Behavior, *Journal of Personality and Social Psychology*. 2007; 92, 56-66.
- Usta A. Kuramdan Uygulamaya Kamu Yönetiminde Etik ve Ahlâk. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2011; 1(2).
- Vallerand RJ, Losier GF. Self-Determined Motivation and Sportsmanship Orientation: An Assessment of Their Temporal Relationship. *Journal of Sport and Exercise Psychology*. 1994; 16, 229-245.
- Vansteenkiste M, Mouratidis A, Riet VT, Lens W. Examining Correlates of Game-to-Game Variation in Volleyball Players' Achievement Goal Pursuit and Underlying Autonomous and Controlling Reasons. *Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2014; 36, 131-145.
- Wang CKJ, Chatzisarantis NL, Spray CM, Biddle SJ. Achievement goal profiles in school physical education: Differences in self-determination, sport ability beliefs, and physical activity. *British Journal of Educational Psychology*. 2002; 72, 433-445.
- Weinberg R, Tenenbaw G, Mckenzie A, Jackson S, Anshel M, Grove R, Fogarty G. Motivation for Your Participation in Sport and Physical Activity: Relationships to Culture, Self-Reported Activity Levels and Gender. *International Journal of Sport Psychology*. 2000; 31, 321- 346.

Weiss MR, Bredemeier BJL. Moral development in sport. *Exercise and Sport Sciences Reviews*.1990; 18(1), 331-378.

Xiang P, Lee A. Achievement goals, perceived motivational climate, and students' self-reported mastery behaviors. *Research Quarterly for Exercise and Sport*. 2002; 73, 58-65.

EK1.

Kişisel Bilgi Formu

Mükemmeliyetçilik düzeyleri ve başarı hedeflerinin sporda prososyal ve antisosyal davranışlar üzerindeki rolü, etkileyen faktörleri ve bu kavramlar arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Siz sporcuların aşağıdaki sorulara vereceği cevaplar araştırmanın güvenilirliği için oldukça önem arz etmektedir. Vereceğiniz cevaplar araştırmanın amacı dışında hiçbir yerde kullanılmayacaktır. İlginiz ve katılımınız için teşekkür ederiz.

Cinsiyet	☐ K ☐ E
Yaş	
Spor Dalı	
Kaç yıldır bu spor dalı ile uğraşıyorsunuz?	
Antrenman Sıklığı (Haftada) kez
Oynanan Lig Seviyesi	
Milli Sporcu Musunuz?	Evet () Hayır ()
Cevabınız EVET ise Milli olma sayısı	Yıldız: Genç: Büyükler (A milli): Diğer (yazınız):

EK2.**Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği****Sayın Sporcu,**

Aşağıda sizin yapmış olduğunuz spor branşıyla ilgili deneyimlerinizi yansıtan ifadeler bulunmaktadır. Bazı ifadeler birbirine yakın gibi görünse de aralarında farklılıklar vardır ve her bir soruyu ayrı bir soru olarak değerlendirmeniz gerekmektedir. Lütfen her bir maddeyi dikkatle okuyunuz ve size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

	Hiç Katılmıyorum	Biraz Katılıyorum	Kararsızım	Oldukça Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.Yaptığım sporda kendim için yüksek hedefler koymazsam olasılıkla ikinci sınıf bir sporcu olurum.					
2.Müsabakada kısmen başarısız olmak benim için bütünüyle başarısız olmak kadar kötüdür.					
3.Ailem, yaptığım sporda benim için çok yüksek hedefler koyar.					
4.Yaptığım sporda en iyi olamamaktan nefret ederim.					
5.Müsabakada başarısız olursam, kişi olarak günlük yaşamda da başarısızımdır.					
6.Müsabakada mükemmel oynamadığımda ailem tarafından eleştirilirim.					
7.Ailemin yaptığım spordaki geleceğimle ilgili beklentileri, benim sahip olduğum beklentilerden daha yüksektir.					
8.Müsabakada ne kadar az hata yaparsam daha çok insan beni sevecektir.					
9.Yaptığım sporda tam anlamıyla yeterli olmak benim için önemlidir.					

Not: Ölçeğin tüm maddelerine yer verilmemiştir.

EK3.

Sporda 2x2 Başarı Hedefleri Envanteri (A 2x2 Achievement Goals Questionnaire for Sport- 2x2 AGQ)

Sayın Sporcu; Aşağıda spor ortamında yaşadığınız duygu ve düşünceleri yansıtan ifadeler bulunmaktadır. Sporda yaşadığınız bu duygu ve düşünceleri göz önünde bulundurarak aşağıdaki durumlarda size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Bazen istediğim kadar iyi performans sergileyememekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Benim için mümkün olan en iyi performansı sergilemek isterim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Diğerlerinden daha iyi performans sergilemek, benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7
4. Gruptaki en kötü performans sergileyenlerden biri olmaktan kaçınmak, benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7
5. Mümkün olduğu kadar iyi performans sergilemek, benim için önemlidir	1	2	3	4	5	6	7
6. Performansımın tüm yönlerinde ustalaşmak, benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7

Not: Ölçeğin tüm maddelerine yer verilmemiştir.

EK4

Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranış Ölçeği

Aşağıda bir yarışma esnasında karşılaşılması muhtemel davranışlar yer almaktadır. Lütfen, bu sezonda yer aldığınız spor karşılaşmalarını dikkate alarak bu davranışları ne sıklıkla yaşadığınızı size en uygun rakamı yuvarlak içine alarak işaretleyiniz. Cevaplarınızın samimiliği için teşekkür ederim.

Bu sezonda yarışmalar esnasında, Ben...	Hiç	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Oldukça Sık
Takım arkadaşıma olumlu geribildirim verdim (güzel pas!, iyi hareket! gibi).	1	2	3	4	5
Rakibimi eleştirdim.	1	2	3	4	5
Takım arkadaşım ile tartıştım.	1	2	3	4	5
Yere düşen rakibime yardım ettim.	1	2	3	4	5
Rakibime kasten faul yaptım.	1	2	3	4	5
Rakibim sakatlandığında oyunun durmasını istedim.	1	2	3	4	5
Takım arkadaşıma kötü söz söyledim.	1	2	3	4	5
Takım arkadaşımı cesaretlendirdim.	1	2	3	4	5
Bana yapılan faulün intikamını aldım.	1	2	3	4	5

Not: Ölçeğin tüm maddelerine yer verilmemiştir.

EK 5.

Kulüp İzin Yazısı

..... Spor Kulübü Yönetimine;

Üniversitemiz Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencisi İlker ÖZDEMİR tarafından “Takım Sporları ile Uğraşan Yetişkin Sporcuların Prososyal ve Antisosyal Davranışlarının Belirlenmesinde Mükemmeliyetçilik ve Başarı Hedeflerinin Rolü ” adında bir tez çalışması yürütülmektedir.

Bu çalışmanın amacı Takım sporları ile uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin prososyal ve antisosyal davranışlarını belirlemedeki rolünü araştırmaktır Bu kapsamda araştırmacının kulübünüzde yer alan sporculara ölçek uygulaması gerekmektedir. Bu uygulama spor kulübünüz adına hiçbir olumsuz durum teşkil etmemekle birlikte, şahıs isimleri çalışmanın hiçbir bölümünde yer almayacaktır.

Bu kapsamda aşağıda kısımlara araştırmaya katılmayı kabul edip etmediğinizi bildirmenizi ve ilgili yerleri doldurmanızı rica ederiz. Bu bilimsel çalışmaya desteklerinizden dolayı teşekkür eder, saygılarımızı sunarız.

Prof. Dr. F. Hülya AŞÇI / İlker ÖZDEMİR

Marmara Üniversitesi
Beden Eğitimi Spor

Yüksekokulu

Araştırmaya katılmayı kabul ediyoruz.

Araştırmaya katılmayı kabul etmiyoruz.

Kulüp yetkilisi;

Ad ve Soyad:

EK6.

Bilgilendirme Formu

Bu çalışmada mükemmeliyetçilik düzeyleri ve başarı hedeflerinin sporda prososyal ve antisosyal davranışları belirlemedeki rolü araştırılmaktadır. Araştırma için Marmara Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli izinler alınmıştır. Araştırmamız kapsamında kişisel özelliklerinizi ve spor deneyiminizi içeren demografik bilgi formu ile birlikte Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği, Sporda 2x2 Başarı Hedefleri Envanteri ve Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranışlar ölçeklerini doldurmanız istenmektedir.

Araştırmamız gönüllülük esasına dayanır. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra cayma hakkınızın olduğunu unutmayınız. Araştırma doğrultusunda kimlik bilgileriniz gizli tutulacak ve verdiğiniz bilgiler yalnızca araştırmacı tarafından, yalnızca araştırma amacına yönelik kullanılacaktır. Araştırma ile ilgili her türlü soruyu aşağıda kimliği ve iletişim bilgileri bulunan araştırmacıya sorabilirsiniz.

Araştırmaya katılarak araştırmamıza verdiğiniz destek ve gösterdiğiniz çabadan dolayı teşekkür ederiz.

ilker ÖZDEMİR

Mail: ilkeer_ozd@windowslive.com

EK 7.

Onam Formu

Yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda araştırmanın amacını anladım. Soru sorma ve tartışma imkanı buldum beraberinde tatmin edici yanıtlar aldım. Araştırmaya katılmama veya katıldıktan sonra cayma hakkımın olduğunu öğrendim. Bu koşullar dahilinde kendi isteğim doğrultusunda çalışmaya katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:.....

İmzası:

İlker ÖZDEMİR

Mail: iilkeer_ozd@windowslive.com

Tel: 05456059500

EK8.

Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranış Ölçeği Kullanım İzni

Ynt: Ölçek Kullanım İzni

Gülfem Sezen <gulfems@hotmail.com>

7.5 (Pzt) , 15:37

Siz ↕

↩ Yanıtla | ▾

7.5.2018 19:36 tarihinde yanıt verdiniz.

Sayın İLKER ÖZDEMİR,

"Sporda prososyal ve antisosyal davranış ölçeğini" yapacağınız araştırmanızda kullanmanızda hiçbir sakınca yoktur. Kolaylıklar Dilerim..

GSB

Associate Professor Dr. Gülfem SEZEN BALÇIKANLI

Gazi University, Faculty of Sport Sciences

Ankara, Turkey 06500

Phone: + 90 312 202- 3559

E-mail: gulfemsezen@gmail.com, gsezen@gazi.edu.tr

<http://websitem.gazi.edu.tr/site/gsezen>

[Please consider your environmental responsibility before printing this e-mail](#)

EK 9.

Sporda 2x2 Başarı Hedefi Envanteri Kullanım İzni

Zişan Kazak Çetinkalp <fzisankazak@gmail.com>
Bugün, 13:36
Siz

Yanıtla

SPORDA 2X2 BAŞARI H...
18 KB

İndir OneDrive - Kişisel konumuna kaydet

Sevgili İlker,
Ekte ölçüm aracı ile ilgili bilgileri bulabilirsiniz.
Çalışmanızda başarılar dilerim.

Doç.Dr. Zişan Kazak Çetinkalp

15 Mayıs 2018 22:31 tarihinde İLKER ÖZDEMİR <iilkeer_ozd@windowslive.com> yazdı:

Saygıdeğer Feride Hocam,

Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Egzersiz ve Spor Psikolojisi bölümünde yüksek lisans yapmaktayım.İzniniz olursa takım sporlarıyla uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik algılarının ve başarı hedeflerinin sporda prososyal ve antisosyal davranışlarını belirlemedeki rolü ile ilgili tez konum için geçerliliğini ve güvenilirliğini yaptığınız sporda 2x2 başarı hedefleri envanterini kullanmak isterim.

EK 10.

Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Kullanım İzni

Yeni | Yanıtla | Sil | Arşivle | Gereksiz | Süpür | Taşı | Kategoriler | Geri al

Re: Ölçek Kullanım İzni

 fatma Çepikkurt <fcepikkurt@hotmail.com>
Bugün, 08:06
Siz

Mrb Ilker hocam
Yoğunluktan yeni farkettim mesajınızı..
Tabii ki ölçeği kullanmanızda hiç bir sakınca yok..Benim için uygundur..
Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim..

[Android için Outlook](#) uygulamasını edinin

From: İLKER ÖZDEMİR <iilkeer_ozd@windowslive.com>
Sent: Wednesday, May 23, 2018 4:11:08 PM
To: fcepikkurt@hotmail.com
Subject: Ölçek Kullanım İzni

Saygıdeğer Fatma Hocam,

Marmara Üniversitesi Spor Bilimler Fakültesi Egzersiz ve Spor Psikolojisi bölümünde yüksek lisans yapmaktayım.İzniniz olursa takım sporlarıyla uğraşan sporcuların mükemmeliyetçilik algılarının ve başarı hedeflerinin sporda prososyal ve antisosyal davranışlarını belirlemedeki rolü ile ilgili tez konum için geçerliliğini ve güvenilirliğini yaptığınız spora özgü çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeği kullanmak isterim.

Saygılarımla
İlker ÖZDEMİR

EK 11.

Etik Kurul Onayı

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Etik Kurulu

PROJENİN ADI : Takım Sporları ile Uğraşan Yetişkin Sporcuların Prosoyol Ve Antisoyol Davranışlarının Belirlenmesinde Mükemmeliyetçilik Ve Başarı Hedeflerinin Rolü
PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: Prof.Dr. Hülya AŞÇI
PROJEDEKİ ARAŞTIRICILAR : İlker ÖZDEMİR
ONAY TARİHİ VE ONAY SAYISI: 04.06.2018-171

Sayın; Prof.Dr. Hülya AŞÇI

171 protokol nolu "Takım Sporları ile Uğraşan Yetişkin Sporcuların Prosoyol Ve Antisoyol Davranışlarının Belirlenmesinde Mükemmeliyetçilik Ve Başarı Hedeflerinin Rolü" isimli projeniz Enstitümüz Etik Kurulu tarafından incelenmiş ve etik yönden uygunluğuna karar verilmiştir.

Prof. Dr. Günel ŞENER
Komisyon Başkanı

Doç.Dr. Pınar MEGA TİBER

Prof. Dr. Dilşad SAVE

Prof.Dr. Hülya AŞÇI
(Proje Yürütücüsü)

Prof.Dr. Tuğba TUNALI AKBAY

Prof.Dr. Naciye BAHÇECİK

Prof.Dr. Bakki ARIKAN

Doç.Dr.Gökkan SERT

Doç.Dr. İlhan DEMİRBÜKEN

Doç.Dr. M. Ömit UĞURLU

Doç.Dr. Berni OKUYAN

Av. Funda İŞİK ÖZCAN

Marmara Üniversitesi Kurumları
Etiler Sokakı Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Etiler Sokakı 44480 Kandıracık / BURSA
T.C. MARMARA ÜNİVERSİTESİ

© (2018) TÜBA ve (2018) İTÜ
+ (216) 414 44 20
www.marmara.edu.tr
www.etik.marmara.edu.tr

ÖZGEÇMİŞ

Adı	İlker	Soyadı	ÖZDEMİR
Doğum Yeri	Karataş/ADANA	Doğum Tarihi	12.01.1991
Uyruğu	T.C	Tel	
E-mail	ilkeer_ozd@windowlive.com		

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Doktora/Uzmanlık		
Yüksek Lisans	Marmara Üniversitesi – Egzersiz ve Spor Psikolojisi	2019 (beklenen)
Lisans	Çukurova Üniversitesi- Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	2013
Lise	Karataş İMKB Çok Programlı Anadolu Lisesi:	2007

Görevi	Kurum	Süre (Yıl - Yıl)
Öğretmen	Pendik Fatih Sultan Mehmet Ortaokulu	2013-Halen

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama*	Konuşma*	Yazma*

Yabancı Dil Sınav Notu								
YDS	ÜDS	IELTS	TOEFL IBT	TOEFL PBT	TOEFL CBT	FCE	CAE	CPE

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
ALES Puanı	74,00	76,26	69,82
(Diğer) Puanı			

Program	Kullanma Becerisi
Microsoft Office Programları	iyi